

Programmajaarverslag 2023

Jaarverslag en -rekening 2023

Inhoudsopgave

1. Dashboard	2
2. Samenvatting	4
3. Jaarverslag - Programmaverantwoording	5
Waterveiligheid	6
Voldoende water	13
Schoon en Gezond water	20
Waterketen	28
Bestuur, organisatie en dienstverlening (B.O.D.)	34
4. Jaarverslag - Paragrafen	41
4.1 - Ontwikkelingen ten opzichte van de programmabegroting 2023	41
4.2 - Paragraaf incidentele baten en lasten	41
4.3 - Onttrekkingen aan overige bestemmingsreserves en voorzieningen	42
4.4 - Personele paragraaf	43
4.5 - Waterschapsbelastingen	48
4.6 - Risicoparagraaf en weerstandvermogen	50
4.7 - Financiering	51
4.8 - Stand van zaken Rijnlandse verbonden partijen	53
4.9 - Bedrijfsvoering	55
4.10 - EMU-Saldo	55
4.11 - Topinkomens	56
4.12 - Openbaarheidsparagraaf Woo	57
5. Rijnlandbrede thema's	59
Rijnland circulair	59
Rijnland Klimaatadaptief	60
Assetmanagement en omslag naar risicogestuurd onderhoud	60
6. Jaarrekening 2023	62
6.1 Exploitatierkening naar programma's (bedragen x € 1 mln)	62
6.2 Exploitatierkening naar taken (inclusief toelichting)	63
6.3 Exploitatierkening naar kosten- en opbrengstsoorten (inclusief toelichting)	64
6.4 Balans per 31 december 2023 (inclusief toelichting)	68
6.5 Grondslagen voor waardering en resultaatbepaling	78
6.6 Niet uit de balans blijvende verplichtingen en rechten	80
6.7 Topinkomens	80

7. Overige gegevens	81
7.1 Controle verklaring	81

BIJLAGEN	82
Bijlage 1 Overzichten investeringen	83
Bijlage 2 Restrisico's	86
Bijlage 3 Meldingen en incidenten 2023	90
Bijlage 4 Verantwoording bijdragen via programmajaarverslag	96
Bijlage 5 Sisa verantwoording	97
Bijlage 5 Besluit	99

In het programmajaarverslag worden de financiële overzichten weergegeven x € 1 mln of bij uitgebreidere specificaties x € 1.000. Hierdoor zijn in de tellingen afrondingsverschillen mogelijk.

1 - Dashboard

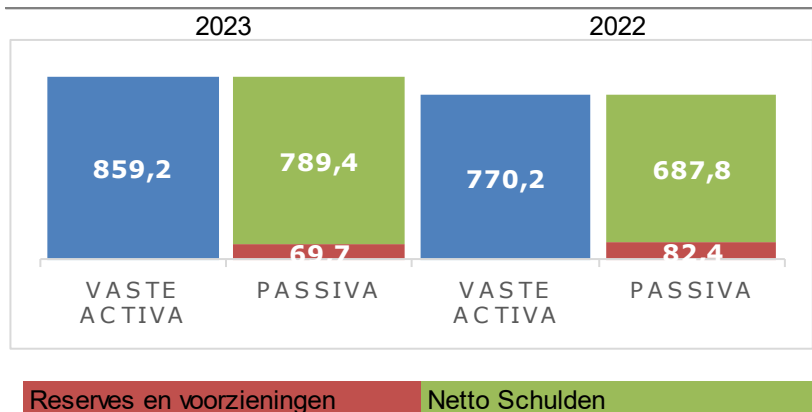
Centraal per programma staan de bij de begroting afgesproken aandachtspunten. Per aandachtspunt is sprake van een score. De score geeft aan in hoeverre de afspraken uit de begroting behaald zijn.

- Resultaten blijven significant achter bij wat afgesproken is in de begroting.
- Behoeft aandacht, resultaten blijven enigszins achter bij verwachtingen.
- Op schema, binnen de kaders

Scores per programma

Balans per 31 december 2023 en 31 december 2022

Resultaat 2023

x € 1 mln	Jaarrekening 2023	Begroting na wijziging 2023	Begroting 2023
Lasten	€ 278,4	€ 276,5	€ 273,1
Baten	€ 31,3	€ 29,8	€ 33,7
Waterschapsbelastingen	€ 234,5	€ 229,3	€ 229,3
Resultaat voor bestemming	-/- € 12,5	-/- € 17,4	-/- € 10,1
Inzet reserves	€ 17,4	€ 17,4	€ 10,1
Resultaat	€ 4,8	€ 0,0	€ 0,0

Schuldenpositie ultimo 2023

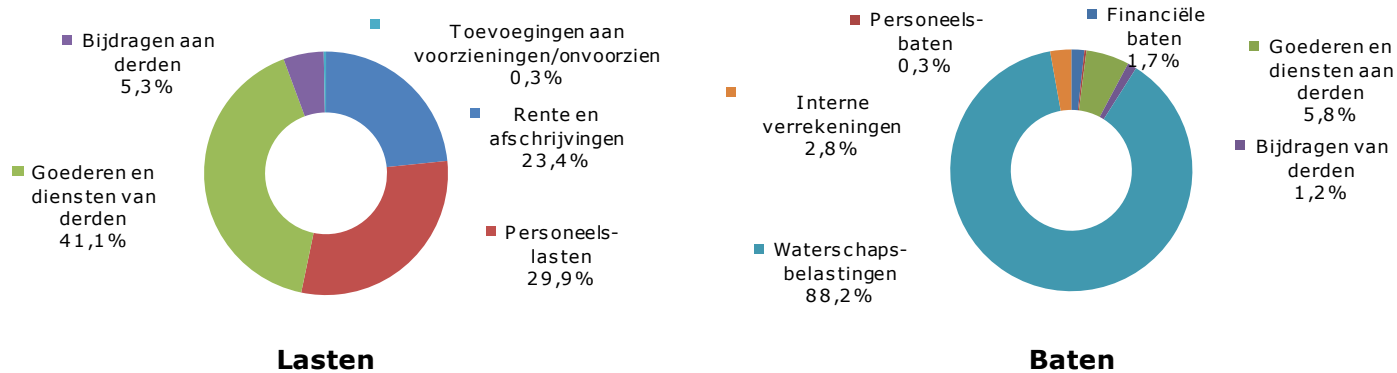
bedragen x € 1 mln	Jaarrekening 2023	Begroting na wijziging 2023	Begroting 2023
Totale schuldenpositie	€ 789,4	€ 768,3	€ 761,0
% van de belastingopbrengsten	337%	335%	332%
Totale kapitaallasten	€ 65,1	€ 64,9	€ 61,9
% van de belastingopbrengsten	27,7%	28,3%	27,0%

Belastingopbrengsten 2023

(x € 1 mln)	Jaarrekening 2023	Begroting na wijziging 2023	Begroting 2023	Verschil	Jaarrekening 2022
ingezetenen	60,6	60,1	60,1	0,5	58,0
gebouwd	58,5	55,5	55,5	3,0	55,1
ongebouwd/overigen	4,4	4,4	4,4	0,0	4,2
wegen	2,7	3,1	3,1	-/- 0,4	3,1
natuur	0,1	0,1	0,1	0,0	0,1
zuiveringsheffing bedrijven	20,9	20,7	20,7	0,2	19,5
zuiveringsheffing huishoudens	86,9	84,9	84,9	2,0	81,2
verontreinigingsheffing	0,4	0,5	0,5	-/- 0,1	0,6
Totaal	234,5	229,3	229,3	5,2	221,8
Ontwikkeling t.o.v. jaarrekening 2022	5,7%		3,4%		

Lasten en baten

Lasten

Rente en afschrijvingen € 65,1 mln.

Personeels-lasten € 83,2 mln.

Goederen en diensten van derden € 114,4 mln.

Bijdragen aan derden € 14,9 mln.

Toevoegingen aan voorzieningen/onvoorzien € 0,9 mln.

Baten

Financiële baten € 4,6 mln.

Personeels-baten € 0,7 mln.

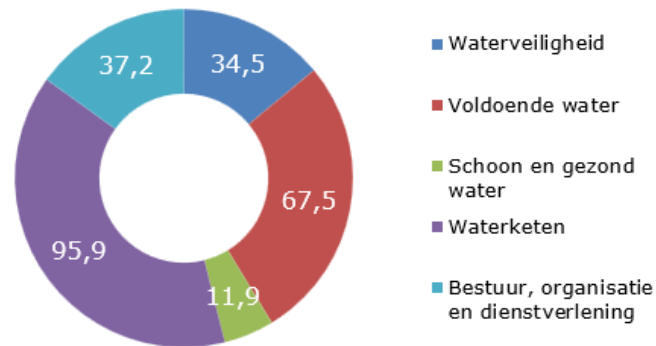
Goederen en diensten aan derden € 15,3 mln.

Bijdragen van derden € 3,2 mln.

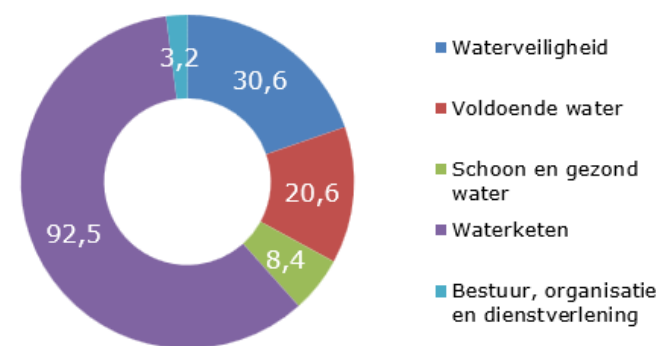
Waterschaps-belastingen € 234,5 mln.

Interne verrekeningen € 7,5 mln.

Netto lasten programma's (x € 1 mln)

Bruto investeringen programma's (x € 1 mln)

2 - Samenvatting

	<u>Waterveiligheid</u>	
	<u>Voldoende water</u>	
	<u>Schoon & Gezond Water</u>	
	<u>Waterketen</u>	
	<u>BOD</u>	

Algemeen

De exploitatie is 0,1% hoger dan de begroting na wijzigingen, terwijl de bruto investeringen 8,0% hoger uitkomen dan begroot. De hogere investeringsuitgaven zijn vrijwel geheel veroorzaakt door een versnelling bij de investeringswerken. Dit alles ondanks deze tijd van schaarste en prijsstijgingen.

Het programmajaarverslag 2023 is door de accountant gecontroleerd. De accountant heeft de controle afgesloten met een volledig goedkeurende verklaring op gebied van getrouwheid en rechtmatigheid.

Personeel

De totale personeelsbezetting is in 2023 toegenomen met 26 fte. Het totale verzuimpercentage in 2023 was 4,0%. Dit is een daling van 0,9% ten opzichte van 2022. Zie voor een uitgebreide toelichting de [Personele paragraaf](#).

Netto exploitatiekosten per programma

x € 1 mln	Jaarrekening 2023	Begroting na wijziging 2023	Resultaat	% tov de begroting
Waterveiligheid	34,5	33,1	-/- 1,4	104,3%
Voldoende water	67,5	68,0	0,5	99,3%
Schoon en gezond water	11,9	12,0	0,2	98,7%
Waterketen	95,9	95,9	-/- 0,0	100,0%
B.O.D.	37,2	37,7	0,5	98,8%
Totale exploitatie	247,0	246,7	-/- 0,4	100,1%
Waterschapsbelastingen	234,5	229,3	5,2	102,3%
Resultaat voor bestemming			4,8	2,0%

De exploitatie komt totaal uit op € 247,0 mln. en wijkt daarmee slechts 0,1% af van de gewijzigde begroting (€ 246,7 mln.).

Alleen bij het programma Waterveiligheid is er een overschrijding van de begroting (4,3%). Alle belangrijke afwijkingen t.o.v. de begroting na wijziging worden toegelicht in het hoofdstuk middelen en per programma. De opbrengst Waterschapsbelastingen is € 5,2 mln hoger dan de gewijzigde begroting. Daarmee komt het nog te bestemmen resultaat op € 4,8 mln.

Bruto investeringen per programma

x € 1 mln	Jaarrekening 2023	Begroting 2023	% tov de begroting
Waterveiligheid	30,6	22,1	138,1%
Voldoende water	20,6	22,7	90,8%
Schoon en gezond water	8,4	10,4	80,9%
Waterketen	92,5	83,5	110,7%
B.O.D.	3,2	5,0	63,6%
Totaal bruto investeringen	155,2	143,7	108,0%

De bruto investeringen komen uit op € 155,2 mln. (108,0%). Daarmee is de investeringsopgave uit de begroting ruim gehaald. Alle belangrijke afwijkingen t.o.v. de begroting worden toegelicht bij de programma's.

3 - Jaarverslag - Programmaverantwoording

De activiteiten van Rijnland zijn ondergebracht in vijf programma's: Waterveiligheid, Voldoende water, Schoon en gezond water, Waterketen en Bestuur, Organisatie en Dienstverlening (B.O.D.).

De netto kosten (kosten na aftrek van opbrengsten) van de programma's zijn:

Omschrijving	Jaarrekening 2023	Begroting na wijziging 2023	Begroting 2023	Jaarrekening 2022
	€	€	€	€
Netto kosten van de programma's				
Waterveiligheid	34,5	33,1	32,6	31,6
Voldoende water	67,5	68,0	66,8	59,9
Schoon en gezond water	11,9	12,0	12,8	10,3
Waterketen	95,9	95,9	89,2	84,3
Bestuur, organisatie en dienstverlening	37,2	37,7	38,0	34,6
Totaal netto kosten van de programma's	247,0	246,7	239,4	220,7
Waterschapsbelastingen	234,5	229,3	229,3	221,8
Resultaat voor bestemming	-/- 12,5	-/- 17,4	-/- 10,1	1,0
Onttrekkingen aan bestemmingsreserves	14,6	14,6	8,8	8,7
Egalisatie van tarieven	4,5	4,5	1,3	-/- 2,5
Toevoeging bestemmingsreserves	-/- 1,7	-/- 1,7	-	-/- 1,9
Toevoegingen aan algemene reserves	0,0	-	-	0,0
Nog te bestemmen resultaat	4,8	0,0	0,0	5,3

Hierna worden de resultaten en bijbehorende middelen ten opzichte van de begroting na wijziging per programma toegelicht.

Waterveiligheid

Portefeuillehouders: Bas Knapp; Rogier van der Sande (Calamiteitenorganisatie, Balgstuwen)

Doel: We beschermen ons beheergebied, de inwoners en bedrijven tegen overstromingen vanuit zee, de rivieren en het regionale watersysteem

Algehele resultaten 2023

Het programma Waterveiligheid loopt goed. Er zijn dit jaar meer regionale keringen versterkt dan gepland was in de begroting. Een aantal strekkingen waarvan oplevering 2024 gepland stond zijn in 2023 al gereedgekomen. Hierdoor neemt het aantal kilometers in 2023 toe, maar in 2024 af. Hierin is in de begroting 2024 al rekening gehouden. De effecten van de extra mensen en middelen uit het coalitieakkoord gaan we pas over enkele jaren terugzien in opgeleverde kilometers.

In 2024 is de nieuwe toetsronde gereed en maken we op basis hiervan een nieuw programma, inclusief de doelen en middelen. De extra capacitaire inzet uit het coalitieakkoord zetten we hiervoor in.

De toetsing 2024 is in 2023 technisch bijna gereed. Het instrumentarium om geautomatiseerd te toetsen staat. De laatste stap is het uitvoeren van controleberekeningen.

De voorjaarsinspectie 2023 is gereed. We zien een groot aantal schadepunten, waarbij het aangepaste beleid zorgt voor meerdere schades die nu door Rijnland worden opgepakt. De urgente schades zijn hersteld, waarbij ook het extra budget uit de najaarsburap is benut.

Het project kunstwerken Spaarndam is na afonding van de Kolksluis nu gestart met de overige kunstwerken. De werkzaamheden aan de IJsseldijk Gouda zijn wat vertraagd door problemen met bezetting in het projectteam. Die zijn opgelost en samenwerking in bouwteam met een aannemer is opgestart.

Financieel

x € 1mln		Realisatie	Begroting	% verschil
Netto exploitatiekosten		34,4	33,1	103,9%
Bruto-investeringen		30,6	22,1	138,1%

Kentallen

		Realisatie 2023	Doel 2023
48 km primair keringen op orde		44 km	44 km
1.250 km regionale keringen op orde		938 km	932 km

Belangrijkste resultaten 2023

- 1 We werken door aan de versterking van de regionale keringen in een tempo waarop we de afspraken met de provincies nakomen.**

Realisatie 2023

Gepland was om 15 km kade in 2023 op te leveren. Er is uiteindelijk 21 km opgeleverd, door een versnelling van een aantal kades.

- 2 We werken aan de versterking van de Mallegatsluis en Keersluis in de IJsseldijk Gouda.**

Realisatie 2023

Deze projecten zijn wat vertraagd vanwege het vertrek van een sleutelrol in het projectteam. Ondertussen is het team weer op orde en wordt er weer tempo gemaakt.

- 3 We dienen een plan van aanpak in voor de verkenningsfase om subsidie te verwerven voor het op orde brengen van de overige kunstwerken in primaire waterkering in Gouda en Spaarndammerdijk.**

Realisatie 2023

Het plan van aanpak is ingediend en door het HWBP beoordeeld en subsidie is toegekend voor de voorbereiding.

- 4 We actualiseren de beleidsregels voor dagelijks onderhoud waterkeringen aan de hand van het VV-besluit over schade aan keringen.**

Realisatie 2023

Uit de voorjaarsinspectie 2023 zien we dat het aantal schadepunten hoog blijft en dat het budget niet toereikend is. Om een grondig inzicht te krijgen en uitschieters te beoordelen, zullen we ook de voorjaarsinspectie van 2024 meenemen in de evaluatie die we in 2024 uitvoeren. Na de evaluatie in 2024 zullen we eventueel wijzigingen

doorvoeren in overeenstemming met onze waterschapsverordening. In de najaarsburap zijn extra middelen beschikbaar gesteld om een deel van de extra meldingen op te lossen.

5 We voeren de inspectie van de regionale keringen in 2023 uit in de geest van het nieuwe beleid dat eind 2022 is vastgesteld.

Realisatie 2023

De voorjaarsinspectie is eind juni opgeleverd waarbij het nieuwe beleid is geïmplementeerd. Het nieuwe beleid zorgt voor een fors aantal extra meldingen voor Rijnland en de daarmee samenhangende kosten.

6 We houden voorjaarsinspectie en handelen de schadepunten daaruit af.

Realisatie 2023

Eind juni is de voorjaarsinspectie opgeleverd en zijn de vervolgacties daaruit bij de betreffende organisatieonderdelen aangeleverd. Ondanks de moeilijke omstandigheden vanwege het natte najaar is het gelukt om de urgente schadepunten te herstellen. Hiervoor is in de najaarsburap ruimt 3 ton extra ter beschikking gesteld die is benut.

7 We ronden de technische uitwerking van de volgende toetsronde van de regionale keringen af.

Realisatie 2023

De toetsronde is eind 2023 technisch grotendeels afgerond. Het veiligheidsbeeld is nog niet gereed omdat er nog validatieslagen moeten worden afgerond. Volgens planning volgt dan in 2024 de bestuurlijke vaststelling van de resultaten.

8 We participeren in de Meegroeidijk, om circulariteit verder uit te werken voor dijkverbetering.

Realisatie 2023

Voor de Meegroeidijk is een selectie van 10 locaties gemaakt voor een pilotproject in samenwerking met het project DiRK, de watersysteembeheerders en het baggerteam. Verdere stappen moeten nog worden genomen voor de financiering van het project met alle belanghebbenden.

9 We verwerken de uitkomsten van het onderzoek naar de dijkafschuiving in de MT-polder in de toetsronde van de regionale keringen.

Realisatie 2023

In aanvulling op de lopende toetsing wordt een gevoeligheidsanalyse gedaan op basis van de uitkomsten van het onderzoek naar de dijkafschuiving.

Voor specifiek de MT-polder is een quickscan uitgevoerd op basis van bestaande gegevens. De bevindingen hieruit worden verwerkt in de versterkingsopgave (prioritering) en monitoring (inspectie). We zijn in gesprek met de provincie Zuid-Holland om de bevinding uit het onderzoek te laten landen in de toetsingsleidraden en/of het ontwikkelingsprogramma regionale keringen.

10 We gaan voor de waterveiligheidsstaak aan de slag met water meer sturend kunnen maken bij de inrichting van de leefomgeving.

Realisatie 2023

Samen met de provincies zijn we bezig met het verkennen van de mogelijkheden om overstromingsrisico's en dus waterveiligheid te integreren in de planning van de inrichting van de leefomgeving. Tegelijkertijd wordt er een systeemstudie uitgevoerd waarin we ook kijken naar de impact van nieuwbouw in de polder op het overstromingsrisico en dus op de waterveiligheid. Met behulp van een specifiek programma kunnen we de effecten van de nieuwbouw op de overstromingsrisico's in kaart brengen. Dit stelt ons in staat om een constructieve dialoog te voeren bij het plannen van de inrichting van de leefomgeving, juist met het oog op de waterveiligheid.

Financieel 2023

Exploitatie

Programma Waterveiligheid (x € 1 mln)	Jaar-rekening 2023	Begroting na wijziging 2023	Begroting 2023	Verschil na wijziging 2023	Verschil na wijziging in %
Netto exploitatiekosten	34,4	33,1	32,6	1,3	3,9%

Het programma Waterveiligheid laat een overschrijding van €1,3 mln. zien. De kosten van het HWBP-programma vallen anders dan verwacht bij de najaarsburap €0,9 mln. hoger uit dan verwacht. Dit komt door de hogere eindafrekening van €1,2mln. Daarnaast is er een overschrijding bij onderhoud waterkeringen van €0,3 mln., zoals vermeld in de najaarsburap. Dit wordt veroorzaakt doordat er meer meldingen zijn en daardoor meer werk. De afschrijving van de activa vallen €0,2 mln. hoger uit dan begroot en de doorbelaste personeelskosten zijn €0,3 mln. hoger. Daarentegen is er een meevaller uit de opbrengsten van eigendommen uit vastgoedcontracten (huurcontracten van steigers en dergelijken) en zijn er meer sluis- en bruggelden. Deze vallen € 0,2 mln. hoger uit. Het overige verschil van €0,2 mln. wordt veroorzaakt door kleine verschillen.

Investerings

Programma Waterveiligheid (x € 1 mln)	Werkelijk 2023	Begroting 2023	Verschil begroting 2023	Verschil begroting in %
Bruto-investeringen	30,6	22,1	8,4	38,1%

De investeringsuitgaven zijn € 8,4 mln hoger dan begroot.

Kadeverbeteringen

€ 9,0

De uitgaven van de keringen zijn € 9,0 mln hoger dan begroot (€ 19,8). Dit project verloopt erg voorspoedig, waardoor de uitgaven ook eerder komen dan geraamd. € 6,0 mln hiervan is te verklaren doordat er meer kilometers zijn gerealiseerd. Daarnaast speelt dat de begroting 2023 wordt gedomineerd door meer complexe en dus duurdere keringen zoals de Kortsteekterweg, wat voor € 3,0 mln extra uitgave zorgt.

VIJG

-/- € 0,4

De raming van VIJG is € 0,4 mln lager dan begroot door meerdere personele wisselingen in het team waardoor vertraging is opgelopen.

Kunstwerken Spaarndammerdijk

-/- € 0,4

De raming van Kunstwerken Spaarndam is € 0,4 mln lager dan begroot doordat de realisatie van het project de Kolksluis langer heeft gelopen waardoor de voorverkenningfase van de overige objecten in Spaarndam later is gestart. Hierdoor worden de kosten niet in 2023 maar in 2024 gemaakt.

Toetsing Regionale Keringen

€ 0,3

De raming voor TREK is met € 0,3 mln. naar boven bijgesteld vanwege een aanvullende opdracht voor toevoegen resultaten van het onderzoek naar de dijkafschuiving in de MT-polder.

Balgstuwen

-/- € 0,3

Ten opzichte van de begroting zijn de uitgaven met ca € 0,3 mln lager uitgevallen doordat in februari dit jaar is besloten tot het renoveren van de balgstuwen vanwege hoge kosten van de nieuw te bouwen klepstuwen. Daarna zijn de lopende contractuele afspraken met de betrokken aannemer in het bouwteam eerst juridisch afgewikkeld en is vervolgens een nieuwe uitvraag naar een ingenieursbureau op de markt is gezet. Het ingenieursbureau is in december gecontracteerd en hiermee geven we invulling aan het coalitieakkoord van 2023 "Rijnland op peil".

Overige kleine afwijkingen

€ 0,2

Totaal

€ 8,4

Overige doelstellingen en resultaten Programmabegroting 2023	Score	Realisatie 2023
Wij beschermen tegen overstromingen (preventie)		
Rijnland vervult hier zijn zorgplicht: Rijnland heeft als beheerder de taak om waterkeringen aan de veiligheidseisen te laten voldoen en voor het noodzakelijke preventieve beheer en onderhoud te zorgen. In het kader van de zorgplicht verhogen en versterken we regelmatig onze keringen, bijvoorbeeld omdat ze door bodemdaling te laag zijn geworden. We zetten daarnaast advisering, inspectie, vergunningverlening, toezicht en handhaving in.		
We brengen onze beleids- en uitvoeringsregels verder in lijn met ons nieuwe beleid mede op basis van de nieuw vast te stellen klimaatregels, de vastgestelde kustnota en de BOB schade aan keringen.		De regels in de waterschapsverordening zijn aanvankelijk één-op-één overgenomen. In 2024 zullen we de regels herzien op basis van de evaluatie van het besluit schade aan keringen en de klimaatregels die voortvloeien uit het Toekomst Bestendig Watersysteem Rijnland (TBWR). Voor de bebouwing op het strand zijn we in het najaar van 2023 gestart met het in gang zetten van nieuwe regelgeving (vaststelling van de regels vindt plaats in 2024, gevolgd door de verplaatsing die begint in 2025). Voor de legger zijn we begonnen met het formuleren van de basisprincipes. Dit kan uiteindelijk leiden tot nieuwe regels.
We stemmen de Keur en Beleidsregels af op de Kustnota, om verplaatsing van seizoen paviljoens in 2024 mogelijk te maken.		In het najaar van 2023 is een start gemaakt met het in procedure brengen van nieuwe regels, waarna deze in 2024 vastgesteld kunnen worden. De verplaatsing van de seizoenpaviljoens staat vervolgens in 2025 gepland. We werken ook aan meekoppelkansen om al in 2024 te verplaatsen.
We werken door aan het uitwerken van de thema's uit de Kustnota en Nota waterveiligheid, waaronder de onderzoeksopdrachten.		Er wordt verder gewerkt aan de uitwerking van de verschillende thema's: Kustnota: - <u>Strandpaviljoens</u>: hiervoor is een projectteam opgestart om dit proces vorm te geven. Het onderzoek <i>Verstuiving voor veiligheid</i> is opgepakt met de terreinbeheerder. Nota waterveiligheid: - <u>Systeemanalyse regionale keringen</u>: Er is een projectplan opgesteld en de geplande activiteiten worden uitgevoerd. - <u>Bomenbeleid</u>: Er loopt momenteel een pilotonderzoek naar de omvang van ontgrondingskuilen rondom bomen op regionale keringen. Dit jaar zijn een aantal DiRK-projecten geselecteerd waarin bomen met een 'hoog risico' (op basis van toetsing nwo's) worden omgetrokken en onderzocht. Dit onderzoek zal via het bestek van de betreffende DiRK-projecten lopen. - <u>Circulariteit</u>: Voor de Meegroeidijk is een selectie van 10 locaties gemaakt voor een pilotproject in samenwerking met het project DiRK, de watersysteembeheerders en het baggerteam. Verdere stappen moeten nog worden genomen voor de financiering van het project met alle belanghebbenden.

Overige doelstellingen en resultaten Programmabegroting 2023	Score	Realisatie 2023
We gaan verder met de Systeemstudie om zo inzicht te krijgen in ons (totale) waterveiligheidssysteem om van hieruit te kijken naar de normering en deze aan te laten sluiten bij ontwikkelingen.		Dit is een continu proces. De provincies zijn goed aangehaakt om mee te denken over normeringsvraagstukken.
De eerste resultaten van het Kennisprogramma Zeespiegelstijging vertalen we naar nieuwe klimaatscenario's en we bepalen de impact op de Rijnlandse kustveiligheid.		Eind oktober zijn de nieuwe klimaatscenario's door het KNMI gepresenteerd. Daarna wordt ook de tussenbalans van het kennisprogramma ZSS formeel gepresenteerd inclusief duiding door het Rijk.
We voltooiën de landelijke beoordelingsronde van de primaire keringen, zodat we eind 2023 een nieuw veiligheidsbeeld kunnen laten zien.		De eerste landelijke beoordelingsronde is afgerond. Door de ILT is de Rapportage Landelijk beeld van de staat van de primaire waterkeringen gemaakt. In het najaar van 2023 volgde de beleidsmatige duiding hiervan, het Landelijk Veiligheidsbeeld.
We werken ook aan de nieuwe toetsing van de regionale waterkeringen die in 2024 afgerond moet zijn.		De gegevens van de voorjaarsinspectie 2023 worden verzameld ter voorbereiding van de evaluatie. Bovendien kunnen de bevindingen van de voorjaarsinspectie 2023 aanleiding geven om aanpassingen te maken in de volgende voorjaarsinspectie. De verwachting is dat dit eind 2024 is afgerond.
We brengen de afgekeurde delen van de primaire kering langs de Hollandse IJssel en de kunstwerken in Spaarndam op orde.		De subsidieaanvraag voor de kunstwerken Spaarndam is ingediend. Onderzoeken naar de staat van de kunstwerken in Spaarndam zijn opgestart. De werkzaamheden van de kunstwerken langs de Hollandse IJssel liggen deels stil door het vertrek van een cruciaal teamlid en waarvan vervanging niet is gelukt.
We zorgen jaarlijks dat gemiddeld 20 kilometer regionale kering op orde komt (in 2012 voldeed 498 km niet aan de normering). We gaan hier tot en met 2024 op volle kracht mee door. In 2024 zijn alle regionale keringen voor de tweede maal getoetst en volgt naar verwachting een nieuw versterkingsprogramma.		De planning was dat in 2023 15 km opgeleverd wordt. Een aantal deelprojecten zijn sneller gegaan dan gepland, waardoor totaal 21km is opgeleverd in 2023. De extra 6 km extra stonden voor 2024 gepland.
We beschermen de waterkeringen tegen de graverij van muskusratten en andere invasieve exoten. We zetten de samenwerking met andere waterschappen voor het muskusrattenbeheer voort, inclusief het proces van terugdringen tot de landsgrens.		Samen met de andere beheerorganisaties werken we er naartoe om de muskusratten terug te dringen tot aan de landsgrenzen. In 2023 zien we een toename in het aantal vangsten, wat toegeschreven kan worden aan verdere professionalisering en verbetering van de kwaliteit van de inzet.
We houden periodieke inspecties van de keringen (reguliere jaarlijkse voorjaarsinspecties) waarbij we alle keringen binnen het beheergebied inspecteren. Geconstateerde schadepunten herstellen we binnen een jaar (buitengewoon onderhoud door Rijnland, dagelijks onderhoud door de eigenaar).		De voorjaarsinspectie is in februari gelopen en er zijn geen bijzonderheden in vergelijking tot andere jaren. Er is via de najaarsburap extra budget vrijgegeven dat ook is weggezet in herstel van schadepunten
We evalueren in 2024 de gevolgen van de uitkomsten van de BOB Schade aan keringen.		De fysieke voorjaarsinspectie is voltooid, maar de gegevens moeten nog worden verwerkt. Daarna kunnen we 2023 evalueren. Echter, om een goed beeld te krijgen en uitschieters te middelen, evalueren we straks ook de voorjaarsinspectie van 2024. Wel lijkt het nu al duidelijk dat de voorziene € 150.000 ontoereikend is om alle schade aan de groene keringen door wind en scheepsgolven te herstellen.

Overige doelstellingen en resultaten Programmabegroting 2023	Score	Realisatie 2023
Waar mogelijk bevorderen we het recreatief gebruik en versterken we de biodiversiteit op keringen door waar mogelijk de kering bio divers in te zaaien en oevers zo natuurlijk mogelijk in te richten.		We stimuleren het inzaaien van dijken met een divers (bijkvriendelijk) grasmengsel. We adviseren grondeigenaren en terreinbeheerders en dragen ook bij in de kosten. We richten het buitentalud zo natuuvriendelijk mogelijk in. Verder houden we op wens van eigenaren of gemeenten rekening met aanleg of behoud van fietspaden, wandelpaden en oevervoorzieningen.
Wij adviseren over het beperken van de gevolgen van overstromingen (gevolgbeperking)		
We adviseren onze partners en inwoners over keuzes in de ruimtelijke inrichting.		We adviseren onze partners continu middels bijvoorbeeld vooroverleggen en watersprekuren.
We hebben voor het hele gebied inzicht in de gevolgen van overstromingen door middel van overstromingsbeelden en geven inzicht in geschikte maatregelen voor duurzame ruimtelijke inrichting.		De overstromingskaarten zijn vastgesteld. We hebben onze input voor de beheerplannen geleverd en zijn nu in afwachting van publicatie door I&W.
We zetten ons actief in om het bewustzijn over het wonen en werken in een overstroombaar gebied te vergroten. We doen dit onder andere met klimaatstresstesten (inclusief risicodialogen) in gemeenten, met overstromingskaarten opgenomen in klimaatatlassen en met een spoor tussen de calamiteitenorganisatie en de veiligheidsregio's waarin we specifiek kijken naar de gevolgen van overstromingen.		De klimaatstresstesten zijn in de meeste gemeenten al doorlopen. Risicodialogen zijn ook merendeels gevoerd, en nu denken we als waterschap mee over uitvoeringsmaatregelen. Een aantal maatregelen is geschaard onder de impuls gelden van het Rijk. Dit jaar is een SSA (Strategische SamenwerkingsAgenda) vastgesteld met drie gemeenten. Ook zijn we druk bezig met de daaruit volgende maatregelen. We hebben ernaar gestreefd om met alle gemeenten een SSA te hebben. Daarnaast werken we samen met gemeenten bij het opstellen van de omgevingsvisies om onze waterdoelen daar ook in te brengen in de ruimtelijke ontwikkelingen van gebieden.
Wij bereiden ons goed voor op calamiteiten		
Calamiteiten kunnen we helaas nooit uitsluiten. Rijnland bereidt zich dan ook goed voor op alle mogelijke waterstaatkundige calamiteiten die zich in het beheergebied kunnen voordoen. Het gaat daarbij niet alleen om overstromingen, maar ook om bijvoorbeeld waterkwaliteitsincidenten zoals illegale lozingen, of incidenten op één van de afvalwaterzuiveringsinstallaties. Het goed voorbereiden op calamiteiten speelt dus niet alleen bij het thema Waterveiligheid, maar ook bij andere thema's. Om dubbele tekst te voorkomen staat het onderwerp calamiteitenbestrijding beschreven in deze paragraaf; de kosten zijn opgenomen in het programma BOD.		
We zorgen er samen met onze veiligheidspartners voor dat inwoners en bedrijven weten wat ze moeten doen bij een (dreigende) calamiteit.		Dit is regulier belegd in de communicatie over Rijnlands taakuitoefening. De ervaring leert dat Rijnland goed gevonden wordt, onder andere via het meldpunt incidenten. Verder is er actief contact met belangenpartijen, zoals bij droogte met een periodieke belanghebbendenbijeenkomst.
De calamiteitenorganisatie van Rijnland (Slank & Gespied), die gevuld is met eigen medewerkers, komt bij alarmering in actie. De calamiteitenorganisatie wordt opgeleid, getraind en geoefend in voorbereiding op calamiteiten, mede gebruikmakend van evaluaties van recente incidenten zoals de dijkverschuiving bij Reeuwijk.		De calamiteitenorganisatie is blijvend goed geborgd en onder controle door een goede plan-do-check-act cyclus, waarbij iedere calamiteit wordt geëvalueerd en gevolgd door acties ter verbetering van het proces. Ook het nieuwe college is opgeleid om eventueel te kunnen optreden bij een fase-3-opstaling. De calamiteitenorganisatie maakt ook deel uit van het inwerkprogramma van de VV.

Overige doelstellingen en resultaten Programmabegroting 2023	Score	Realisatie 2023
Het borgen van slagvaardig en doelmatig optreden kunnen we niet alleen. In ons gebied hebben we te maken met 4 veiligheidsregio's, 30 gemeenten en 2 provincies die elk een eigen rol hebben. Wij onderhouden met hen dan ook actief contact. De calamiteitenzorg betreft alle programma's en taken van Rijnland.		Er is heel actief contact met de netwerkpartners, ook vanuit de samenwerking crisisorganisaties van de westelijke waterschappen en van de waterschappen in het gebied van de stuurgroep crisisbeheersing overstromingen randstad (SCOR). Dit jaar heeft Rijnland geparticipeerd in een gezamenlijke oefening op het onderwerp overstroming vanuit rivierdijkdoorbraak in het gebied van HDSR.
We werken de vervanging van de vier balgstuwen in de ringvaart Haarlemmermeer verder uit, afhankelijk van besluitvorming hierover in de VV.		In februari van dit jaar ('23) heeft de VV een uitvoeringskrediet verstrekt voor de renovatie van de vier balgstuwen in de Ringvaart. Een nieuw projectteam (volgens het IPM-model) is gestart met de uitwerking van het project. Er wordt gezocht naar cofinanciering door andere overheden conform het besluit van de VV.

Voldoende water

Portefeuillehouder: Aad Straathof

Doel: Samen met de omgeving zorgen wij voor voldoende water. Niet te veel, niet te weinig, maar precies genoeg voor inwoners, bedrijven en natuur.

Stand van zaken eind 2023

Het programma Voldoende water ligt op koers, maar er zijn zorgen rondom het op orde houden van de assets waardoor de indicator op 'oranje' staat.

Aandachtspunten zijn het op tempo houden van de onderhoudsbaggerwerkzaamheden en de renovaties van onze poldergemalen. Zowel voor baggeren als voor poldergemalen is een intensivering van het werk nodig. In de eerste zes maanden van het jaar zijn er 5 significante storingen op gemalen geweest. De komende jaren gaan we, conform het coalitieakkoord, het investeringsniveau en daarmee het renovatietempo vergroten. Het waterpeil wordt goed gehandhaafd. Binnen Rijnland voldoet 95% van het peil aan het peilbesluit. De resterende 5% is vooral te wijten aan maatregelen die nog in uitvoering zijn, praktijkpeilen die beter bij de functie passen, administratieve onjuistheden of ontbrekende peilschalen. Deze zaken worden in de watergebiedsplannen opgepakt. Na een kletsnat voorjaar werd het vanaf mei erg droog, en begin juli is de calamiteitenorganisatie (weer) ingeschakeld om droogtebestrijdingsmaatregelen te nemen. De uitvoering van de piekberging Haarlemmermeer loopt conform planning; in augustus 2023 zijn de werkzaamheden afgerond. Binnen de watergebiedsplannen zijn enkele grote maatregelen in uitvoering, zoals de eerste peilvakscheidingen in Boskoop. Voor Sluisjes Halfweg is gestart met het definitieve ontwerp. De VV heeft in februari de Waterschapsverordening vastgesteld, met daarin klimaatbestendige beleidsregels voor wateroverlast en droogte. Hiermee kunnen we water meer sturend maken in de ruimtelijke ordening.

Financieel

x € 1mln		Werkelijk	Begroting	%
Netto exploitatiekosten		67,5	68,0	99,3%
Bruto-investeringen		20,6	22,7	90,8%

Kentallen

		Realisatie 2023	Doel 2023
Gebied waar peil voldoet aan peilbesluit		95,8%	95%
Polders voldoen aan norm wateroverlast		95%	90%

Belangrijkste resultaten 2023

1 We handhaven het peil conform de peilbesluiten.

Realisatie 2023

In 95,8% van het gebied voldoet het dagelijks peilbeheer aan het vastgestelde peil van het peilbesluit. Elke maand vinden controles van het waterpeil plaats waarna deze gevalideerd worden. De gevalideerde cijfers worden vervolgens geëvalueerd met de afgesproken peilbesluiten. In de overige 5% is het peilbesluit om allerlei redenen niet te handhaven; deze worden geëvalueerd en aangepakt.

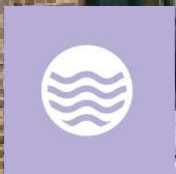

2 We experimenteren met slimmer sturen van de gemalen.

Realisatie 2023

Slim malen betekent (binnen de grenzen van het peilbesluit) het gemaal aanzetten op een moment dat de energie in het net zo "groen" mogelijk is, waardoor het gebruik van fossiele brandstof voor het peilbeheer daalt. We gebruiken hiervoor 'machine learning' binnen het Bosbo-systeem. Eind 2023 hadden we voor 60 van de gemalen zo'n slimme regeling.

3 We onderhouden het watersysteem en houden de assets in stand.

Realisatie 2023

Dit betreft met name het onderhoudsbaggeren van de watergangen; het maaien en schonen van watergangen; het vervangen van oeverbeschoeiingen; en het renoveren en nieuwbouwen van poldergemalen. Zoals gezegd is het een uitdaging om op het gewenste tempo te komen voor baggeren en renoveren van gemalen. In 2023 is 232 km ingepeild en 121 km gebaggerd, van de begrootte 270 resp. 152 km. In het coalitieakkoord zijn extra middelen ter beschikking gesteld voor het intensiveren van de renovatie van poldergemalen, om op gemiddeld 20 gemalen per jaar te komen. In 2023 zijn 16 gemalen aanbesteed, 17 gemalen gebouwd, en 1 gemaal geamoveerd.

4 We werken eraan dat het gebied in 2027 voldoet aan de wateroverlastnormen.

Realisatie 2023

Het doel is om in 2027 voor 100% van onze polders aan de wateroverlastnorm te voldoen; momenteel voldoet 95%. Het merendeel van de resterende opgave is in uitvoering bij het team Watergebiedsplannen.

5 De werkzaamheden aan de Piekberging Haarlemmermeer zijn gereed.

Realisatie 2023

De werkzaamheden aan de Piekberging Haarlemmermeer zijn zo goed als gereed. In 2024 zal de piekberging worden getest.

6 We starten met het actualiseren van de boezemstudie op basis van nieuwe klimaatscenario's.

Realisatie 2023

In oktober 2023 zijn de nieuwe klimaatscenario's door het KNMI gepresenteerd. De effecten voor alle aspecten van het waterbeheer worden nu doorgerekend (impact-analyse).

7 We participeren in gebiedsprocessen voor het NPLG en Provinciale veenweide strategieën.

Realisatie 2023

De provinciale veenweidestrategieën zijn opgegaan in de provinciale plannen voor het landelijk gebied (PPLG). Rijnland heeft, samen met

de andere 2 Noord-Hollandse waterschappen, vanuit onze watertaken actief meegewerkt aan het opstellen van het PPLG van Noord-Holland. Daarnaast waren we actief betrokken bij een aantal gebiedsprocessen in het Noord-Hollandse deel van ons beheergebied.

In Zuid-Holland zijn we actief betrokken in de verschillende deelgebieden waarin Zuid-Holland werkt voor het PPLG. De schaal van deze deelgebieden varieert van provinciaal tot (deel van) een polder.

Het tempo waarin de gebiedsprocessen zullen verlopen en daarmee het beroep op de Rijnlandse organisatie is nog moeilijk te voorspellen. We verwachten een steviger regierol van de provincies, en het maken van duidelijke keuzes m.b.t. de toekomst van landgebruiksfuncties.

Highlights uit de programmabegroting 2023

- We werken aan een klimaatbestendige stad en platteland.

Realisatie 2023

In september heeft de VV de nieuwe waterschapsverordening vastgesteld. Hiermee passen we de principes van klimaatbestendig ontwikkelen toe in ons regelbeheer. Daarnaast werken we actief mee aan de ruimtelijke ordening van onze regio, door vroegtijdig aan te sluiten bij gebiedsontwikkelingen zoals Valkenhorst en Gnephhoek. We maken hierbij ook de verbinding met landelijke ontwikkelingen zoals het NPLG, waarin we onze wateropgaven expliciet agenderen.

- We zorgen dat overig water gebaggerd wordt en geven zo doorstroming en waterkwaliteit een impuls.

Realisatie 2023

In het coalitieakkoord is besloten om hier in deze bestuursperiode een grote impuls aan te geven, door het proces van een diepteschouw op te starten. Eind 2023 is een kwartiermaker gestart. Gezien de omvang en complexiteit van deze nieuwe activiteit vraagt het aandacht.

- We bieden een wenkend perspectief in landelijke en stedelijke gebieden die kampen met bodemdaling.

Realisatie 2023

De processen voor de provinciale programma's landelijk gebied zijn gestart, waarin maatregelen tegen bodemdaling worden uitgewerkt. Rijnland neemt hierin actief deel.

Financieel 2023 Exploitatie

Programma Voldoende water (x € 1 mln)	Jaar-rekening 2023	Begroting na wijziging 2023	Begroting 2023	Verschil na wijziging 2023	Verschil na wijziging in %
Netto exploitatiekosten	67,5	68,0	66,8	-/- 0,5	-/- 0,7%

De kosten binnen programma Voldoende Water vallen € 0,5 mln. lager uit dan verwacht. Dit heeft voornamelijk te maken met lagere kosten voor baggeren € 0,9 mln. en lagere onderhoudskosten € 1,1 mln. Verder is er sprake van een subsidieopbrengst voor het dataportaal van € 0,4 mln., een vrijval uit de voorziening Kwakkelwei van € 0,1 mln. en lagere onderzoekskosten van € 0,2 mln.

Hier tegenover staan lagere opbrengsten uit verkoop van eigendommen van € 1,5 mln. en hogere elektriciteitskosten van € 0,8 mln. door met name een hoger verbruik in verband met aanhoudende regenval in het najaar.

Investerings

Programma Voldoende water (x € 1 mln)	Werkelijk 2023	Begroting 2023	Verschil begroting 2023	Verschil begroting in %
Bruto-investeringen	20,6	22,7	-2,1	-9,2%

De investeringsuitgaven zijn € 2,1 mln lager dan begroot.

Poldergemalen € 1,0

De uitgaven zijn € 1,0 mln hoger dan begroot. Dit is een resultante van prijsstijgingen, conservatief ramen en verschuiven van enkele gemalen van 2022 naar 2023.

Watergebiedsplannen -/- € 1,5

De uitgaven voor de watergebiedsplannen zijn € 1,5 mln lager dan begroot met verschillende redenen: Project Duiker A44 blijkt niet haalbaar te zijn. Bij project Noordplas kon er minder uitgevoerd worden door opbarstrisico en onzekerheid mbt ruimtelijke ontwikkelingen. Bij de Rijnpolders is er een meevaller in de onderzoekskosten en in Veender- en Lijkerpolder buiten de bedijking is er vertraging opgelopen door de samenwerking met de gemeente en projectontwikkelaar.

Peikberging Haarlemmermeer -/- € 0,4

Ten opzichte van de begroting 2023 zijn de uitgaven ca € 0,4 mln lager uitgevallen. Dit komt omdat de bouwwerkzaamheden inmiddels zijn afgerond en de risicoreservering verder is afgeschaald.

Noordwijk Parallel Boulevard -/- € 0,5

Er is € 0,5 minder uitgegeven dan begroot doordat er minder nadeelcompensaties zijn uitgekeerd.

Overnemen en afstoten assets -/- € 0,4

De raming is met € 0,4 mln naar beneden bijgesteld omdat het project Lijkermolens later in uitvoering gaat.

Oververdedigingen -/- € 0,3

Er is € 0,3 mln minder uitgegeven dan begroot doordat er vertraging is opgetreden in de voorbereiding van het project oeververdediging Zuiderpolder; ook is de inventarisatie pas in december gestart.

Damwanden Boezemgemaal Halfweg € 0,3

In de begroting 2023 was geen raming opgenomen voor Vervangen damwanden Boezemgemaal Halfweg omdat bij het opstellen van de begroting de planning was dat dit project eind 2022 gereed zou zijn. Het project is uiteindelijk in 2023 afgerond, waardoor kosten verschoven zijn van 2022 naar 2023.

Overige kleine afwijkingen -/- € 0,3**Totaal** -/- € 2,1

Overige doelstellingen en resultaten Programmabegroting 2023	Score	Realisatie 2023
We zorgen voor goed peilbeheer.		
Het kader voor het peilbeheer is het peilbesluit. Het actualiseren van de peilbesluiten is een continu proces.		
We streven er naar dat 90% van de peilbesluiten actueel is. Peilbesluiten hebben geen vaste actualisatietermijn. Conform de Nota Peilbeheer wordt de noodzaak tot actualisatie bepaald door signalen uit de omgeving; ruimtelijke dynamiek; ervaringen uit de eigen organisatie; en doelmatigheid.		Er zijn in 2023 voor drie polders peilbesluiten vastgesteld: de Warmonderdam- en Alkemadepolder; de Kooipolder; en de Hoogewegpolder.
Met de komst van de Omgevingswet krijgt Rijnland ook taken in het grondwaterkwaliteitsbeheer. In nauwe samenwerking met provincies en omgevingsdiensten doet Rijnland hier de komende planperiode verdere ervaring mee op en werkt Rijnland het grondwaterkwaliteitsbeleid uit in de nieuwe Waterschapsverordening. In 2023 heeft Rijnland een eigen toetsingskader voor grondwaterkwaliteit gereed op basis waarvan vergunningaanvragen beoordeeld worden		De omzetting van Keur naar Waterschapsverordening heeft zoveel mogelijk beleidsneutraal plaatsgevonden. Via de bruidsschat voor wateronttrekkingsactiviteiten zijn beoordelingsregels aan de Waterschapsverordening toegevoegd. In de eerstvolgende inhoudelijke actualisatie van de Waterschapsverordening (mogelijk 2024/2025) kunnen specifieke Rijnlandse regels worden opgenomen.
We houden het watersysteem in stand		
Goed peilbeheer is alleen mogelijk als het watersysteem in goede toestand verkeert. Daarom is de instandhouding van het watersysteem de kern van het programma Voldoende water. We gebruiken assetmanagement om goede keuzes te maken in de juiste mix van nieuwbouw, renovatie, preventief onderhoud en correctief onderhoud, teneinde tegen zo laag mogelijke kosten en acceptabele risico's de gewenste prestaties te halen.		
Rijnland ontwikkelt asset management verder, in nauwe samenhang met de omslag van correctief naar risico-gestuurd planmatig onderhoud. In 2023 ontwikkelen we onderhoudsconcepten voor de meest kritische assets voor Voldoende water, en maken we assetmanagement-plannen voor de polder- en boezemgemalen.		Er zijn onderhoudsconcepten opgesteld voor alle relevante assets. De assetmanagement-plannen (AMP's) zijn in 2023 niet opgesteld; er is prioriteit gegeven aan het opstellen van onderhoudsconcepten en het beschrijven van de asset managementprocessen. De AMP's zullen in 2024 worden opgesteld.
De gemalen worden gerenoveerd of vervangen in jaarlijkse werkpakketten volgens de Lange Termijn Asset Planning. Het doel hierbij is om het areaal aan gemalen op orde te houden, d.w.z. geen verdere instandhoudingsachterstanden op te lopen.		Het uitvoeren van het lopende werk gaat voorspoedig, op enkele gemalen na waar om diverse redenen vertraging is opgetreden. We hebben in 2023 17 gemalen gerenoveerd of nieuw gebouwd, en 1 gemaal geamoveerd. De zorg is het tempo: er is een intensivering nodig om het areaal niet (verder) te laten verouderen. In het coalitieakkoord zijn hiervoor middelen beschikbaar gesteld. Op dit moment wordt in het programmateam poldergemalen gewerkt aan een meer efficiënte uitvoering en aan standaardisatie.
In de planperiode wordt een risico-gestuurde instandhoudingsstrategie voor de overige kunstwerken ontwikkeld, die vervolgens in de begroting opgenomen moet worden.		Dit is gedaan, als voorbereiding op het MJP 2024-2027.
Voor het in stand houden van de watergangen wordt groot onderhoud gepleegd. Voor de watergangen waar Rijnland de onderhoudsplicht heeft doen we dit zelf; voor de overige watergangen ligt deze taak bij de aangeland of kadastraal eigenaar, en controleert Rijnland dit in de jaarlijkse Schouw. De watergangen waar wij onderhoudsplichtig zijn		Het maaien, schonen en verwijderen van exoten is sterk afhankelijk van de aangroei en daarmee van het klimaat. Na een koud voorjaar was er na de zomer sprake van een sterke groei van exoten, zoals de grote waternavel. Er wordt gewerkt aan passende werkwijzen om de bestrijding van exotische waterplanten kosteneffectief uit te kunnen voeren.

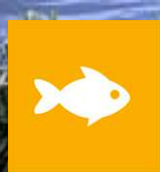
Overige doelstellingen en resultaten Programmabegroting 2023	Score	Realisatie 2023
worden gemaaid, geschoond en uitgebaggerd. Exoten (waterplanten) worden verwijderd. Het baggerprogramma is erop gericht dat 90% van de watergangen waarvoor Rijnland onderhoudsplichtig is op diepte is.		Het onderhoudsbaggerprogramma heeft de beoogde resultaten in 2023 niet helemaal gehaald. Door diverse oorzaken, voornamelijk buiten onze invloedssfeer, zijn vertragingen opgetreden die zorgen voor minder gebaggerde kilometers en daardoor lagere uitgaven in 2023. In totaal is in 2023 232 km watergang ingepeild, en is 121 km gebaggerd. Er is 5,7 miljoen uitgegeven, terwijl in eerste instantie 8 miljoen geraamd was. Er is 232 van de beoogde 270 km ingepeild en 121 van de beoogde 152 km gebaggerd. Door diverse oorzaken zijn vertragingen opgetreden: aantreffen van exoten (knolcyperus); het kletsnatte einde van het jaar; problemen bij Aquon; vertraging bij een aanbesteding. Hierdoor zijn de uitgaven in 2023 ook lager dan geraamd (5,9 mln i.p.v. 8 mln). Dit leidt niet tot problemen in ons watersysteem. De vertraagde kilometers worden in 2024 ingepeild dan wel gebaggerd.
Voor de beschoeiingen zal in 2023 een inventarisatie worden afgerond, om meer inzicht te krijgen in de instandhoudingsopgave. Totdat dit bekend is, zal jaarlijks een aantal van de meest urgente strekkingen worden vervangen		De inventarisatie van oeververdedigingen is eind 2023 gestart, en zal t/m 2025 lopen. In de tussentijd worden urgente strekkingen opgepakt. In 2023 is 0,9 km (urgente) oeververdediging vervangen.
In de planperiode zal gewerkt worden aan het overdragen van taken en assets die niet aan de primaire taken bijdragen.		Dit is t.a.v. stedelijke (overige) watergangen nogmaals bevestigd in het coalitieakkoord en zal de komende jaren ten uitvoer worden gebracht.
We beperken de gevolgen van wateroverlast		
Rijnland wil de gevolgen van wateroverlast, nu en in de toekomst, zoveel mogelijk beperken. We passen ons watersysteem (en onze assets) aan om beter om te kunnen gaan met extreme neerslag. Samen met gemeenten en perceeleigenaren kijken we hoe de kwetsbaarheid voor extreme neerslag verlaagd kan worden.		
De komende jaren worden de Piekberging Haarlemmermeer en het verbreden van de doorstroomopening in het voormalig sluizencomplex bij Halfweg (2026) afgerond.		De piekberging Haarlemmermeer is technisch gereed, en moet alleen nog getest worden (eind 2024). Voor Sluisjes Halfweg is een bestek, uitvoeringsplan en kostenraming opgesteld, en krediet verleend. Begin 2024 zal de volgende fase (uitvoering) worden gegund.
We werken hard aan het verminderen van wateroverlast in de polders. Door middel van de Watergebiedsplannen streven we ernaar alle 209 polders in 2027 aan de vigerende provinciale wateroverlastnormen te laten voldoen.		Het programma is een eind op streek, en ligt op koers om het doel van 2027 te halen. In 2023 zijn veel polders afgerond: Voor 14 polders is decharge verleend, en nog eens 21 polders zijn (bijna of geheel) intern overdragen en kunnen binnenkort decharge krijgen. Daarnaast is er een flink aantal polders in planvorming of voorbereiding van de uitvoering. Voor "Gouda, stevige stad op slappe bodem" is de uitvoering van de compartimenteringswerken en gemaal van de stadsboezem gegund; de komende jaren zal dit worden gerealiseerd. De Rijnpolders, die in de planfase zijn, zijn deels getemporeerd om niet vooruit te lopen op de gebiedsprocessen van het NPLG.

Overige doelstellingen en resultaten Programmabegroting 2023	Score	Realisatie 2023
In het programma 'Toekomstbestendig Amsterdam-Rijnkanaal en Noordzeekanaal' werkt Rijnland actief mee aan een samenhangende visie op het meer robuust maken van dit watersysteem.		De belangrijkste wateropgaven zijn in beeld gebracht. Deze opgaven worden nu ingebracht in diverse ruimtelijke trajecten zoals NOVEX-NZKG. TB-ARK/NZK is ook opgenomen in het Deltaprogramma (deelprogramma Centraal Holland).
We zorgen voor voldoende zoet water		
Door langere periodes van droogte en lagere rivierafvoeren staat de zoetwatervoorziening van Rijnland onder druk.		
Rijnland vergroot de capaciteit van de klimaatbestendige wateraanvoer (KWA) van 7 m3/s naar ongeveer 15 m3/s		Dit project is onderdeel van het Deltaprogramma Zoet Water, en wordt uitgevoerd door HDSR en medegefinancierd door o.a. het Rijk en door Rijnland. De meeste deelprojecten zijn afgerond en het project loopt op schema. Zo is deze zomer de Doorslagsluis in Nieuwegein feestelijk geopend. Het laatste deelproject is de vergroting van de doorstroming door de Lopikerwaard. Gemaal De Aanvoerder is, na reparaties dit voorjaar, weer operationeel.
Van 2022 tot 2028 werken we, samen met onze partners, via het Deltaprogramma aan verdere verbetering van de aanvoerroutes, zoals de Doorvoer Krimpenerwaard.		De doorvoer Krimpenerwaard wordt uitgevoerd door HHSK.
Naast het vergroten van de zoetwateraanvoer werkt Rijnland aan het vergroten van de weerbaarheid tegen droogte. De beschikbaarheid van zoetwater zal op termijn afnemen en de vraag naar zoetwater zal toenemen (niet alleen door klimaatverandering, maar ook door bijvoorbeeld het vernatten van het veenweidegebied). In de toekomst zullen zich vaker droge perioden zoals in 2018 en 2022 voordoen en iedereen moet rekening houden met een toenemende verzilting in ons watersysteem.		
Samen met onder meer drinkwater- en agrarische bedrijven en natuurbeheerorganisaties werkt Rijnland aan oplossingen voor watertekorten en verzilting		Zoetwatervoorziening en verzilting vragen doorlopende aandacht. In 2023 heeft Rijnland bijgedragen aan de voorbereiding van de MER-studie van Dunea voor een robuuste drinkwatervoorziening op middellange termijn. In bijvoorbeeld de bollen- en boomteeltsector lopen gesprekken over de lange termijn zoetwatervoorziening. Ook binnen de provinciale programma's van het NPLG brengt Rijnland het zoetwaterbelang onder de aandacht.
We houden de vinger aan de pols bij externe ontwikkelingen die meer verzilting veroorzaken, zoals het verdiepen van de Nieuwe Waterweg en het vergroten van de zeesluizen in IJmuiden. Wij zetten erop in dat de initiatiefnemers voldoende compensatiemaatregelen nemen.		Rijnland is vertegenwoordigd bij overleggen die plaatsvinden rondom genoemde ontwikkelingen. Rijnland trekt hierbij veelal gezamenlijk met de buurwaterschappen op, om partijen aan hun verantwoordelijkheid te houden. Soms leidt dit tot successen, maar niet altijd.
Regulering		
Het watersysteem is niet de verantwoordelijkheid van Rijnland alleen, Ook inwoners, bedrijven, overheden en andere organisaties hebben er invloed op en zijn medeverantwoordelijk.		
Rijnland zorgt ervoor dat ook anderen doen waar ze verantwoordelijk voor zijn. Daarvoor geven we voorlichting en advies, verlenen we vergunningen en controleren we of iedereen zich aan de afspraken houdt		Voor het watersysteem zijn 548 vergunningen verleend; 217 maatwerkbesluiten opgesteld en 111 meldingen gedaan. Voor grondwater zijn 50 vergunningen verleend en 673 meldingen gedaan. Bij gecontroleerde keur activiteiten was het naleefgedrag in 2023 96% (98% in 2022). Bij grondwateronttrekkingen was dit 97% (95% in 2022). Een aanmerkelijke verslechtering van het naleefgedrag is te zien bij de administratieve controle op de verplichting om na afloop van een

Overige doelstellingen en resultaten Programmabegroting 2023	Score	Realisatie 2023
		grondwateronttrekking de hoeveelheden onttrokken grondwater te rapporteren. Met name bij activiteiten waar geringe hoeveelheden grondwater wordt onttrokken (zoals bij kabelwerkzaamheden) is het naleefpercentage laag.
In 2023 werkt Rijnland aan het opstellen van een toetsingskader voor grondwaterkwaliteit (i.h.k.v. de Omgevingswet), en het aanscherpen van de beleidsregels om water meer sturend te kunnen laten zijn in de ruimtelijke ordening.		Het is van belang dat de benodigde kennis voor het beoordelen van de risico's bij vergunningverleners aanwezig is. Hiervoor wordt gebruik gemaakt van de systematiek die ook in de provincies Utrecht en Gelderland is toegepast.
Samenwerking		
De komende 10 jaar zal het beheergebied van Rijnland flink op de schop gaan (woningbouw, stikstofreductie, landbouwtransitie, natuurherstel enzovoorts). Rijnland wil vroegtijdig een actieve rol spelen in de ruimtelijke transitie, zodat de ruimtelijke inrichting klimaatbestendig is.		
Rijnland zal -binnen haar mogelijkheden- actief meedoen in de gebiedsprocessen en daarin aangeven wat wel en niet kan. Datzelfde geldt voor de maatschappelijke discussies over het woningbouwprogramma en de energietransitie.		Rijnland is actief in de regio bij gebiedsprocessen en maatschappelijke opgaven. Voorbeelden hiervan zijn de woondeals, provinciale ruimtelijke puzzels en de Regionale Energie Strategieën.
Rijnland zal haar eigen pilot bodemdaling in de polders rondom De Kaag in 2023 afronden.		Het eerste deel van de pilot in de polders rondom De Kaag, bestaande uit een verkenning en gesprekken met agrariërs en andere stakeholders, is succesvol afgerond. Het vervolg vindt plaats onder regie van de provincie, waarbij Rijnland een belangrijke inhoudelijke rol speelt; hiertoe is in december 2022 een intentieovereenkomst getekend door provincie, gemeente, Rijnland en gebiedspartijen. Het uiteindelijke doel is om tot concrete maatregelen te komen. Het gebiedsproces is onderdeel geworden van het PPLG Zuid-Holland.

Schoon en Gezond water*Portefeuillehouder: Hans Schouffoer*

Doel: Wij zorgen voor een goede ecologische en chemische waterkwaliteit, afgestemd op de verschillende functies en versterken de biodiversiteit.

Algehele resultaten 2023

Bij het programma Schoon & Gezond water wordt hard gewerkt om alle KRW-maatregelen voor 2027 uit te voeren. De uitvoering van de resterende KRW2 maatregelen in Langeraar is in 2023 opgeleverd, terwijl de eerste KRW3 maatregelen zijn uitgevoerd (NVO's Zoetermeer, maatregelen Zegerplas en inrichting Vogelplas Starrevaart (Staatsbosbeheer)). De inrichtingsmaatregelen in Zoetermeer zijn wat vertraagd doordat het extra tijd heeft gekost om met de gemeente tot een gezamenlijk ontwerp te komen en er extra onderzoek nodig is naar de stikstofuitstoot. De Europese aanbesteding loopt en wordt begin 2024 gegund, waarna de uitvoering van start kan. Vanuit de synergieregeling hebben we bijgedragen aan meerdere natuurvriendelijke oevers. Daarnaast zijn ook oevers gerealiseerd via de subsidieregeling 'Natuurvriendelijke oevers'. Ook wordt het in 2022 gelanceerde Landbouwportaal voortgezet, waarvan de resultaten voor de eerste periode in het najaar zijn geëvalueerd. In de twee jaar dat het Landbouwportaal actief is zijn 355 coachbezoeken aangevraagd en zijn eind 2023 er al 272 daadwerkelijk uitgevoerd. Op basis van de gegeven adviezen hebben 119 agrariërs subsidie aangevraagd voor het treffen van fysieke maatregelen voor de verbetering van de waterkwaliteit. De interne training 'Beleef Biodiversiteit' wordt gegeven zodat er kennis over dit onderwerp wordt gedeeld en de juiste acties voor biodiversiteit kunnen worden opgepakt. Zwemwaterlocaties met de kwaliteitsklasse 'slecht' worden verbeterd. Hiervoor wordt dit jaar onderzocht welke maatregelen we moeten nemen.

Financieel

x € 1mln		Werkelijk	Begroting	%
Netto exploitatiekosten		11,9	12,0	98,7%
Bruto-investeringen		8,4	10,4	80,9%

Kentallen

		Realisatie 2023	Doel 2023
Goede biologische toestand KRW-lichamen		25%	30%
Zwemkwaliteit 'aanvaardbaar'		97%	97%

Belangrijkste resultaten 2023**1 De aanleg van natuurvriendelijke oevers in Zoetermeer en Polder Bloemendaal.**Realisatie 2023

Voor de aanleg van natuurvriendelijke oevers in Zoetermeer is fase 1 opgeleverd en fase 2 eind 2023 nagenoeg gereed.

In polder Bloemendaal is een samenwerkingsovereenkomst getekend met SBB (Staatsbosbeheer) voor de realisatie van 5 km nvo's. Dit wordt naar verwachting in 2024 door SBB gerealiseerd.

2 Uitvoeren van maatregelen om De Pot in Nieuwkoop te isoleren, om zo de invloed van de Aalscholverkolonie te beperken.Realisatie 2023

De realisatie hiervan vindt op zijn vroegst pas in 2024 plaats doordat de viswater- en schaatsfunctie meer aandacht vragen om tot een gedragen oplossing te komen.

3 Start van de uitvoering van maatregelen in De Wildernis (Westeinderplassen).Realisatie 2023

Het werk is aanbesteed en de uitvoering loopt. Die is naar verwachting in 2024 gereed. Naar aanleiding van gesprekken met de omgeving wordt het werk uitgebreid.

4 We sluiten aan bij het Nationaal Programma Landelijk Gebied om het belang van waterkwaliteit te borgen in de gebiedsprocessen. Realisatie 2023

Tijdens het opstellen van de NPLG-plannen van zowel provincie Noord-Holland als provincie Zuid-Holland is Rijnland actief betrokken geweest om de waterkwaliteitsopgave goed in beeld te krijgen en goed te laten landen in de NPLG-documenten. In beide plannen heeft waterkwaliteit een duidelijk plek gekregen.

5 We zetten het Landbouwportaal voort en ondersteunen agrariërs bij het nemen van maatregelen die goed zijn voor de waterkwaliteit.Realisatie 2023

In de twee jaar dat het Landbouwportaal actief is zijn 355 coachbezoeken aangevraagd en zijn eind 2023 er al 272 daadwerkelijk uitgevoerd. Op basis van de gegeven adviezen hebben 119 agrariërs subsidie aangevraagd voor het treffen van fysieke maatregelen voor de verbetering van de waterkwaliteit. Het Landbouwportaal is afgelopen jaar geëvalueerd en waar nodig zijn er aanpassingen doorgevoerd in de maatregelenlijst en de organisatie van het Landbouwportaal om het portaal nog beter aan te laten sluiten bij de verschillende agrarische sectoren.

6 We hebben inspiratiepolders voor de vijf belangrijkste landbouwsectoren. Komend jaar gaan we verder met de uitwerking van de maatregelen.Realisatie 2023

De maatregelen verschillen per inspiratiepolder. Met de boomteeltsector is een watervisie opgesteld, die wordt uitgewerkt in concrete maatregelen. In de bollenteelt onderzoeken we samen met de sector in pilots maatregelen tegen de emissie van gewasbeschermingsmiddelen. Het proces met de melkveehouderij om te komen tot waterkwaliteit-, ecologie- en biodiversiteitsmaatregelen vindt zijn beslag in het NPLG-proces.

7 We zorgen ervoor dat de bacteriologische waterkwaliteit van alle 44 zwemwaterlocaties minstens 'aanvaardbaar' is. Bij terugval stellen we maatregelen voor aan de VVRealisatie 2023

Voor aanvang van het zwemseizoen 2023 voldeden 3 locaties niet aan de eis van minimaal "aanvaardbaar". Dit zijn de Haarlemmermeerse

Bosplas – spartelvijver (Hoofddorp), Westbroekplas - Villa Westend (Velsen) en Cronesteijn (Leiden). Voor Cronesteijn is in 2021 een maatregel genomen, waardoor er in 2022 geen bacteriologische overschrijdingen meer zijn waargenomen. Dit is echter nog niet terug te zien in het kwaliteitsoordeel, omdat deze wordt bepaald over de metingen van de afgelopen vier jaar.

Haarlemmermeerse Bosplas – spartelvijver is in overleg met de gemeente het beheer aangepast en voor de Westbroekplas - Villa Westend wordt een maatregelstudie uitgevoerd.

8 We vergroten de interne kennis over biodivers beheer middels training.Realisatie 2023

Voor de opleiding Beleef Diversiteit zijn er 4 trainingen gegeven van een dagdeel en met nog een dagdeel excursie. In totaal hebben 60 collega's de interne training gevolgd en hebben kennisgenomen van wat biodiversiteit is en hoe zij hier zelf binnen Rijnland een bijdrage aan kunnen leveren. In het najaar zijn nog een aantal trainingen gegeven.

9 We werken volgens een bestek voor het beheer van de watergangen met daarin de nieuwste inzichten over biodiversiteitRealisatie 2023

Dit is meegenomen in de opdracht voor onderhoud voor Groene Keringen en Schonen Watergangen die in 2023 is aanbesteed.

Highlight uit de programmabegroting 2023**- KRW en biodiversiteit vertalen we in concrete maatregelen.**Realisatie 2023

De maatregelen die zijn opgenomen in de Nota Schoon Water 3 om in de KRW3-periode uit te voeren, worden in de projectteams uitgewerkt om buiten tot uitvoering te komen. Het merendeel van de maatregelen wordt nu voorbereid, inclusief de gesprekken met de omgeving. Een aantal maatregelen is al in uitvoering. Voor het actieplan biodiversiteit werken we aan een stappenplan om de concrete uitwerking in Rijnlandse projecten te faciliteren.

Financieel 2023

Exploitatie

Programma Schoon en gezond water (x € 1 mln)	Jaar-rekening 2023	Begroting na wijziging 2023	Begroting 2023	Verschil na wijziging 2023	Verschil na wijziging in %
Netto exploitatiekosten	11,9	12,0	12,8	-/- 0,2	-/- 1,3%

Bij het programma Schoon en gezond water zijn de netto kosten €0,2 mln. lager dan begroot. De kosten aan laboratoriumonderzoek vallen €0,2 mln. lager uit door lagere kosten per meting. De kosten van milieu, waterbodembodem & landmeetkundig advies en onderzoek vallen €0,1 mln. lager uit doordat een deel van deze kosten onder programma voldoende water zijn geboekt. De kapitaallasten zijn €0,2 mln. lager. Ook is er een voordeel bij de bijdragen aan overige van €0,1 mln., doordat er dit jaar geen kosten voor het opruimen van PFAS-verontreiniging op Schiphol in rekening zijn gebracht. Tot slot zijn er diverse kleine meevallers voor in totaal €0,2 mln. Daartegenover staat dat de personeelskosten € 0,6 mln. hoger zijn.

Investerings

Programma Schoon en gezond water (x € 1 mln)	Werkelijk 2023	Begroting 2023	Verschil begroting 2023	Verschil begroting in %
Bruto-investeringen	8,4	10,4	-2,0	-19,1%

De investeringsuitgaven zijn € 2,0 mln lager dan begroot.

KRW fase 2 +/- € 1,3
In 2023 is voor KRW2 meer uitgegeven door meerwerken van de aannemer door o.a. uitloop, monitoring en metingen van de slibvang, leveren en aanbrengen storsteen, leveren en aanbrengen begroeiing op natuurzone.

KRW fase 3 -/- € 2,9
De afronding en het goedkeuringsproces van het ontwerp voor het project Westerpark en Bossenpark is meer dan een half jaar vertraagd hierdoor zijn uitgaven doorgeschoven naar 2024.
Daarnaast is minder uitgegeven vanwege het niet meer activeren van uren.

Overige kleine afwijkingen -/- € 0,4
Door een wat langere looptijd zijn enkele uitgaven verschoven naar 2024.

Totaal **-/- € 2,0**

Overige doelstellingen en resultaten Programmabegroting 2023	Score	Realisatie 2023
Schoon water is onmisbaar voor een gezonde leefomgeving voor mens en natuur. In het dichtbevolkte Rijnland wordt de vraag naar schoon water steeds groter. Zorgen voor schoon en gezond water is geen gemakkelijke opdracht. We willen onze doelen bereiken door slimme maatregelen en goede samenwerking. Samen met de omgeving zorgt Rijnland voor het terugdringen van vervuiling en een optimale ecologische inrichting van het watersysteem. Rijnland zet daarbij ook in op het versterken van de biodiversiteit, meer open water met een natuurlijke inrichting en het faciliteren van recreatief gebruik van water. Dit doen we zo duurzaam mogelijk		
We realiseren schone grote wateren (KRW)		
De Europese Unie heeft in 2000 de Kaderrichtlijn Water (KRW) vastgesteld met als doel de kwaliteit van het water en het leven in en op het water te beschermen en verbeteren. Uiterlijk in 2027 moeten onze 40 KRW waterlichamen, dat zijn grote meren, vaarten en waterrijke polders, in "goede toestand" verkeren. Belangrijke beperkende factoren om tot een goede toestand te komen zijn de inrichting (van met name oevers) en de hoge gehalten aan voedingsstoffen in het water (met name stikstof en fosfor). We streven ernaar dat de fosfaatconcentratie op zoveel mogelijk meetpunten daalt. Rijnlands KRW-aanpak is om in de drie planperiodes van elk 6 jaar, steeds een deel van de waterlichamen aan te pakken. In de KRW1-periode (2009-2015) zijn 7 waterlichamen aangepakt, door natuurbeheerders of door Rijnland. In de KRW2-periode (2016-2021) hebben we er 8 onderhanden. In de KRW3-planperiode pakken we de overige 25 waterlichamen aan en nemen we aanvullende maatregelen in enkele KRW1 waterlichamen in samenwerking met de omgeving.		
Uitvoering van resterende maatregelen in de geprioriteerde waterlichamen uit KRW2. Dit zijn vooral de maatregelen in het watersysteem van Zoetermeer en nog een laatste set maatregelen in de Westeinderplassen		In Zoetermeer kan met het verleende krediet de realisatie van de waterverbindingen Westerpark en Bossenpark worden aanbesteed. Gunning en uitvoering van het werk vindt dan in 2024 en deels 2025 plaats. In de Westeinder rondt het Landschap Noord-Holland haar werkzaamheden dit jaar afgerond. De stichting Bovenlanden is bezig aan de voorbereidingen van de laatste fase van haar project. Ook zijn het baggerwerk en de aanleg natuurzone in Langeraar dit jaar grotendeels afgerond. Het zorgen voor goede begroeiing op eilanden en natuurzones en tevens de ontmanteling van de baggerdepots loopt door in 2024.
Herstelmaatregelen KRW1		KRW 1 herstelmaatregelen worden uitgevoerd in de Reeuwijkse Plassen, Stein Noord en de Amstelveense Poel. Uitvoering van maatregelen vindt plaats in nauw overleg met de omgeving.
De voorbereiding en uitvoering van de maatregelen in de KRW3-waterlichamen.		Voor de agrarische polders loopt op dit moment het voorbereidingstraject. De overige waterlichamen zijn allemaal verkend en potentiële maatregelen zijn in beeld en in voorbereiding. Dit jaar zijn in twee waterlichamen de eerste uitvoeringsprojecten gestart (Zegerplas en Ringvaart Haarlemmermeer). In polder Bloemendaal is een samenwerkingsovereenkomst getekend met SBB voor de realisatie van 5 km nvo's. Dit wordt naar verwachting volgend jaar door

Overige doelstellingen en resultaten Programmabegroting 2023	Score	Realisatie 2023
		SBB gerealiseerd. De ontwerpfase van de luchtmenginstallatie Broekvelden Vettenbroek is na de zomer gestart. In het Oude Rijnsysteem zijn we met diverse gemeenten, de provincie ZH en enkele particulieren de ontwerpen uitwerken voor NVO's en vissenbossen uitgewerkt.
We zoeken actief naar meekoppelkansen in en rond de KRW-waterlichamen (KRW-synergie).		Er zijn diverse uitvoeringsprojecten in 2023; aanleg van ruim 650m NVO op een perceel in Boskoop op initiatief van een particulier, aanleg van 2.600m NVO's in polderpark Cronesteyn op verzoek van Gemeente Leiden en leveren we een financiële bijdrage aan pilotproject baggeren kleine Poel Amstelveen waarvan de uitvoering in handen is van IPM team KRW3. Daarnaast wordt er gekeken naar een mogelijke bijdrage aan vlindertuin natuureiland Koudenhoorn (Warmond) in samenhang met naastgelegen watersysteem en KRW3 waterlichaam 't Joppe. Ook is bij de kadeverbetering Kortsteekterweg een stuk NVO gerealiseerd.
Het borgen van het belang van waterkwaliteit in het NPLG		Tijdens het opstellen van de NPLG-plannen van zowel provincie Noord-Holland als provincie Zuid-Holland is Rijnland actief betrokken geweest om de waterkwaliteitsopgave goed in beeld te krijgen en goed te laten landen in de NPLG-documenten. In beide plannen heeft waterkwaliteit een duidelijk plek gekregen.
We stimuleren de vermindering van emissies		
Met de vaststelling van Kijk op Waterkwaliteit heeft de VV in maart 2018 besloten tot aandacht voor alle polderwateren		
Om de waterkwaliteit in de polders te verbeteren krijgt waterkwaliteit alle aandacht in watergebiedsplannen.		In de watergebiedsplannen worden kansen voor de waterkwaliteit verkend, en ook gepakt als er werk met werk gemaakt kan worden. Door een rationalisatieslag bij de watergebiedsplannen gaan we polders waar het WGP nog niet is geweest maar die al voldoen aan de wateroverlastnormen, niet meer oppakken. Deze komen wel aan bod in bijvoorbeeld de PPLG's.
We geven een extra impuls aan het DAW, het Deltaplan Agrarisch Waterbeheer. We nemen in een vijftal inspiratiepolders het voortouw en komen met de agrariërs in deze polders tot realisatie van bovenwettelijke maatregelen die de waterkwaliteit verbeteren.		De inspanning van Rijnland om een extra impuls te geven aan DAW heeft niet tot het gewenste resultaat geleid. De landelijke projectorganisatie heeft geen concrete handreiking gedaan om dit mee te kunnen nemen.

Overige doelstellingen en resultaten Programmabegroting 2023	Score	Realisatie 2023
We blijven de sector in algemene zin stimuleren tot een nemen bovenwettelijke maatregelen en ontwikkelen daarbij de juiste instrumenten.		Inspiratiepolders, landbouwportaal en structureel relatiemanagement. Zie ook de evaluatie van het Landbouwportaal op de VV van september 2023.
We blijven in gesprek met natuurorganisaties en recreatiebeheerders over de verbetering van de waterkwaliteit.		De waterkwaliteit is een belangrijk onderdeel van ons relatiebeheer. We adviseren partners over hoe verbeteringen te realiseren zijn.
We beheren en onderhouden ons watersysteem ecologisch		
Een goede inrichting, een goed beheer en goed onderhoud van wateren vormen essentiële onderdelen van het verbeteren van de waterkwaliteit en ecologie.		
We blijven inzetten op diversiteit bij het maaien en schonen van de watergangen, en zullen particulieren en bedrijven stimuleren om dat ook te doen. Voor 'Schone sloten' (kleine wateren en overige wateren) wordt gezocht naar een praktische aanpak		Het maaien en schonen van watergangen doen we op een ecologische wijze conform de gedragscode van de Unie van Waterschappen. Verder informeren we particulieren en bedrijven o.a. middels een schouwadvertentie over het feit dat sloten niet volledig geschoond hoeven te worden ten behoeve van de biodiversiteit.
De subsidieregeling 'Natuurvriendelijke oevers' wordt voortgezet in 2023.		In 2023 zijn 12 aanvragen m.b.t. NVO-subsidieregeling ontvangen.
Acties uit het traject biodiversiteit en het bijbehorende plan van aanpak worden voorbereid en uitgevoerd. Dit is inclusief het toepassen van de nieuwe bestekken voor beheer en onderhoud, waarin biodiversiteit expliciet wordt meegenomen.		Het beheren van onze droge terreinen is uitbesteed aan een aannemer die kleurkeurcertificering heeft of die hoog gescoord heeft op ervaring met biodiversiteit. Dit betekent dat er ervaring is met ecologisch beheer. Voor het beheren van ons watersysteem is een bestek opgesteld met veel aandacht voor biodiversiteit. Een aannemer die ons watersysteem ecologisch kan beheren voert dit uit.
We hebben in opdracht van de Commissie Watersystemen (CWS) samen met de andere waterschappen, UvW, Stowa en Ministerie van LNV een onderzoeksplan opgesteld en zijn studies gestart naar de invloed van exotische rivierkreeften op het watersysteem en naar maatregelen om schade hierdoor te reduceren. Rijnland doet zelf onderzoek middels pilots en heeft zitting in de landelijke werkgroep.		In de eerste helft van 2023 hebben bureaus opdracht gekregen om komende twee jaar de pilots Cronesteyn te Leiden en Schiphol verder vorm te geven. Rijnland is in 2023 gestart met monitoring van aantallen rivierkreeften op een groot aantal KRW meetpunten. Het plan van aanpak van de landelijke werkgroep is recent bestuurlijk vastgesteld, inclusief de gezamenlijk onderzoeksagenda, die Rijnlands vertegenwoordiger heeft opgesteld.
We meten en verbeteren de zwemwaterkwaliteit		

Overige doelstellingen en resultaten Programmabegroting 2023	Score	Realisatie 2023
De Europese Unie heeft in 2006 de Europese Zwemwaterrichtlijn (ZWR) vastgesteld om de gezondheid van zwemmers te beschermen door schoner zwemwater. De zwemwaterrichtlijn geeft normen voor de bacteriologische kwaliteit van het water. Alle zwemwaterlocaties moeten minimaal voldoen aan de categorie "aanvaardbaar". Naast de bacteriologische kwaliteit worden de zwemwaterlocaties ook beoordeeld op blauwalgen. Hiervoor is in de ZWR geen wettelijke verplichting tot het nemen van maatregelen. Omdat blauwalgenoverlast veelvuldig voorkomt, is in het WBP6 opgenomen dat in samenwerking blauwalgenoverlast zoveel mogelijk wordt beperkt (ook buiten de officiële zwemwaterlocaties)		
We meten de kwaliteit en rapporteren hierover aan de provincie		Het meetprogramma is in week 17 gestart en loopt t/m week 39. De resultaten zijn gerapporteerd aan de Omgevingsdiensten (als uitvoerende partij van de provincie). Op basis van de metingen zijn waar van toepassing zwemwaarschuwingen afgegeven.
Samen met belanghebbenden werken we aan het verbeteren van locaties die in de kwaliteitsklasse 'slecht' vallen. Concrete maatregelen voor 2023 zijn in gang gezet voor de Zegerplas en in het Meijepark.		Op de locatie Meijepark is een mixer geplaatst die zorgt voor doorstroming van de zwemzone. De zwemwaterkwaliteit is hier verbeterd. Omdat een nieuwe meetreeks is gestart heeft deze voor 2023 geen kwaliteitsoordeel gekregen. In Cronesteyn is de slimme inlaat al in 2021 opgeleverd. Deze locatie heeft in 2023 nog wel een kwaliteitsoordeel "slecht", omdat het kwaliteitsoordeel over 4 jaar wordt berekend. De zwemwaterkwaliteit is na de ingreep wel aanzienlijk verbeterd, er zijn nagenoeg geen overschrijdingen meer geweest. Hier wordt de nieuwe meetreeks in 2024 gestart. Op de locatie Haarlemmermeerse Bosplas – spartelvijver is in overleg met de gemeente het beheer aangepast. In 2023 jaar is het effect gemonitord. In 2023 scoort ook Villa Westend (Westbroekplas) "slecht". Voor deze locatie worden in samenwerking met belanghebbenden mogelijke maatregelen onderzocht.
We onderzoeken wat er nodig is om locaties van "aanvaardbaar" naar "goed" of "uitstekend" te krijgen. Beheer van de zwemwaterlocatie is vaak een knelpunt. In 2023 gaat Rijnland actief gemeenten benaderen om beheer te verbeteren		Op de locatie Zegerplas is in het voorjaar een mixer geplaatst om de zwemzone te doorspoelen. Op de overige locaties wordt DNA onderzoek gedaan naar herkomst van bacteriologische verontreiniging.
We onderzoeken samen met gemeenten welke maatregelen mogelijk zijn voor locaties waar regelmatig blauwalgenoverlast optreedt (o.a. Oosterduinse Meer, Klinkenbergerbergplas, Zoetermeerse Plas). Als concrete maatregel leveren we de doorspoelinstallatie in de Westbroekplas voor zwemseizoen 2023 op		Voor de locatie Elfhoeven (Reeuwijk) en Klinkenbergerplas is een maatregelstudie uitgevoerd. Voor het Oosterduinse Meer is deze studie al eerder uitgevoerd en wordt in samenwerking met de gemeente gekeken welke maatregel kan worden uitgevoerd.

Overige doelstellingen en resultaten Programmabegroting 2023	Score	Realisatie 2023
		Op de locatie Westbroekplas is voor het zwemseizoen het doorspoelgemaal opgeleverd. Hiermee wordt de zwemzone doorgespoeld om blauwalgen te voorkomen. De Haarlemmermeerse Bosplas is in 2023 de luchtmenginstallatie definitief opgeleverd.
We sluiten bestaande waterkwaliteitsinstallaties aan op de telemetrie.	☹️	Vier van de zes installaties zijn gekoppeld aan de telemetrie en de laatste twee staan gepland.
Waterrecreatie, vaarweg- en nautisch beheer		
Rijnland heeft 13 sluizen in eigendom en beheer. Hiervan worden er drie door Rijnland bediend in opdracht van de provincies, voor beroeps- en recreatievaart. Rijnland verrekent dit onderhoud met de provincie volgens de overeenkomst vaarwegbeheer. Van de overige 10 sluizen zijn er drie buiten bedrijf (al geruime tijd afgesloten), twee zijn zelfbedieningssluizen, vier worden bediend door een stichting of derden, en één wordt bediend door Rijnland (Kock van Leeuwensluis). Rijnland is bezig de meeste van deze 10 sluizen af te stoten naar gemeenten of andere partijen. Daarnaast is Rijnland vaarwegbeheerder van de doorgaande recreatieve vaarwegen, dat wil zeggen dat Rijnland het vaarwegprofiel onderhoudt en het beheer voert, zoals het afkondigen van stremmingen. Bovendien heeft Rijnland middelen beschikbaar om initiatieven op het gebied van watergebonden recreatie te stimuleren. Dit kunnen wandelpaden langs water, openbare vissteigers, informatieborden, en andere zaken zijn.		
De rol van Rijnland in het vaarwegbeheer is niet altijd voldoende helder. Daarom wordt nu bekeken hoe Rijnland die rol wil opvatten en of er aanpassingen nodig zijn.	☹️	Met buurwaterschappen wordt verkend of een gezamenlijk standpunt uitdragen naar de provincies opportuun is. Intern wordt gewerkt aan vormgeven van centrale aansturing en een duidelijker rolverdeling en mandaat. Voor hernieuwd bestuurlijk overleg met provincie Noord-Holland wordt nog afstemming gezocht.

Waterketen

Portefeuillehouder: Bas Knapp

Doel: Rijnland zuivert afvalwater van huishoudens en bedrijven volgens de afgesproken normen. Hiermee dragen we bij aan een goede volksgezondheid, een goede waterkwaliteit en een gezonde leefomgeving. We doen dit zo efficiënt en duurzaam mogelijk, met onze partners.

Algehele eindstand 2023

Het investeringsprogramma om de assets in de waterketen op orde te brengen en houden, ligt goed op koers. In 2023 hebben we diverse renovaties afgerond, zoals Nieuwe Wetering, Nieuwveen, Bodegraven en Leiden-Noord (sliblijn). De VV heeft 5 juli het voorkeursalternatief voor Haarlem Waarderpolder vastgesteld incl. de bijbehorende planning en raming. Desondanks voldoen momenteel minder zuiveringen aan de normen dan een jaar eerder en hebben we de doelstelling hiervoor niet gehaald. Belangrijkste oorzaak hiervan is hevige neerslag gedurende het hele jaar. We hebben hierdoor ca. 30% meer afvalwater aangeboden gekregen en we hebben dit extra afvalwater wel op de zuivering verwerkt. Hiermee hebben we overstorten in de riolering voorkomen. Die extra hoeveelheid afvalwater heeft wel geleid tot een minder goed zuiveringsresultaat. In het voorjaar leidde dit tot slibuitspoeling. Later in het jaar hebben we, om dit te voorkomen, maatregelen in de bediening getroffen waardoor geen slibuitspoeling meer plaatsvond maar we wel een lager zuiveringsrendement hadden. Bij nieuwe installaties zullen we meer rekening moeten houden met klimaatveranderingen.

Financieel

x € 1mln		Werkelijk	Begroting	%
Netto exploitatiekosten		95,9	95,9	100,0%
Bruto-investeringen		92,5	83,5	110,7%

Kentallen

		Realisatie 2023	Doel 2023
Naleefpercentage (Rijnland zuivert afvalwater conform de normen uit het Activiteitenbesluit en het Maatwerkbesluitlozingen Awzi's)		89%	95%
Rijnland neemt daarvoor de afgesproken hoeveelheid afvalwater af (afnameverplichting)		90%	90%

Belangrijkste resultaten 2023

1 We voldoen voor 95% aan lozingseisen (naleefpercentage)

Realisatie 2023

In 2023 voldeden 11 locaties enige tijd niet aan de eisen: Alphen Noord, Gouda, Haarlem Waarderpolder, Heemstede, Leiden Noord, Leiden Zuidwest, Leimuider, Noordwijk, Velsen, Zwaanshoek en Zwanenburg. Het aantal overschrijdingen en de duur daarvan bepalen het naleefpercentage. Over het hele jaar 2023 bedraagt het naleefpercentage van de lozingseisen 89%. Dit is lager dan verwacht en ook lager dan vorig jaar. Belangrijkste oorzaak hiervan zijn de vele piekbuien in het afgelopen jaar in combinatie met de staat van sommige assets c.q. het feit dat we op veel locaties werken aan de verbetering van de assets. Ondanks dat we 30% meer afvalwater aangeboden kregen hebben we dit wel allemaal op de zuivering verwerkt en zo overstorten in de riolering voorkomen. Het zo snel mogelijk op orde brengen (en daarna houden) van de assets verkleint de kans op overschrijdingen van de normen significant. Daarnaast zullen we rekening moeten gaan houden in het ontwerp van een zuivering met weersextremen.

2 We voldoen voor 90% aan de afnameafspraken met de gemeenten

Realisatie 2023

We nemen bij 90% van de gemeenten de afgesproken hoeveelheid afvalwater af ondanks dat dit in 2023 veel meer was dan normaal. Met gemeenten ontwikkelen we een proces van datadelen, beoordelen waterketen en bepalen van maatregelen. Het Databureau Waterketen, waarbij diverse gemeenten actief betrokken zijn, speelt hierin een belangrijke rol.

3 We starten de uitvoering van 'no-regret' Atexmaatregelen op Haarlem Waarderpolder (gasveiligheid)

Realisatie 2023

De no Regret maatregelen zijn in 2023 afgerond.

4 We stellen een voorkeursalternatief op voor awzi Haarlem Waarderpolder waarmee de ruimtelijke indeling vastligt en we de planning en raming kunnen actualiseren

Realisatie 2023

De VV heeft 5 juli het voorkeursalternatief, incl. de onderliggende planning en raming, vastgesteld.

5 We ronden het eerste leidingtracé af bij awzi's Zwanenburg en starten de bouw van beide rioolgemalen; de renovatie van de zuivering zelf loopt ook.

Realisatie 2023

Het project ligt goed op schema. Het eerst leidingtracé is afgerond en er is gestart met de nieuwbouw van beide rioolgemalen. Ook de nieuwbouw voor de uitbreiding van de zuivering loopt volgens planning.

6 We ronden de renovaties af op Bodegraven, Nieuwveen, Nieuwe Wetering, Leiden-Noord (sliblijn) en Lisse (slibsilo)

Realisatie 2023

De renovaties van de zuiveringen Bodegraven, Nieuwveen, Nieuwe Wetering en de renovatie van de sliblijn Leiden Noord zijn afgerond. Ook de bouw van de slibsilo Lisse is afgerond. Daarnaast is de plaatsing van extra meetinstrumenten op vrijwel alle zuiveringen afgerond inclusief lachgasmeters op 3 zuiveringen. Aanvullend hierop is de uitvoering op

de beide zuiveringen in Alphen in volle gang en loopt dit goed op schema. Voor het vervangen van de persleiding in het landelijke gebied van Hoofddorp hebben we een bouwteam geformeerd waarvan zowel het ingenieursbureau als aannemer zijn geselecteerd.

7 We realiseren de zonneweide awzi Bodegraven

Realisatie 2023

De zonneweide Bodegraven is eind juni in gebruik genomen. Twee andere zonneweides (op de Alphense zuiveringen) zijn in voorbereiding.

8 We besluiten over de uitkomsten van de 8+7 business-/valuecases voor Rijnland Circulair

Realisatie 2023

De tweede tranche business-/value cases is gereed. Begin 2024 start een BOB-proces over de uitkomsten hiervan en toewerkend naar een afwegingskader conform het coalitieakkoord.

9 We besluiten in de GR Slibverwerking met HVC over de aanpak van het terugwinnen van fosfaat uit zuiveringsslib

Realisatie 2023

HVC onderzoekt meerdere opties.

Financieel 2023

Exploitatie

Programma Waterketen (x € 1 mln)	Jaar- rekening 2023	Begroting na wijziging 2023	Begroting 2023	Verschil na wijziging 2023	Verschil na wijziging in %
Netto exploitatiekosten	95,9	95,9	89,2	0,0	0,0%

Binnen het programma Waterketen is de realisatie gelijk aan de begroting. De belangrijkste verschillen binnen het programma zijn; lagere doorbelaste personeelskosten van € 1,8 mln. en lagere kosten van beleids- en specialistisch onderzoek van € 0,4 mln. Verder zijn er lagere kosten op de grondstoffen slibverwerking van € 0,1 mln. en is er € 0,1 mln. voordeel op de kapitaallasten.

Daarentegen zijn er meer onderhoudskosten van € 1,0 mln. welke grotendeels worden veroorzaakt door calamiteiten aan de persleiding in Hoofddorp. Verder zijn er hogere energiekosten van € 0,8 mln. vanwege structureel hogere netbeheerkosten, hogere energie inkoop door deels buitengebruik gestelde WKK (Warmte Kracht Koppeling) op Haarlem Waarderpolder en Leiden Noord en hoger energieverbruik door o.a. meer regenval in het najaar. Tot slot zijn er nog hogere kosten voor grensoverschrijdend afvalwater van € 0,6 mln. vanuit Delfland.

Investerings

Programma Waterketen (x € 1 mln)	Werkelijk	Begroting	Verschil begroting	Verschil begroting in %
	2023	2023	2023	%
Bruto-investeringen	92,5	83,5	9,0	10,7%

De investeringsuitgaven binnen het programma Waterketen komen € 9 mln. hoger uit dan begroot. De grootste afwijkingen staan hieronder toegelicht.

Haarlem WP € 2,5
Voor Haarlem Waarderpolder is 6,8 mln uitgegeven, dat is 2,5 miljoen meer dan de begroting. Zoals in de zomerburap is aangegeven is de SSK-raming bijgesteld na vaststelling van het voorkeursalternatief. De uitgaven zijn hierdoor in 2023 hoger uitgevallen.

Cluster Zwanenburg € 9,6
Voor Zwanenburg is 51,3 mln uitgegeven, dat is 9,6 mln meer dan de begroting. Zoals eerder aan de VV gemeld zijn de werkzaamheden volgens de planning verlopen en de overeengekomen indexeringen en wijzigingen met de opdrachtnemers hebben geleid tot hogere uitgaven.

Cluster Waterketen 1 -/- € 3,2
De uitgaven zijn achter gebleven t.o.v. de begroting met name als gevolg van versnelde uitgaven in 2022 van Leiden Noord en vertraging in het project Leimuiden door het niet kunnen vestigen van het benodigde zakelijk recht. Daarnaast heeft de ontwerpfase van enkele projecten wat langer geduurd waardoor de feitelijk uitvoering later start; dit geldt met name voor aanpassingen op Leiden ZW en de vrijval leiding Voorschoten.

Zuiveringscluster Alphen aan den Rijn € 1,2
Het Zuiveringscluster Alphen aan den Rijn loopt voorspoediger dan vooraf was bedacht doordat de aannemers na de gunning zeer voortvarend met de uitvoering zijn begonnen, hierdoor zijn de uitgaven in 2023 € 0,3 mln hoger. Daarnaast hebben we € 0,9 mln extra kosten gemaakt op Alphen Kerk en Zanen naar aanleiding van een claim van de aannemer. Die claim betreft hogere kosten door een door Rijnland gevraagde aanpassing die later is teruggedraaid.

Cluster Waterketen 2 -/- € 0,8
De lagere uitgaven in 2023 komen voornamelijk doordat E-installatie Katwijk verder is uitgelopen door leveringsproblemen van materialen.

AWTL Hoofddorp -/- € 0,6
Voor de vervanging van de persleiding is gekozen voor een bouwteam net als bij de persleiding Zwanenburg. Hierdoor kunnen we uitvoeringskennis en – informatie al vroeg in het proces worden ingebracht. De VV heeft is hierover in november geïnformeerd bij het vrijgeven van een aanvullend voorbereidingskrediet. Hoewel de uitgaven in 2023 achterbleven heeft dit geen invloed op de einddatum van het project.

Afbouwen van geactiveerde uren € 1,0
In de begroting was voor het afbouwen van geactiveerde uren € 1,0 opgenomen bij het programma waterketen. In praktijk is de afbouw bereikt bij de KRW.

Maatregelen energieneutraliteit -/- € 0,5
Door latere start van de projecten is in 2023 minder uitgegeven dan voorzien.

Overige kleine afwijkingen -/- € 0,2
Door een wat langere looptijd zijn enkele uitgaven verschoven naar 2024.

Totaal € 9,0

Overige doelstellingen en resultaten Programmabegroting 2023	Score	Realisatie 2023
Effluentkwaliteit		
De normen waaraan de effluentkwaliteit van de zuiveringen moet voldoen, liggen vast in het landelijke Activiteitenbesluit en het maatwerkbesluit.		
We actualiseren het maatwerkbesluit wanneer nodig, bijvoorbeeld wanneer er normen komen voor medicijnresten.		De nieuwe EU-verordening stedelijk afvalwater is eind 2022 in concept gepubliceerd. Hierin staan o.a. normen voor medicijnresten en strengere normen voor stikstof en fosfaat. De verordening is nog niet definitief en dus is aanpassing van het maatwerkbesluit nog niet nodig.
We nemen in 2023 een besluit (op basis van een value case) over verwijderen van medicijnresten op locaties aanvullend op awzi Leiden Noord		In het coalitieakkoord <i>Rijnland op peil</i> staat de ambitie om de komende periode op 2 of 3 locaties een installatie voor het verwijderen van medicijnresten te bouwen. In de VV is gesproken over criteria op basis waarvan we besluiten waar we wel of niet, of eerst of later, een aanvullende zuiveringstrap bouwen.
Afname afvalwater		
De gemeenten verzamelen afvalwater via de riolering. Wij nemen dit afvalwater over, transporteren het naar onze zuiveringen en zuiveren het daar.		
Met gemeenten maken we afspraken over de hoeveelheid af te nemen afvalwater. Die afspraken zijn gebaseerd op een inschatting van de gemeenten over de toe- of afname van het aantal inwoners en bedrijven en daarmee omgeven met een grote onzekerheid. In 2023 hebben we dit met 90% van de gemeenten vastgelegd.		Het doel voor 2023 hebben we gehaald. Met gemeenten werken we aan een verbetering van het proces om samen data te delen en te beoordelen om zo een nog beter beeld te krijgen.
In 2023 nemen we bij 90% van de gemeenten de afgesproken hoeveelheid af.		Op 90% van alle overnamepunten nemen we de afgesproken hoeveelheid afvalwater van de gemeenten af.
Rijnland en gemeenten actualiseren en delen relevante data. We ontsluiten dit via het "dataportaal" met 10 gemeenten in 2023.		Het dataportaal is doorontwikkeld naar Databureau Waterketen. Alle waterketenpartners, waaronder meerdere gemeenten, zijn actief betrokken en zetten in op het continue verbeteren en ontsluiten van de basisdata voor elkaar en het uitwerken van belangrijke tools voor de hele waterketen.
Slibverwerking		
In heel Nederland produceren de waterschappen de komende jaren meer slib dan de slibeindverwerkers kunnen verwerken.		
We beperken verstoringen in de sliblijn door hoge prioriteit te geven aan (preventief) onderhoud.		Het preventief onderhoud aan de sliblijn wordt voor 100% uitgevoerd.
We werken aan het terugbrengen van het slibaanbod door een optimale procesvoering en ontwatering.		Op een aantal awzi's leidt de raamovereenkomst van polymeer tot verminderde ontwateringsprestaties en een verhoogd slibaanbod. Dit contract is opnieuw op de markt gezet.
We doen een pilot met een modulaire (Verdygo) ontwateringsmachine zonder toevoeging van de hulpstof polyelectrolyet (PE).		Uit de pilot blijkt dat de ontwateringsmachine niet werkt. De leverancier vordert met zijn nieuwe ontwerp.

Overige doelstellingen en resultaten Programmabegroting 2023	Score	Realisatie 2023
In HVC-verband werken we aan diverse innovaties in de slibverwerking conform de in de GR vastgestelde innovatiekalender.		HVC voert samen met de waterschappen diverse innovaties uit op het gebied van slibverwerking en grondstoffenterugwinning. Waaronder onderzoek met een pilotinstallatie voor fosfaatterugwinning uit de as en onderzoek met een demonstratie-installatie voor de productie van Caleyda (biopolymer) met slib.
Assets op orde		
Voor het transporteren en zuiveren van afvalwater gebruiken we veel en complexe assets: 19 zuiveringen, 90 rioolgemalen en 270 km persleiding. We voeren een omvangrijk renovatieprogramma uit om die assets op orde te brengen. We houden de assets op orde via preventief en correctief onderhoud.		
In 2023 loopt de uitvoering op de beide Alphense zuiveringen.		De werkzaamheden op beide Alphense zuiveringen lopen voorspoedig. Naar verwachting ronden we deze af in het voorjaar van 2024.
We bereiden diverse projecten voor, waaronder de persleiding Hoofddorp en Zanderijpolder, Valkenhorst en de bodemsanering Rijsenhout.		De vervanging van de persleiding Zanderijpolder is in 2023 nagenoeg afgerond. De vervanging van de persleiding Hoofddorp wordt begin 2024 aanbesteed. Voor de bodemsanering Rijsenhout is een variantenstudie uitgevoerd. De besluitvorming bij de andere partijen rond Valkenburg lijkt vertraagd. Dit leidt ook tot vertraging van ons project (aanleg rioolgemaal en persleiding).
We ronden voor 90% van de assets de onderhoudsconcepten in de waterketen af.		We hebben voor ruim 90% van de assets een onderhoudsconcept. Bestaande onderhoudsconcepten worden verbeterd, gebaseerd op evaluaties van het uitgevoerde werk.
We hebben voor twee van de zes hoofdonderdelen op een zuivering een indicator die de staat van de assets objectief "meet", de asset health indicator (AHI).		Voor slibontwatering en beluchting is de AHI uitgewerkt. Tevens is een eerste stap met het totaalbeeld van de AWZI's gemaakt.
We voeren 85% van het volgens de onderhoudsconcepten benodigde geplande preventief onderhoud uit.		We hebben over heel 2023 preventief onderhoud 83% conform het onderhoudsconcept uitgevoerd.
We verhelpen 70% van de storingen (correctief onderhoud) binnen de gestelde tijd.		Correctief onderhoud hebben we in 87% van de gevallen binnen de gestelde termijn afgehandeld.
De afgelopen jaren hebben we met een team participatiemedewerkers alle zuiveringen schoongemaakt en opgeruimd. In 2023 pakten we de eerste zuiveringen weer op nemen we diverse gemalen mee.		De schoonmaakwerkzaamheden op de AWZI's en AWTG's verlopen volgens planning. Zo zijn meerdere AWTG's en zijn er onder andere op de AWZI's van Velsen, Zwaanshoek en Gouda schoonmaakwerkzaamheden uitgevoerd. Tussendoor zijn er door de groep op alle daarvoor aangewezen plekken rooktegels/borden geplaatst. Ook de eerste maaironde bij de AWTG's is weer uitgevoerd volgens afspraak.

Overige doelstellingen en resultaten Programmabegroting 2023	Score	Realisatie 2023
Energieverbruik en -opwekking		
Rijnland streeft naar energieneutraliteit in 2030. Dit doen we door energie te besparen en duurzaam op te wekken. De waterketen gebruikt ca. 75% van alle energie van Rijnland en heeft met het zuiveringsslib en de warmte in het afvalwater ook grote potentiële energiebronnen.		
We realiseren in 2023 een zonneweide op de zuivering Bodegraven en bereiden twee zonneweides voor en waar mogelijk versnellen we deze.		De zonneweide Bodegraven is eind juni in gebruik genomen. Beide andere zonneweides zijn in voorbereiding.
We bereiden diverse projecten voor de opwekking van energie voor, zowel zon- en windopwekking als warmte, waaronder groen gas en vergister, op basis van een voorbereidingskrediet door de VV verleend in november 2022.		De eerste onderzoeken ten behoeve van vergunningaanvraag zijn gestart in samenwerking met HVC voor wind en zon conform het uitvoeringsprogramma.
We participeren in diverse aquathermieprojecten van derden en zijn in goed overleg met andere waterschappen over deze thematiek.		Met diverse partijen zijn we in overleg over (hun) ideeën en initiatieven, waaronder de levering van thermische energie uit afvalwater vanuit de zuivering Leiden Noord aan Poelgeest in Oegstgeest via Vattenfall.
We doen onderzoek naar de mogelijkheden voor energieopslag middels waterstof		Dit is één van de 7 valuecases die we dit jaar doorlopen. In een vervolgonderzoek kijken we naar de mogelijkheden van een energiehubs op Velsen omdat enerzijds we daar energie opwekken (WKK) en anderzijds er een waterstof-infrastructuur komt in de nabije omgeving.
Circulair		
In 2021 heeft de VV onze ambities en doelen voor circulair vastgesteld.		
We besluiten over de uitkomsten van de 8 (eerste tranche) business-/valuecases uit 2022 en 7 (tweede tranche) uit 2023 voor Rijnland Circulair.		We hebben in 2023 de tweede tranche business-/valuecases uitgewerkt. In het coalitieakkoord staat dat we via een BOB-proces een afwegingskader gaan opstellen. Dat BOB-proces start begin 2024 mede op basis van de 15 valuecases.
We vragen in 2023 aanbestedingen circulair uit conform wetgeving.		We hebben in 2023 het implementatieplan Maatschappelijke Verantwoord Opdrachtgeven en Inkopen opgesteld; dit is een belangrijk hulpmiddel om circulair uit te vragen. We hebben nog niet een compleet beeld welk percentage circulair is uitgevraagd. Rijnland was in 2023 nummer 3 meest duurzame publieke opdrachtgever.
We meten de emissies op onze zuiveringen en onderzoeken met andere waterschappen en partners wat de beste oplossingen zijn om emissies te beperken/voorkomen. Deze metingen maken al onderdeel uit van een van de acht trajecten Rijnland circulair.		Op drie AWZI's zijn lachgasmeters geplaatst. De monitoring is gestart. En ervaringen worden in een community of practice gedeeld.

Bestuur, organisatie en dienstverlening (B.O.D.)

Portefeuillehouders: Rogier van der Sande, Marjon Verkleij-Lemmers, Jan de Vries

Doel: Rijnlandbrede sturing en ondersteuning, gericht op het realiseren van de doelen uit WBP en coalitieakkoord, middels een effectieve en efficiënte organisatie.

Realisatie stand eind 2023

Binnen het programma BOD zijn diverse projecten in uitvoering. Op het gebied van fysieke toegang zijn flinke stappen gezet. De technische maatregelen vanuit het project krijgen vorm en de organisatie op dit gebied is verder versterkt met een beheerder fysieke toegang en een securitymanager. Ook aanpassingen aan het hoofdkantoor ten behoeve van het hybride werken krijgen steeds verder vorm. Inmiddels zijn o.a. diverse projectruimten gerealiseerd, is de keuken vernieuwd en zijn diverse andere ruimten opgeleverd.

De plaatsing van nieuwe laadvoorzieningen voor elektrische voertuigen is grotendeels afgerond. De laatste locaties worden in 2024 aangelegd, dit als gevolg van verschillende projecten op de zuiveringen die eerdere uitrol in de weg stonden. Het terugbrengen van het aantal auto's en het elektrificeren van het wagenpark gaat minder voorspoedig dan gewenst. Lange levertijd van elektrische auto's en ontbreken van een goede elektrische variant voor bedrijfswagens op de markt, maakt dat de doelstelling 2023 voor elektrificeren niet is gehaald.

Als gevolg van mogelijke aanwezigheid van vleermuizen in de gevel is de renovatie van de gevel van het hoofdkantoor uitgesteld tot 2024. De uitvoering van het vervangen van het Gebouw Beheerssysteem duurt mede als gevolg van leveringsproblemen langer dan vooraf ingeschat.

Er is een grote stap gezet op het gebied van arbo-veiligheid op weg naar trede 3 op de Veiligheidsladder door vaststellen en publiceren van een duidelijk Arbo-Kompas, organisatiestructuur in Stuurgroep en onderliggende overlegstructuren, dashboard op actualisatie plan van aanpak op de grootste risico's, incidentmeldingen en opleidingsmatrix en de start van een gedragstraining "Zien-Handelen-Leren" voor een groot deel van de medewerkers eind 2023 ca 90 gevolgd en 150 ingepland). Er is actief ingezet op de sporen fysieke veiligheid/toegang, privacy en digitale veiligheid. Op het gebied van digitale veiligheid en privacy wordt continu gewerkt aan verdere verbetering en de nieuwe digitale werkplekken zijn uitgerold.

Financieel

€ 1mln		Werkelijk	Begroting	%
Netto exploitatiekosten		37,2	37,7	98,8%
Bruto-investeringen		3,2	5,0	63,6%

Kentallen

Eind 2023 waren er 823 personen (goed voor 779 fte) in loondienst bij Rijnland voor onder meer beleid, projecten, beheer, onderhoud en ondersteunende diensten. Daarnaast waren op dat moment nog 53 inhuurkrachten actief.

Belangrijkste resultaten 2023

1. Goed werkgeverschap

a. We brengen het ziekteverzuim op gemiddeld maximaal 4%.

Realisatie 2023

Ultimo 2023 was het voortschrijdend verzuim 4%, een jaar eerder was dit nog 4,9%. Daarmee is het organisatiedoel van 4% eind 2023 bereikt. De daling wordt voornamelijk veroorzaakt door een afname van het kort, middellang en lang verzuim. Het zeer lang verzuim is enigszins toegenomen (met 0,5%).

b. We houden het aantal Participatiewet-banen vast op 24

Realisatie 2023

We eindigen het jaar 2023 met in totaal 19,8 gerealiseerde banen. Dit komt met name doordat 3 medewerkers met een vast contract en 1 medewerker met een tijdelijk contract voor een volgende stap in de loopbaan heeft gekozen. Helaas is het niet gelukt om deze plekken op te vullen.

2 ICT en informatie zijn betrouwbaar, veilig en robuust

a We brengen de Baseline Informatiebeveiliging Overheid op niveau 3 à 4.

Realisatie 2023

Er zijn op verschillende onderdelen stappen gezet. Op de laatste VKA audit hebben wij gemiddeld een 3 gescored. Een 4 was in 2023 niet mogelijk omdat er nog een aantal grote projecten lopen zoals bijvoorbeeld fysieke toegangsbeveiliging. Doel is wel om uiterlijk 2025 het niveau 4 op alle punten te hebben bereikt.

b. We ronden de realisatie van hybride werkplekken af, waarmee ieder IT-veilig en plaats-onafhankelijk kan samenwerken

Realisatie 2023

De uitrol van de standaard laptop's is afgerond, datacenter en applicatiemigratie is gestart. Doel is dat uiterlijk in de zomer van 2024 alle acties vanuit het masterplan I&D op dit gebied zijn afgerond.

c. We dringen het aantal niet- of beperkt gebruikte applicaties terug, om de veiligheid, robuustheid en kosten van applicaties te beheersen. We ronden de inventarisatie en prioritering af en plannen grotere wijzigingen projectmatig in voor 2023-2024, op basis van businesscases.

Realisatie 2023

Het APR (Applicatie Portfolio Rationalisatie) project is afgerond en er zijn een 8-tal business cases uitgevoerd en er is een aantal business cases ingepland voor de komende jaren. Er zijn duidelijke processen opgeleverd en deze zijn via trainingen met alle leidinggevenden gedeeld, zodanig dat wij nu continue sturen, gebalanceerd op de applicatiekosten en IT-projectuitvoering.

3 Digitale transformatie

a. We geven vorm aan digitalisering binnen de bestuursprogramma's, door middel van integrale prioritering van toekomstige projecten, 'water' en BOD.

Realisatie 2023

Het blijft een aandachtspunt om alle projecten het afgesproken proces te laten volgen. Vanaf 2023 is hier beter op gestuurd.

b. We verwerken de in 2022 bestuurlijk geprioriteerde strategie 'digitaal voorop', waarbij wij vooraf gaan werken met business cases in de bestuursvoorstellen voor grote projecten. Hiermee willen wij de bestuurders de mogelijkheid bieden te prioriteren en integraal te sturen op digitalisering.

Realisatie 2023

Zie a.

c. We zorgen ervoor dat elke Rijnlander, van bestuurder tot medewerker, een leerlijn kan volgen.

Realisatie 2023

De leerlijn vanuit HWH voor medewerkers is klaar. Voor het bestuur is dit nog niet aangeboden. Dit volgt in 2024. Voor het bestuur wordt er gestart met een beeld-VV op het gebied van bewustwording. Voor de medewerkers is begonnen met het geven van interne opleidingen en trainingen. Dit is ook als DT speerpunt opgenomen.

Financieel 2023

Exploitatie

Programma Bestuur, organisatie en dienstverlening	Jaar-rekening 2023	Begroting na wijziging 2023	Begroting 2023	Verschil na wijziging 2023	Verschil na wijziging in %
Netto exploitatiekosten	37,2	37,7	38,0	-/- 0,5	-/- 1,2%

Bij het programma BOD is er €0,5 mln. minder uitgegeven dan begroot. Het verschil wordt verklaard door verschillende mee- en tegenvallers. Zo zijn de invorderingsopbrengsten €0,4 mln. hoger en de opbrengsten vanuit de I&A samenwerking €0,1 mln. hoger. Hiertegenover staat dat de totale I&D kosten (inclusief I&A) €0,4 mln. hoger uitvallen, door hogere indexaties op software contracten en meer uitgaven aan hardware. Verdere meevallers zijn €0,1 mln. lagere kapitaallasten, lagere onderhoudskosten van de kantoorruimtes €0,1 mln., lagere kosten aan het Waterschapshuis €0,2 mln., lagere kosten voor de organisatie van evenementen €0,1 mln. en €0,1 mln. lagere kosten voor grafische vorming. Als laatste vallen de kosten voor de lease van het wagenpark en de studiekosten beide € 0,1 mln. hoger uit.

Investerings

Programma Bestuur, organisatie en dienstverlening	Werkelijk 2023	Begroting 2023	Verschil begroting 2023	Verschil begroting in %
Bruto-investeringen	3,2	5,0	-1,8	-36,4%

De investeringsuitgaven zijn € 1,8 mln lager dan begroot.

Cluster Informatie en Digitalisering (o.a. office 365) € 0,4

De hogere uitgaven van € 0,4 mln betreffen doorgeschoven uitgaven uit 2022 voor het project Infrastructuur wifi buitenlocaties.

Cluster bedrijfsvoering -/- € 2,5

Het cluster bedrijfsvoering heeft € 2,5 mln minder uitgegeven dan begroot. Er zijn een aantal projecten vertraagd waardoor kosten uit 2023 naar 2024 worden doorgeschoven. Bij het project hybride werken is vertraging ontstaan op de aanbesteding van de meubelbouwer, meubilair en reserveringssysteem waardoor het project ook in 2024 zal doorlopen. Het project Fysieke toegang heeft bij de aanbesteding voor het bouwteam geen geldige inschrijving ontvangen waardoor vertraging is opgetreden en uitgaven zijn verschoven naar 2024. Bij het Gebouwbeheersysteem is vertraging opgetreden omdat materialen niet leverbaar waren waardoor de uitvoering later is gestart en een langere doorlooptijd kent. Als gevolg van renovatiewerkzaamheden op een aantal zuiveringen is plaatsing van een aantal laadvoorzieningen uitgesteld naar 2024.

Overige kleine afwijkingen € 0,3

Totaal -/- € 1,8

Doelstellingen en resultaten Programmabegroting 2023	Score	Realisatie 2023
We zijn een goede werkgever		
Wij kunnen omgaan met verschillen tussen mensen en benutten de meerwaarde van diversiteit in onze organisatie.		
Wij stimuleren actief de loopbaan van iedere Rijnlander. Onze in- en externe coaches faciliteren de juiste persoon op de juiste plaats. Een hulpmiddel hierbij is de strategische personeelsplanning. Ook starten we met een MD (Management Development) programma om young professionals te begeleiden in hun ontwikkeling naar managementposities.		Er zijn dit jaar ruim 80 individuele medewerkers gesproken in relatie tot hun (loop)baan. Het MD programma loopt en levert al resultaat op; twee deelnemers zijn parttime ingezet op teamleiders functies. Niet alleen lost dit een uitdaging op voor Rijnland; n.l. het invullen van posities waar medewerkers langdurig zijn uitgevallen, het biedt de deelnemers gelegenheid hun competenties verder te ontwikkelen.
Wij starten met het programma "Rijnlander op Weg", waarin we de competenties resultaatgerichtheid, samenwerken, inzetbaarheid en omgevingsgerichtheid introduceren en Rijnlanders vragen één van deze competenties onderdeel te laten uitmaken van hun persoonlijke ontwikkeling.		Het "Rijnlander op Weg" (introductie)programma is inmiddels door ieder team doorlopen. In 2024 zal ieder team een van de vier competenties kiezen om verder te ontwikkelen.
Wij omarmen het hybride werken. Leidinggevend en medewerkers worden ondersteund om daar optimaal binnen te werken. Waar nodig signaleren we knelpunten en, indien noodzakelijk, introduceren maatregelen om deze knelpunten te mitigeren.		Het hybride werken is breed geïntroduceerd binnen Rijnland en is een belangrijk deel van het werken bij Rijnland geworden. Er is gewerkt aan een set van spelregels in relatie tot hybride werken. Hier worden de do's en don'ts rond hybride werken beschreven. Een aandachtspunt blijft de onevenredige verdeling van de bezetting van het hoofdkantoor over de week.
Voldoende en kwalitatief goede medewerkers aantrekken blijft een hoge prioriteit. Effectieve arbeidsmarktcommunicatie in combinatie met innovatieve tools en middelen op gebied van recruitment zullen de agenda bepalen.		Per 1 april is een nieuwe ervaren adviseur recruitment aangenomen met expertise op het gebied van arbeidsmarktstrategie en communicatie. In november is een extra recruiter gestart, waardoor we onze arbeidsmarktstrategie (en dan met name arbeidsmarktcommunicatie) verder vorm kunnen geven. Werving kost nog veel inspanning waardoor vacatures soms tijdelijk ingevuld zijn met inhuur.
Wij koesteren de verschillen tussen mensen, benutten de meerwaarde van diversiteit in onze organisatie en dragen dit ook actief uit. Wij hebben oog voor mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt en wij zorgen ervoor dat iedereen zich gezien, gehoord en veilig voelt binnen de organisatie.		Rijnland heeft een diversiteitsbeleid met concrete ambities en acties om de sociale veiligheid te bevorderen en te werken aan de inclusiviteit van de organisatie. Hiertoe is in 2023 een meerjarig programma geformuleerd, gericht op het vergroten van diversiteit, verbeteren van inclusie en gelijkwaardigheid. Dit programma zal in begin 2024 verder vorm en inhoud krijgen.
Wij blijven scherp sturen op het personele budget. Vast personeel boven inhuur heeft de voorkeur, rekening houdend met de in de SPP's vastgestelde flexibele schil.		Eind december is een onderschrijding van 0,4% ten opzichte van de begroting. Het verschil wordt veroorzaakt door lagere kosten voor vast personeel. Dit komt doordat vacatures gemiddeld langer open blijven staan. Deels komt dit door de krapte op de arbeidsmarkt, maar ook door

Doelstellingen en resultaten Programmabegroting 2023	Score	Realisatie 2023
		het bewust temporiseren van de invulling van openstaande vacatures, bijvoorbeeld met oog op een op handen zijnde wijziging in de teamstructuur binnen teams van watersystemen.
We werken veiligheidsbewust		
Binnen BOD werken we aan drie sporen van veiligheid: • Arbeidsomstandigheden: beschermen van mensen • Fysieke veiligheid en toegang: beschermen van de organisatie • Digitale veiligheid, informatiebeveiliging en privacy: beschermen van bedrijfsinformatie en persoonsgegevens		
<u>We verbeteren de Arbo-veiligheid</u> Op basis van een nieuwe risico-inventarisatie en -evaluatie worden de risico's gecategoriseerd en acties uitgezet voor een betere beheersing van veilig werken. Het doel is om te groeien naar trede 3 op de veiligheidsladder (safety culture ladder). Communicatie en bewustwording zijn hierbij essentieel, daarom zetten we een communicatiecampagne op en wordt veilig werken meer gestimuleerd door het lijnmanagement.		De RI&E met Plan van Aanpak, HSE-meldingen en het Programmaplan Veilig Werken wordt maandelijks gemonitord in de Stuurgroep Veilig Werken. Het Arbo-Kompas is inmiddels vastgesteld en gepubliceerd en wordt in de organisatie en de relevante teams besproken. Voor de veiligheidsladder is in de Stuurgroep bepaald dat er begin 2024 een nulmeting gedaan wordt en begeleiding, de aanbesteding daarvoor is gestart. Het opleidingstraject Zien-Handelen-Leren is gestart en inmiddels hebben ca 90 medewerkers die gevolgd en velen zich ingeschreven voor 2024.
<u>We verbeteren de fysieke toegang</u> Met het project fysieke toegang nemen we organisatorische maatregelen (verdere inrichting van de beveiligingsorganisatie) en technische maatregelen (zoals de vervanging van sloten, cilinders en paslezers en de plaatsing van sleuteluitgiftekasten).		Het project fysieke toegang loopt goed en sinds 1-11-2023 is een nieuwe Security Manager aangesteld. De scope wordt nauwgezet bekeken in relatie met het beschikbare budget. De verwachting is wel dat in 2024 aanvullend krediet aangevraagd moet worden om de basis op orde te kunnen brengen om de beveiliging daarna verder uit te kunnen bouwen.
<u>We gaan zorgvuldig om met persoonsgegevens</u> Rekening houden met privacy is een integraal onderdeel van onze werkprocessen. De focus voor de komende jaren ligt op het bereiken van een volwassenheidsniveau 4 voor de processen waar persoonsgegevens een hoog risico vormen. De hele organisatie heeft een goed niveau van privacy bewustzijn en we onderhouden dat niveau.		Activiteiten rond AVG/Privacy lopen gesmeerd en zijn goed in de belangstelling gezet in de week van de privacy in mei. Een nieuwe FG (Functionaris Gegevensbescherming) is per 1-10-2023 gestart in gezamenlijkheid voor Rijnland en HHSK.
We werken aan digitale transformatie		
Conform de bestuurlijk vastgestelde visie voor de digitale transformatie gaan we op weg naar een datagestuurd Rijnland onder het motto 'digitaal voorop'.		
In 2023 bouwen we voort op de 'nota Rijnland digitaal op koers' aan een betrouwbare, veilige en robuuste ICT waarin we business en IT integraal samenwerken aan de digitale transformatie.		Met het uitrollen van centraal beheerde laptops voor alle gebruikers hebben we een grote stap gezet op weg naar een veilige digitale werkplek. De projecten om met de Microsoft suite de werkplek inhoudelijk vorm te geven naderen hun voltooiing.
We investeren in digitale middelen die onze processen verslimmen en in kwaliteit verhogen. Daarbij kijken we niet alleen naar financiële maar ook naar maatschappelijke meerwaarde of kwaliteitsverhoging.		De teams I&D ondersteunen actief bij de digitale transformatie van HHR en HHSK, zowel waar het de modernisering van het IT-landschap betreft als waar het de digitale transformatie van HHR- en HHSK-werkprocessen betreft en het beheer van onze assets betreft. Het slimmer besturen van

Doelstellingen en resultaten Programmabegroting 2023	Score	Realisatie 2023
		de Zuiveringen, het moderniseren van het gebouwbeheersysteem (HHR) en het ontwikkelen van data science expertise (via het DEEP-programma van HWH) zijn daar voorbeelden van. Door op basis van business cases de meerwaarde van initiatieven vanuit verschillende invalshoeken (oa. organisatorisch, financieel, maatschappelijk) te analyseren worden keuzes zorgvuldig gemaakt. Zo wegen we bij de keuze van externe leveranciers nadrukkelijk het MVO-profiel mee in selectie.
In verschillende omvangrijke meerjarige projecten wordt gewerkt aan het inrichten van digitale werkwijzen. Naast het Digitaal Stelsel Omgevingswet zijn dat o.a. het dataportaal met gemeenten, datagedreven onderhouden en datagedreven assetmanagement. Parallel aan deze projecten doen we bij verschillende disciplines d.m.v. pilots ervaringen op met digitale ontwikkelingen. We gaan werken aan een standaardproces om pilots om te zetten naar productie op basis van businesscase en prioriteit binnen de bestuursprogramma's.		De Omgevingswet treedt 1 januari 2024 in werking, de laatste voorbereidingen worden getroffen om tijdig op het digitaal stelsel aangesloten te zijn. Parallel daaraan wordt het huidige zaakstelsel vervangen inclusief het implementeren van de wettelijk verplichte processen vanuit het programma Digitale Overheid. Zo staan we optimaal voorgesorteerd voor digitale dienstverlening aan onze burgers en bedrijven
We verduurzamen het wagenpark		
Binnen programma BOD is verduurzamen van het wagenpark een speerpunt. In 2026 willen we een wagenpark met maximaal 150 voertuigen, waarvan minimaal 95% elektrisch. Het huidige wagenpark bestaat uit 168 voertuigen.		
In 2023 willen we het aantal voertuigen teruggebracht hebben tot maximaal 150 voertuigen en willen we minimaal voldoen aan de EU-richtlijn schone voertuigen met minimaal 38,5% elektrische voertuigen.		Op dit moment hebben we een wagenpark met 167 voertuigen waarvan 31% elektrisch. De prestaties (met name actieradius) van de geleverde en beschikbare elektrische modellen binnen het huidige contract vallen tegen. Om de bedrijfscontinuïteit te borgen wordt een DT-voorstel voor heroverweging van de doelstellingen 2026 verduurzamen wagenpark en het maximumaantal voertuigen in 2024 geagendeerd.
Op 20 buitenlocaties worden de nodige laadvoorzieningen aangelegd.		Uiteindelijk worden op 23 buitenlocaties laadpalen geplaatst, waarvan 5 in 2024. Oorzaken van vertraging zijn dat lopende projecten eerst moeten worden afgerond, bodemverontreiniging is geconstateerd of de elektriciteitsvoorziening moet worden uitgebreid wat een aanvraagtermijn van minimaal 6 maanden kent of langer.

Overig

Gemeenlandshuis Spaarndam

Op het terrein van het Gemeenlandshuis is verontreiniging aangetroffen. Deze is gesaneerd en er is voldaan aan de verplichtingen om een deel van de grond (ter plaatse van de verontreiniging) als nieuwe waterpartij in te richten. Eind juni 2023 zijn alle werkzaamheden door de aannemer afgerond. Het project is inmiddels afgesloten. Wel vindt nog bestuurlijke afstemming met de gemeente plaats over de afhechting van een in het kader van het project met de gemeente gesloten overeenkomst.

Subsidieontvangsten

• Waterveiligheid:

De HWBP-bijdrage voor de planvormingsfase van Versterking IJsseldijk is bedraagt € 2,6 mln. De HWBP-subsidie van € 3,1 mln. voor de kustversterking Katwijk loopt langer door vanwege een compensatieverzoek. De HWBP-subsidie van € 5,2 mln. voor de drainage in de Parallel Boulevard te Noordwijk is in 2023 vastgesteld. Voor de kunstwerken Spaarndammerdijk is in 2023 € 1,14 mln. HWBP-subsidie toegezegd. Vanuit het project met Gouda, Stevige Stad op Slappe Bodem wordt deelgenomen aan de regiodeal. De deal betreft een rijksbijdrage van € 1,3 mln. Daarnaast is Europese LIFE subsidie van € 0,43 mln. toegezegd voor dit project via de Nationale Adaptatiestrategie.

• Voldoende Water:

Voor projecten van Rijnland in Polder de Noordplas, Wijde Aa, Piekberging Haarlemmermeer en Gouwepolder in Boskoop is Europese POP3-subsidie toegezegd met een totaalbedrag van € 10,59 mln. De subsidie voor de Vosse- en Weerlaner polder is vastgesteld (€ 0,47 mln). Er is € 0,36 mln. restauratiesubsidie voor Poldergemaal Leeghwater, Boezemgemaal Gouda en Boezemgemaal Katwijk toegezegd.

• Schoon en gezond water:

De provinciale subsidie voor het verbeteren van de zwemwaterkwaliteit in de Westbroekplas is vastgesteld (€ 0,075 mln). Voor maatregelen ter verbetering van de zwemwaterkwaliteit in de Veerplas, Villa Westend en de Elfhoeven is subsidie toegezegd door de provincie (€ 0,145 mln.). De verkenning veenweidegebieden rond De Kaag met een bijdrage uit het Interbestuurlijk Programma Vitaal Platteland (€ 0,1 mln.) is afgerond. De provincie NH heeft € 0,7 mln. subsidie toegezegd voor de KRW-pilot Amstelveense Poel. Voor de Langerarse Plassen en Wildernis - Rietzudden Westeinderplassen is POP-subsidie

toegezegd (€ 3,81 mln.). De subsidie voor bodemcoaches voor het Landbouwportaal is door de provincie ZH vastgesteld (€ 0,025 mln.). Voor monitoring bij de Nieuwkoopse plassen is door de provincie ZH € 0,118 mln. subsidie toegezegd. Voor de uitvoeringskosten NPLG is € 0,3 mln. subsidie toegezegd. Voor de uitvoering van het Landbouwportaal is bij het ministerie van IenW een subsidie van 0,9 mln. aangevraagd. Voor natuurmaatregelen in Polder Stein is 1,5 mln. Aangevraagd bij de provincie Zuid-Holland. Ook voor het stimuleren van natuurvriendelijk oeverbeheer is bij de provincie Zuid-Holland een aanvraag ingediend van € 0,4 mln.

• Waterketen:

€ 1,6 mln. SDE-subsidie voor zonneweide AWZI Katwijk en € 0,59 mln. voor zonneweide AWZI Bodegraven. € 3,6 mln. bijdrage voor verwijdering medicijnresten AWZI Leiden Noord van het ministerie van IenW (ontvangen betalingen € 1,2 mln in 2022 en € 0,8 mln in 2023). € 0,69 mln. subsidie toegezegd voor monitoringsmaatregelen lachgas. Voor de ontwikkeling van het data uitwisselportaal is € 0,4 mln. subsidie vastgesteld door het ministerie van BZK.

• BOD:

€ 0,45 mln. restauratiesubsidie voor Gemeenlandshuis en Waterschapshuis. Voor de pilot voor de aanpak van de bodemverontreiniging bij AWZI Rijsenhout is een subsidie toegezegd van € 0,3 mln. Voor de implementatie en uitvoeringskosten van de Woo is € 0,38 mln. en € 1 mln. subsidie toegezegd. De subsidie van € 0,14 mln. voor de uitvoeringskosten omgevingswet is vastgesteld. Een bijdrage van € 0,24 mln. van STOWA is toegezegd voor IEX/SIX project. Voor leer-werkplaatsen is € 0,003 mln. subsidie vastgesteld. Voor een warmtepomp Spaarndam en zonneboiler in Lynden is € 0,004 mln. subsidie vastgesteld.

4 - Jaarverslag – Paragrafen

4.1 - Ontwikkelingen ten opzichte van de programmabegroting 2023

Het jaarrekeningresultaat over 2023 bedraagt € 4,8 mln. In 2023 zijn er bij de voorjaarsburap en de najaarsburap begrotingswijzigingen doorgevoerd van totaal € 7,3 mln. Dit heeft betrekking op hogere kosten van de programma's.

Verder zijn er geen afwijkingen van de uitgangspunten en grondslagen, zoals deze voor de programmabegroting zijn gehanteerd.

De grootste afwijking t.o.v. de begroting na wijziging betreft hogere opbrengsten waterschapsbelastingen (€ 5,2 mln.). Een toelichting op de afwijkingen wordt gegeven bij de exploitatie naar kosten- en opbrengstsoorten.

4.2 - Paragraaf incidentele baten en lasten

Omschrijving	Jaarrekening	Begroting na wijziging	Begroting
(bedragen x € 1. mln)	2023	2023	2023
Saldo baten en lasten	-/- 12,5	-/- 17,4	-/- 10,1
Ottrekkingen aan bestemmingsreserves	14,6	14,6	8,8
Egalisatie van tarieven	4,5	4,5	1,3
Toevoeging bestemmingsreserves	-/- 1,7	-/- 1,7	0,0
Toevoegingen aan algemene reserves	0,0	0,0	0,0
Resultaat	4,8	0,0	0,0
Waarvan incidentele baten en lasten:			
Verkoopopbrengsten	1,9	3,0	10,2
Opbrengst waterschapsbelastingen over oude jaren	-/- 0,3	0,0	0,0
Incidentele baten en lasten	1,6	3,0	10,2
Mutaties reserves	17,4	17,4	10,1
Totaal incidentele baten en lasten	19,0	20,4	20,3
Structureel resultaat	-/- 14,1	-/- 20,4	-/- 20,3

Uit bovenstaand overzicht blijkt dat het voordelig resultaat van € 4,8 mln. (begroot € 0,0) mln. uit voordelige incidentele resultaten bestaat van € 19,0 mln. (begroot € 20,4) en uit een nadelig structureel resultaat van € 14,1 mln. (begroot € 20,4). Het structurele nadelige resultaat is vooral ontstaan door onttrekkingen uit de reserves.

4 - Jaarverslag – Paragrafen

4.3 - Onttrekkingen aan overige bestemmingsreserves en voorzieningen

Omschrijving	Saldo per 1-1-2023	toevoegingen (t.l.v. exploitatie)	onttrekkingen	Saldo per 31-12-2023
Overige bestemmingsreserves				
Reserve subsidie aanleg natuurvriendelijke oevers	0,3	-	-	0,3
Reserve frictiekosten SPP	1,0	-	0,1	1,0
Reserve PFOS saneringen	2,1	-	0,2	2,0
Reserve baggerwerken	16,9	-	8,6	8,3
Reserve erfgoedpanden	4,3	-	-	4,3
Reserve schuldreductie	12,8	1,7	5,8	8,8
Reserve vitaliteit	0,1	-	-	0,1
Totaal overige bestemmingsreserves	37,7	1,7	14,6	24,8

Omschrijving	Saldo per 1-1-2023	toevoegingen (t.l.v. exploitatie)	onttrekkingen en uitgaven	Saldo per 31-12-2023
Voorziening wachtgeld- en pensioenverplichtingen DB	4,8	0,9	0,5	5,2
Totaal voor arbeidsgerelateerde verplichtingen	4,8	0,9	0,5	5,2
Voorziening sanering Kwakkelwei	0,2	-	0,2	-
Totaal voor overige onderhoudswerkzaamheden	0,2	-	0,2	-
Voorziening deelname baggerdepot Meergrond	0,3	-	0,3	-
Totaal overige voorzieningen	0,3	-	0,3	-
Totaal Voorzieningen	5,3	0,9	1,0	5,2

In de vastgestelde nota reserves en voorzieningen is het ontstaan, het doel en de omvang aangegeven. De onttrekkingen aan de reserves zijn gelijk aan de begroting na wijziging. De uitgaven ten laste van de voorzieningen betreffen de werkelijke uitgaven na aftrek van subsidies/bijdragen. Een nadere specificatie is in de toelichting op de balans opgenomen.

Rijnland heeft een deelneming in MeerGrond. Het kapitaal van MeerGrond was op 1-1-2023 negatief. Rijnland participeert hierin voor 1/3 deel. Door kapitaalstortingen is er geen sprake meer van een negatieve deelname en is deze voorziening niet meer nodig.

4.4 - Personele paragraaf

4.4 - Personele paragraaf

Het HR-beleid van Rijnland is ondersteunend aan de realisatie van de organisatiedoelstellingen en geeft invulling aan relevante thema's. In 2023 hebben de werving en de ontwikkeling van medewerkers opnieuw speciale aandacht gekregen, met als doel de toekomstbestendigheid van onze organisatie te waarborgen. Daarnaast heeft HR in 2023 de eigen koers herijkt, wat heeft geleid tot een duidelijke focus voor de komende jaren.

Missie, visie en strategie

In het eerste kwartaal heeft HR een missie en visie uitgewerkt. Deze bouwen voort op de door DT vastgestelde missie en visie voor heel Rijnland. De missie geeft aan waar wij als Rijnland voor staan op het gebied van HR. De visie beschrijft wat we over 5 jaar (in 2028) bereikt willen hebben. Vanuit de visie zijn drie speerpunten geformuleerd, te weten: aantrekkelijk werkgeverschap, diversiteit en inclusie en (duurzame) inzetbaarheid van de organisatie. De HR-missie en visie zijn door directie en bestuur omarmd en zullen in 2024 worden uitgewerkt in strategisch plan.

HR-missie

"HR biedt alle Rijnlanders een inspirerende en veilige werkomgeving. Persoonlijk leiderschap, vertrouwen en samenwerking staan daarbij centraal. HR levert expertise en draagt daarmee optimaal bij aan het duurzaam verwezenlijken van de missie van Rijnland: droge voeten en schoon water".

HR-visie 2023-2028

"Over 5 jaar is Rijnland de beste werkgever in de regio. Al onze medewerkers voelen zich gezien en gewaardeerd. Het is vanzelfsprekend dat zij verantwoordelijkheid nemen voor hun eigen inzetbaarheid en (loopbaan)ontwikkeling."

Recruitment

In heel 2023 was er sprake van 122 vacatureprocedures, in 2022 waren dat er 102. Er is een lichte stijging in de gemiddelde doorlooptijd op te merken in 2023. De krapte op de arbeidsmarkt is in 2023 niet minder geworden, nog steeds zijn er meer vacatures dan werkzoekenden. Daarnaast neemt de arbeidsmobiliteit toe, werknemers wisselen sneller van baan.

Dat is enerzijds lastig, maar biedt ook kansen. Werknemers durven immers eerder in beweging te komen. Het betekent hoe dan ook meer werk voor recruitment: door vervanging en uitbreiding zijn er meer vacatures om in te

vullen en het kost meer inspanningen om ons werkgeversmerk onder de aandacht te brengen en te zorgen voor een sterke positionering op de arbeidsmarkt. In 2023 is een vacature in het recruitmentteam ingevuld met een ervaren adviseur op het gebied van arbeidsmarktcommunicatie, daarnaast is het team eind 2023 versterkt met een corporate recruiter. Het selectieproces binnen Rijnland was al goed op orde, de nadruk komt nu steeds meer te liggen op professionalisering en uitbreiding van het wervingsproces. Mede daarom is via een mini-competitie een keuze gemaakt voor een bureau waarmee gezamenlijk een arbeidsmarktstrategie ontwikkeld wordt, inclusief bijbehorende positionering en te ontwikkelen middelen.

Hybride werken

Net als het overgrote deel van werkend Nederland, is ook bij Rijnland het hybride werken niet meer weg te denken. Onder hybride werken wordt verstaan: bewust kiezen voor werken op kantoor, thuis of elders, wanneer de werkzaamheden dat toelaten. In 2023 is het concept nader uitgewerkt, waarbij er aandacht is geweest voor zowel de harde kant (gebouw, ICT) als de zachte kant (vaardigheden en gedrag) van het hybride werken. Zo is de herinrichting van het hoofdkantoor inmiddels ver gevorderd, om de hybride manier van samenwerken te ondersteunen met passende ruimtes en middelen. Daarnaast heeft HR een aantal werksessies voor leidinggevendend gefaciliteerd, waarin het leidinggeven op afstand centraal stond. Van medewerkers vraagt het hybride werken meer zelfsturing. De competenties uit het profiel van de Rijnlander op Weg, ondersteunen daarbij.

Inzetbaarheid

Inzetbaarheid van de organisatie heeft al geruime tijd de aandacht. Inzetbaarheid betekent openstaan voor ontwikkelingen, je eigen talenten kennen en gericht zijn op leren. Vaardigheden die nodig zijn om als populatie wendbaar te blijven en te kunnen inspelen op de vele veranderingen. Dit jaar is inzetbaarheid als speerpunt opgenomen in de HR-visie. In dat kader is voortgebouwd op het competentieprofiel van de Rijnlander op Weg. Zo is er een gericht opleidingsaanbod geformuleerd op de vier competenties van het profiel, geschikt voor teams en individuele medewerkers.

Verder zijn er dit jaar ruim 80 individuele medewerkers gesproken in relatie tot hun (loop)baan. Het MD programma loopt en levert al resultaat op: twee deelnemers zijn parttime ingezet op teamleiders functies. Niet alleen lost dit een uitdaging op voor Rijnland; namelijk het invullen van posities waar medewerkers

4.4 - Personele paragraaf

langdurig zijn uitgevallen, het biedt de deelnemers te gelegenheid hun competenties verder te ontwikkelen.

Medewerkersonderzoek

Eind 2023 heeft Rijnland deelgenomen aan een tweejaarlijks medewerkersonderzoek georganiseerd door het A&O fonds. In het onderzoek worden medewerkers bevroegd op thema's zoals sociale veiligheid, betrokkenheid, steun leidinggevend en werk privé balans. In totaal bestond de vragenlijst uit ruim 70 vragen. Positief is dat Rijnland op de meeste onderwerpen beter of gelijk scoort dan de benchmark waterschappen en het vorige onderzoek uit 2021. Het leiderschap binnen Rijnland, de werk privé balans en betrokkenheid van medewerkers vallen positief op. Herstelbehoefte en inzetbaarheid zijn aandachtspunten maar scoren beter of gelijk aan de benchmark waterschappen. Omdat de uitkomsten per team kunnen verschillen zijn op dat niveau de uitkomsten met medewerkers besproken en actiepunten afgesproken.

Samenwerking met andere waterschappen

In juli 2023 is de Centrale Salarisadministratie en Functioneel Beheer ten behoeve van de drie waterschappen Schieland, Delfland en Rijnland, van start gegaan. Deze samenwerking moet uiteindelijk leiden tot verminderde kwetsbaarheid, verhoogde kwaliteit en minder kosten voor de salarisadministratie en functioneel beheer op het personeels-informatie systeem.

Dat betekent ook dat er op het gebied van personele regelingen, bijvoorbeeld met betrekking tot uitwerking van de cao-afspraken, vaker onderling afgestemd wordt hoe deze worden toegepast binnen de individuele waterschappen. Dit draagt (ook) bij aan steviger profilering van de sector in de arbeidsmarkt.

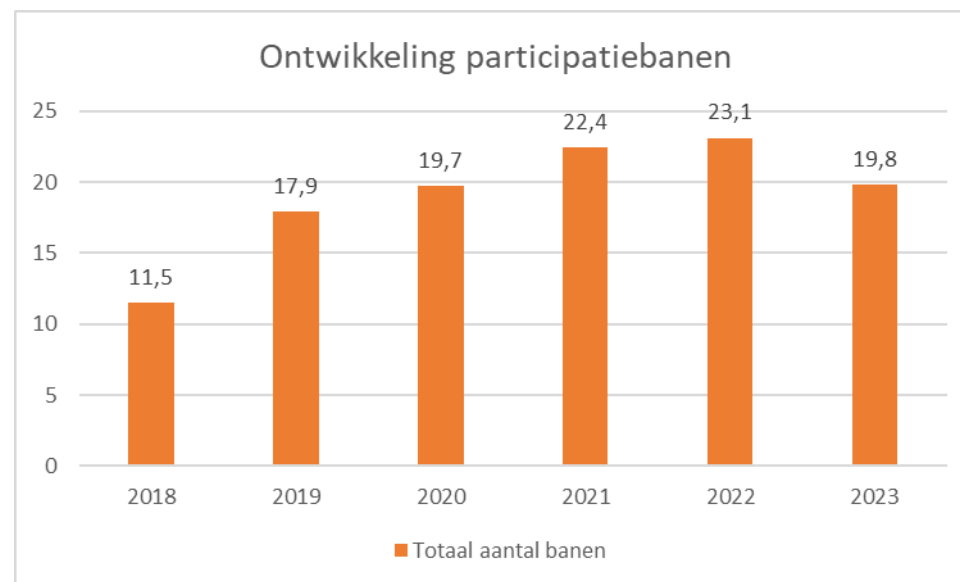
Diversiteit, inclusie en gelijkwaardigheid

In 2023 is het ontwerp tot stand gekomen van een meerjarig programma, dat in het teken staat van diversiteit, inclusie en gelijkwaardigheid (DIG). Het programma, met de werktitel "*Verschil Verrijkt!*", is erop gericht bewustwording en kennis op het thema te vergroten. Daarmee willen we komen tot een verandering in houding en gedrag en uiteindelijk tot de ons gewenste organisatiecultuur. Diversiteit, inclusie en gelijkwaardigheid op de werkvloer zorgen ervoor dat medewerkers zich gelukkiger, comfortabeler en meer betrokken voelen. Dat draagt bij aan aantrekkelijk werkgeverschap en aan de retentie van medewerkers. Daarnaast is uit onderzoek gebleken, dat organisaties toekomstbestendiger zijn naarmate de populatie diverser is. Het programma start in 2024.

Wet banenafspraken

Rijnland is in 2016 gestart met de uitvoering van de Wet Banenafspraken, als een onderdeel van de Participatiewet. Het gaat hierbij om het realiseren van banen voor mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt en het ervoor zorgen dat deze medewerkers duurzaam geplaatst en begeleid worden.

1 baan telt 25,5 uur.

Rijnland is 2023 gestart met 23,1 gerealiseerde banen voor mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt. We eindigen het jaar met in totaal 19,8 gerealiseerde banen. Dit komt met name doordat 3 medewerkers met een vast contract en 1 medewerker met een tijdelijk contract voor een volgende stap in de loopbaan heeft gekozen. Helaas is het niet gelukt om deze plekken op te vullen.

Omdat de organisatie is gegroeid en er een nieuw quotumpercentage geldt, wordt het aantal te realiseren banen ook hoger. De doelstelling is om voor 1 januari 2026 34 banen te realiseren om te voldoen aan het quotum de komende jaren.

4.4 - Personele paragraaf

Integriteit

Het afgelopen jaar is regelmatig aandacht gevraagd voor het thema integriteit door de integrity officer bij het management. A.d.h.v. een actueel onderwerp zijn gesprekken gevoerd en daarmee is het integriteitsbewustzijn versterkt. Zoals al genoemd is in het medewerkersonderzoek ook aandacht besteed aan sociale veiligheid.

Er zijn twee interne vertrouwenspersonen benoemd die beide de opleiding tot vertrouwenspersoon hebben gevolgd. Dit maakt dat we nu over drie interne en één externe vertrouwenspersoon beschikken.

Naar nu bekend hebben zes medewerkers in 2023 contact gezocht met een vertrouwenspersoon. Dit is beduidend minder dan het jaar daarvoor. Met name gevoelens van intimidatie waren onderwerp van gesprek. Hierop zijn o.a. de volgende acties zijn genomen: empoweren van medewerkers en samen in gesprek gaan met betrokkenen.

We hebben géén melding van een integriteitsschending of klacht m.b.t. ongewenst gedrag ontvangen.

Datagericht werken / HR Analytics

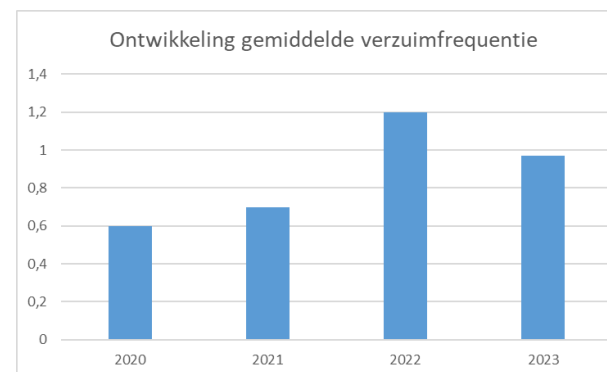
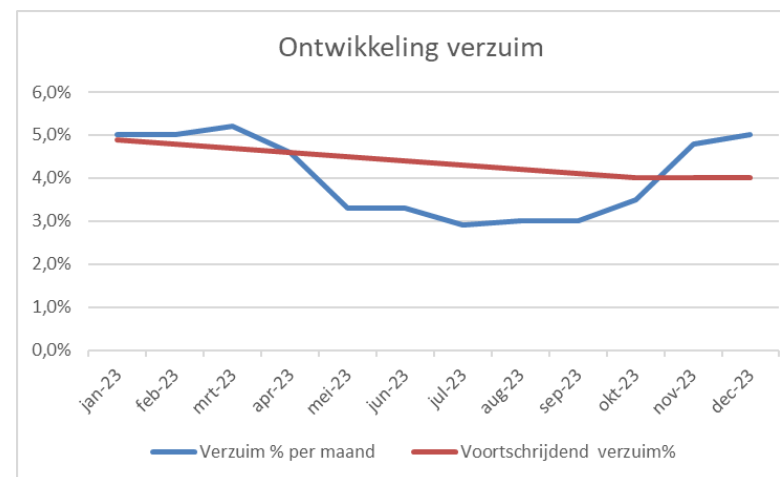
In 2023 zijn stappen gemaakt om binnen HR meer datagericht te gaan werken. Het uitgangspunt is om HR data een grotere rol te geven bij de ontwikkeling van beleid. In 2023 is een uitgebreid (Power BI) dashboard ten aanzien van ziekteverzuim ontwikkeld en in gebruik genomen wat mede heeft bijgedragen aan de daling van het verzuim door het geven van relevante inzichten.

Voor 2024 is een roadmap gemaakt met een planning van beschikbaar te komen dashboards op het gebied van bijvoorbeeld recruitment, belonen, uitdienst enquêtes en de monitoring van inhuur.

Ziekteverzuim

Het totale verzuimpercentage in 2023 was 4%. Dit is een daling van 0,9% ten opzichte van 2022.

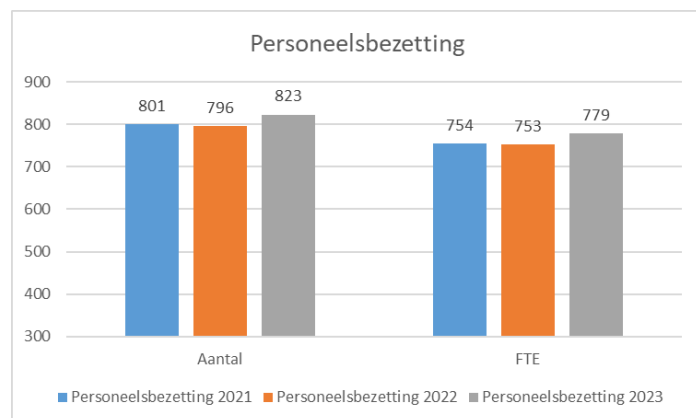
Het verzuimpercentage openbaar bestuur en overheidsdiensten (bron CBS) bedroeg in 2022 5,7%. Landelijke cijfers voor de sector over heel 2023 zijn op dit moment nog niet beschikbaar.

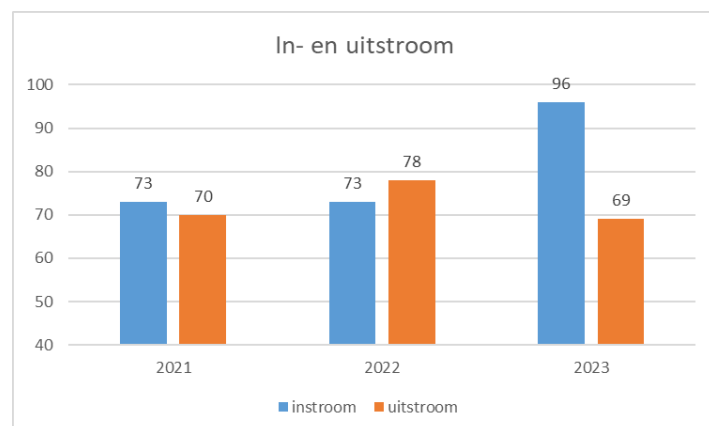
De meldingsfrequentie is het gemiddeld aantal ziekmeldingen per medewerker per jaar. De verzuimfrequentie in 2023 was 1. Dat is 0,2 lager dan in 2022.

54% van de medewerkers heeft in 2023 geen één keer verzuimd (2022: 48%)

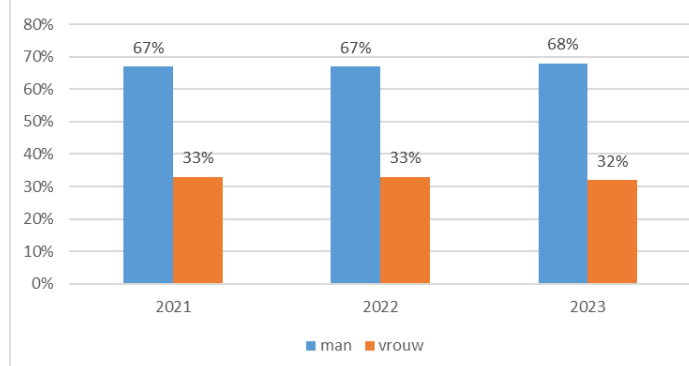
4.4 - Personele paragraaf

Formatie en personeelsbestand

De totale personeelsbezetting is in 2023 toegenomen met 26 fte, dit is gebaseerd op de peildatum van 31 december van elk jaar.

Man vrouw verhouding in percentages

In 2023 zijn 12 medewerkers met (vervroegd) pensioen gegaan, in totaal gingen er 69 medewerkers uit dienst. Daarnaast was er eind 2022 al sprake van een groot aantal openstaande vacatures. Het is in 2023 goed gelukt nieuwe medewerkers aan te trekken (96) ondanks de arbeidsmarkt die steeds krappere wordt. Dit vertaalt zich door in een oplopende gemiddelde doorlooptijd bij de invulling van vacatures. Daarnaast zijn 19 medewerkers intern doorgestroomd naar een nieuwe functie als gevolg van een sollicitatie op een vacature.

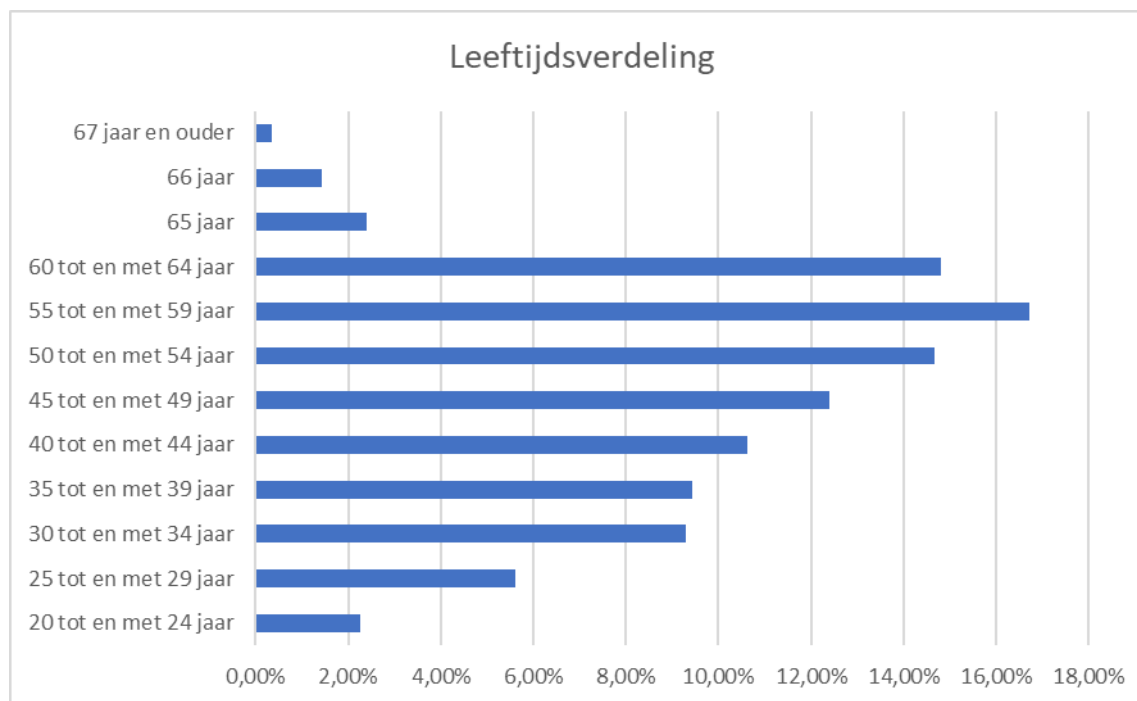
Bij Rijnland werken significant meer mannen dan vrouwen wat vooral te verklaren is door het hoge aantal technische functies welke van oudsher voornamelijk worden uitgevoerd door mannen.

In 2023 hebben we onderzoek gedaan naar de mate waarin mannen en vrouwen bij Rijnland gelijk beloond worden. Om een juiste vergelijking te maken is gekeken naar de gemiddelde relatieve salarispositie (RSP). De RSP geeft aan wat de inschaling is van een medewerker ten opzichte van het maximum van zijn of haar salarisschaal. Daaruit blijkt dat het verschil verwaarloosbaar klein is.

Leeftijdsopbouw

Onderstaande grafiek laat de leeftijdsopbouw zien per 31-12-2023. De gemiddelde leeftijd is stabiel. In verband met de toename van AOW uitstroom de komende jaren is de verwachting dat de gemiddelde leeftijd zal gaan dalen.

4.4 - Personele paragraaf

Ontwikkeling gemiddelde leeftijd	2021	2022	2023
Gemiddelde leeftijd	47,9	48,1	48,1

Opleidingskosten

In 2023 is meer uitgegeven aan opleidingen ten opzichte van 2021 en 2022.

Kosten (x € 1 mln)	2021	2022	2023
Opleidingskosten begroot	€ 1,8	€ 1,7	€ 1,5
Opleidingskosten realisatie	€ 1,2	€ 1,3	€ 1,6

4.5 - Waterschapsbelastingen

4.5 - Waterschapsbelastingen

Impact coronacrisis

Het naijleffect van de coronacrisis op het heffen en innen van belastingen is in 2023 gering. Bij de zuiveringsheffing bedrijven is het enigszins merkbaar omdat over de afgelopen jaren enige tijd gesloten zijn geweest. Met name kantoren zijn minder bezet doordat er sinds 2020 veel meer thuis wordt gewerkt en dat in zekere mate zo gebleven is.

De definitieve afrekeningen vielen daardoor lager uit dan de opgelegde voorschotten. De kwijtscheldingen en oninbaarverklaringen zijn aanmerkelijk lager dan begroot. De raming van deze verliezen op de belastinginkomsten is te pessimistisch geweest en geeft aanleiding tot herziening van de trend voor de programmabegroting 2025.

Belastingopbrengsten

De belastingcampagne 2023 is aanmerkelijk beter verlopen dan in 2022. De problemen met de aansluiting op de landelijke voorziening WOZ (LV-WOZ) zijn nog niet helemaal opgelost, maar zijn niet meer van invloed op financieringspositie van Rijnland. De debiteurenpositie op 31 december is daarmee in de loop van 2023 teruggelopen van €35 mln. naar €22 mln. In totaal is er 2,3% meer aan belastingopbrengsten gerealiseerd dan begroot (€5,2 mln.).

Opbrengsten

De totale bruto belastingopbrengst bedraagt € 234,5 mln. (begroot: € 229,3 mln.). Het verschil wordt met name veroorzaakt door hogere aanslagen bij de omslag gebouwd (€ 2,6 mln.). De totale WOZ-waarde waarover de belasting wordt berekend, blijkt nog steeds sneller te stijgen dan waar Rijnland op grond van (externe) prognoses van uit gaat.

Kwijtscheldingen/oninbaar

Het verloop van kwijtschelding/oninbaar is als volgt:

Aantallen en bedragen kwijtschelding en oninbaar	Rekening 2023	Begroting 2023	Rekening 2022
Kwijtschelding			
Aantal woonruimten ingezetnomslag	28.916	32.000	29.096
Aantal v.e. zuiveringsheffing	56.410	63.000	56.695
Kwijtgesholden bedrag x € 1,00	7.182.999	7.988.650	6.931.213
Oninbaar x € 1,00			
Watersysteemheffing ingezetenen	283.296	398.650	406.401
Watersysteemheffing overige categorieën	125.339	-	-
Zuiveringsheffing en Verontreinigingsheffing	550.888	896.350	506.594
Totaal oninbaar	959.523	1.295.000	912.995

Kwijtschelding

Er zijn in 2023 in totaal 35.747 (2022: 34.771) verzoeken ingediend. Deze verzoeken worden zoveel mogelijk via het Inlichtingenbureau getoetst en automatisch afgehandeld (64,3%). Het totale percentage toegewezen verzoeken (handmatig en automatisch) ligt op 84,0% en is daarmee iets hoger dan vorig jaar (83,1%). Het bedrag dat gemoeid is met de kwijtschelding ligt met € 7,2 mln. 3,6% hoger dan in 2022 (€ 6,9 mln.) en daarmee op hetzelfde niveau als in 2021. Er is geen eenduidige oorzaak vast te stellen voor de oorzaken van deze fluctuaties. In 2023 is op verzoek van de VV van Rijnland extra bekendheid gegeven aan de mogelijkheid om kwijtschelding aan te vragen en dat heeft mogelijk voor het groter aantal verzoeken gezorgd.

Net als vrijwel alle waterschappen voert Rijnland een ruim kwijtscheldingsbeleid (100% van de bijstandsnorm). Het zijn vooral huurders van woonruimten die een beroep doen op kwijtschelding voor de watersysteemheffing en de zuiveringsheffing. Rijnland laat het beleid rondom kwijtschelding uitvoeren door de gemeenschappelijke regeling BSGR (Belasting Samenwerking Gouwe-Rijnland). Het beleid is zoveel mogelijk geharmoniseerd met de gemeenten binnen deze samenwerking.

Oninbaar

Het percentage oninbaar bedroeg 0,4% (€ 1 mln.) van de bruto belastingopbrengst en is daarmee vergelijkbaar met 2022. Dit percentage ligt ruim onder de norm van maximaal 0,70 % zoals vastgelegd in de dienstverleningsovereenkomst (DVO) met de BSGR en eveneens lager dan de in de begroting 2023 opgenomen 0,55%. Voor de watersysteemheffing gebouwd, ongebouwd en natuurterreinen wordt geen oninbaar begroot omdat er in principe altijd sprake van een eigendom is waarop Rijnland de belasting kan verhalen. In de praktijk blijkt dat verhalen (bijv. in de vorm van beslag) niet altijd mogelijk is, waardoor in 2023 een bedrag van € 0,1 mln. Moest worden afgeboekt.

Prestatie-indicatoren	Rekening 2023	Begroting 2023	Rekening 2022
Perceptiekosten als percentage van de belastingopbrengst	2,43%	2,60%	2,48%
Bedrag oninbaar	959.523	1.295.000	912.995
Bedrag oninbaar als percentage van de belastingopbrengst	0,41%	0,55%	0,40%
Bedrag kwijtschelding	7.182.999	7.988.650	6.931.213
Bedrag kwijtschelding als percentage van de belastingopbrengst	3,06%	3,37%	3,02%
Percentage toegewezen kwijtscheldingsverzoeken	84,00%	85,00%	83,10%
Kwijtscheldingsnorm	100,00%	100,00%	100,00%

4.5 - Waterschapsbelastingen

Netto opbrengsten per categorie

(x € 1 mln)	Jaarrekening	Begroting na wijziging	Vershil	%
1. Opbrengst ingezetenen	60,6	60,1	0,5 V	0,8 % V
2. Opbrengst gebouwd	58,5	55,5	3,0 V	5,5 % V
3. Opbrengst ongebouwd/overigen	4,4	4,4	0,0 V	0,7 % V
4. Opbrengst wegen	2,7	3,1	0,4 N	13,1 % N
5. Opbrengst natuur	0,1	0,1	0,0 V	4,3 % V
6. Opbrengst zuiveringsheffing bedrijven	20,9	20,7	0,2 V	0,8 % V
7. Opbrengst zuiveringsheffing huishoudens	86,9	84,9	2,0 V	2,4 % V
8. Opbrengst verontreinigingsheffing	0,4	0,5	0,1 N	17,4 % N
Totaal	234,5	229,3	5,2 V	2,3 % V

Belastingtarieven 2023		
Ingezetenenomslag	€ 113,90	Per woonruimte
Omslag gebouwd	0,0194%	Van de WOZ-waarde
Omslag ongebouwd overig	€ 89,20	Per hectare
Omslag ongebouwd wegen	€ 446,00	Per hectare
Omslag ongebouwd natuur	€ 4,00	Per hectare
Zuiveringsheffing	€ 68,95	Per v.e.
Verontreinigingsheffing	€ 68,95	Per v.e.

Opbrengst ingezetenen

Het aantal heffingsplichtige woonruimten is iets hoger uitgekomen dan de begroting (minder dan 1% verschil). Daarnaast waren er minder kwijscheldingen (1%) en oninbaarverklaringen (29%) dan begroot.

Opbrengst gebouwd

Oorspronkelijk was voor 2023 een flinke toename begroot van de totale WOZ-waarde van 11% wegens areaaluitbreidingen (1%) en waardeontwikkeling (10%). Bij realisatie bleek deze waardestijging toch nog wat te laag. Dat er in totaal € 3 mln. meer aan belastinginkomsten is opgehaald, komt ook omdat er over de jaren 2021 en 2022 nog meer is opgelegd dan bij de prognose eind 2022 was berekend.

Opbrengst wegen

Het nadelig verschil van €0,4 mln. is voor deze categorie groot ten opzichte van het kleine aandeel in de belastinginkomsten. De verklaring hiervoor is dat de aanslagen Watersysteemheffing eigenaren van wegen tot veel bezwaren aanleiding geven. De prognoses voor belastinginkomsten over oude jaren worden conservatief ofwel voorzichtig ingeschat om tegenvallers in de toekomst te vermijden. Voor deze categorie is het niet uitgesloten dat het nadelig verschil de komende jaren nog voor een deel wordt ingelopen.

Opbrengst zuiveringsheffing bedrijven

In de begroting 2023 is rekening gehouden met de na ijende effecten van de coronapandemie door het aantal v.e. voorzichtig te ramen. Bij het opmaken van de jaarrekening is gebleken dat dit realistisch is. Het verschil tussen begroting en realisatie is daarmee klein (minder dan 1%).

Opbrengst zuiveringsheffing huishoudens

Het aantal opgelegde en nog op te leggen vervuilingseenheden is over 2023 ca. 30.000 hoger dan begroot. Een van de oorzaken hiervan is dat (door de woningschaarste) er relatief meer meerpersoonshuishoudens zijn. Daarnaast is de begroting voor wat betreft de verwachte groei te voorzichtig geweest. Het verschil betreft daarmee voor een bedrag van € 2,1 mln. het jaar 2023. Het resterende voordelige verschil van € 0,3 mln. heeft betrekking op meer nagekomen inkomsten zuiveringsheffing over oude jaren.

Lastendruk

In 2023 is voor de begroting uitgegaan van een lastendrukstijging van 4,5%.

Debiteurenstand

Op 31 december 2023 was de debiteurenstand openstaande belastingvorderingen € 21,9 mln. Dat is lager dan per eind 2022: (€ 35,2 mln.). Dit is hierboven al toegelicht onder *Belastingopbrengsten* over het verloop van de

Gerealiseerde en begrote aantallen heffingseenheden	Rekening 2023	Begroting 2023	Rekening 2022
Ingezetenen, aantal heffingsplichtige woonruimten	562.625	560.000	558.311
Gebouwd, WOZ-waarden x € 1 mln	301.389	252.371	262.807
Ongebouwd, aantal heffingsplichtigen hectaren	49.451	49.500	49.343
Natuurterreinen, aantal heffingsplichtige hectaren	21.276	22.700	20.724
Wegen, aantal heffingsplichtige hectaren	6.570	6.600	7.027
Zuiveringsheffing, aantal heffingsplichtige vervuilingseenheden	1.631.859	1.605.000	1.601.811
Verontreinigingsheffing, aantal heffingsplichtige vervuilingseenheden	6.771	7.000	7.024

belastingcampagne.

4.6 - Risicoparagraaf en weerstandvermogen

4.6 - Risicoparagraaf en weerstandvermogen

In 2023 heeft Rijnland bewezen een risicogestuurde én resultaatgerichte organisatie te zijn. Een robuuste organisatie die dat jaar meerdere 'stootjes' aan kon, zowel qua waterbeheer als in financieel opzicht. Net als alle waterschappen is Rijnland in 2023 geslaagd voor meerdere **stresstesten**. Zowel tijdens de wateroverlast in het najaar als de lange droogteperiode in het voorjaar bleven we 'droge voeten' houden. De door regen verzadigde bodem had evenwel het peilbeheer, de keringen, maar ook de zuiveringsresultaten beproefd. Met name in november zijn er tijdens een dubbele opschaling (extreme neerslag, persleidingbreuken) huzarenstukjes verricht. De twijfelachtige weerrecords in 2023 hebben de alertheid binnen waterschappen verder vergroot. Met als neveneffect dat het waterbewustzijn bij burgers en bedrijven is gegroeid.

Naast deze crisissituaties heeft Rijnland in 2023 de **basis verder op orde** gekregen. Regionale keringen werden versterkt, enkele zuiveringen en poldergemalen zijn gerenoveerd en er is flink gebaggerd. Een concessie is dat er over het algemeen minder op orde is gekomen dan in de begroting 2023 was afgesproken. Verder leert het vergrote inzicht in asset management dat de instandhoudingsachterstanden fors zijn. Op orde komen vergt een lange adem, blijkt bijvoorbeeld uit het aangescherpte verbeterprogramma voor poldergemalen.

In 2023 heeft Rijnland stappen gezet richting **energie- en klimaatneutraliteit**. De derde plaats in de top 25 van duurzame aanbesteders spreekt boekdelen, maar ook hier is nog een lange weg te gaan. Emissie- en afvalvrij handelen komt veelal met een hogere prijs. 2023 leert bijvoorbeeld dat dergelijke aanbestedingen hoger uitvallen, zij het vooralsnog binnen de financiële kaders.

Ook de **digitale weerbaarheid** is in 2023 versterkt. De noodzaak bleek uit de sterke toename van aanvallen op het netwerk die succesvol werden afgehouden. Rijnland en Schieland hebben verdere maatregelen getroffen om de cyberweerbaarheid te verhogen: voor 800 softwarepakketten op meer dan 2600 devices is sprake van een goede balans tussen functionaliteit en veiligheid.

Wat niet binnen de financiële of begrotingskaders paste waren meerdere **rekenkundige uitgangspunten**. De rente, de cao en de gemiddelde inflatie lagen allen substantieel boven een niveau waarmee in de begroting 2023 rekening mee was gehouden. De achterliggende oorzaken zijn te herleiden naar oplopende schaarste en geopolitieke spanningen.

Ook de incidentele verkopen bleven significant achter bij wat hiervoor was begroot, met de gestegen rente als een belangrijke oorzaak. De VV besloot naar aanleiding van deze mutaties om halverwege 2023 netto ruim € 4 mln te onttrekken uit de reserves.

Onder de streep is de jaarrekening 2023 meer dan in balans door **belastingmeevallers**. Met name door de hogere WOZ-waarden en meer meerpersoonshuishoudens eindigt 2023 positief.

Het dilemma in de begroting 2023 was om in schaarse tijden instandhoudingsachterstanden in te lopen. Dat is al met al gedeeltelijk gelukt. Zo bekeken was de begroting 2023 aan de ambitieuze kant qua resultaten en in financieel opzicht net iets te conservatief geraamd. Qua risico's beheersen is 2023 al met al een jaar om met trots op terug te kijken, maar vooral ook om de zorgen voor de toekomst niet uit het oog te verliezen. Veel moet, maar niet alles kan tegelijk.

Een nadere toelichting op de restrisico's staat in bijlage 2. De verdere kaders en hulpmiddelen staan in eerder vastgesteld beleid over risicomanagement en een handreiking van de landelijke waterschapscontrollers. Deze zijn via het bestuurssecretariaat beschikbaar.

4.7 - Financiering

4.7 - Financiering

Highlight uit de programmabegroting 2023

We verbeteren de schuldenpositie voor onze kinderen en kleinkinderen.

DOEL

Voorkomen dat volgende generaties een hoge schuldenlast erven.

INDICATOREN - FINANCIËLE UITWERKING

1 Absolute schuld.

Begroting 2023: € 761 mln

Realisatie 2023: € 789 mln

2 Relatieve schuld (als aandeel van belastingopbrengst).

1/1 31/12

Begroting 2023: 299%

332%

Realisatie 2023: 310%

337%

Door met name de investeringen stijgt de relatieve schuld in 2023 van 310% naar 337%

Realisatie 2023:

In 2023 is er een voordeel van € 1,7 mln door een hogere dividenduitkering van de NWB. Dit voordeel wordt ingezet voor verbeteren van de schuldpotitie. Het hoge investeringsvolume nu en in de toekomst heeft een nadelig effect op de schuldpotitie. Bij de berekening van de absolute schuld is in de begroting rekening gehouden met een concernbrede korting op investeringen van € 14,7 mln. In 2023 is deze concernbrede korting niet nodig gebleken en kwamen de netto investeringen € 12,8 mln hoger uit. Hierdoor is de realisatie van de absolute schuld ook hoger dan waarmee in de begroting rekening is gehouden.

Financiering

Voor de financiering van de materiële- en financiële vaste activa maakt Rijnland gebruik van interne middelen zoals reserves en voorzieningen en van in voorgaande jaren afgesloten langlopende geldleningen. Voor zover deze middelen niet toereikend zijn, worden de vaste activa gefinancierd met vlottende schuld en nieuwe langgeldleningen. Vlottende schuld bestaat uit aangetrokken kortgeld en het verschil tussen vlottende activa en de overige vlottende passiva.

Het wettelijke kader hierbij is de Wet financiering decentrale overheden (FIDO) die voorschrijft tot welk bedrag kortlopende geldleningen mogen worden afgesloten. Voor Rijnland betekent deze kasgeldlimiet dat in 2023 de kortgeldschuld gemiddeld per kwartaal maximaal € 62,8 mln. mag bedragen.

Overzicht kasgeldlimiet per kwartaal

x € 1 mln	Netto kort- lopende schuld 1e kwartaal 2023	Netto kort- lopende schuld 2e kwartaal 2023	Netto kort- lopende schuld 3e kwartaal 2023	Netto kort- lopende schuld 4e kwartaal 2023
maand 1	-85,9	-114,5	-44,8	-66,1
maand 2	-113,5	-114,5	-47,5	-80,7
maand 3	-117,6	-108,3	-56,0	-57,2
Gemiddeld	-105,7	-112,4	-49,4	-68,0
Kasgeldlimiet (KGL)	62,8	62,8	62,8	62,8
Ruimte onder KGL	0,0	0,0	13,4	0,0
Overschrijding KGL	-42,9	-49,6	0,0	-5,2
Begrotingstotaal	273	273	273	273
Percentage	23%	23%	23%	23%
Kasgeldlimiet	62,8	62,8	62,8	62,8

Ook moet aan de in deze wet beschreven renterisiconorm worden voldaan. Uitgangspunt voor het invoeren van deze renterisiconorm is het streven naar een spreiding van looptijden van langgeldleningen met het oog op een beperking van renterisico's. Rijnland voldoet hier ruim aan. Het in 2023 op langgeld afgeloste bedrag ad. € 36,9 mln. blijft ruim binnen de renterisiconorm van € 81,9 mln.

Er zijn bij Rijnland in 2023 geen ontwikkelingen die ten opzichte van voorgaande jaren een relevante invloed uitoefenen op het risicoprofiel, de financiële posities, de vermogenswaarden en de geldstromen. Derhalve kan het risicoprofiel van de Rijnlandse financiering als laag worden gekenschetst. In de leningenportefeuille vaste schuld bevindt zich geen enkele lening met de mogelijkheid van renteherziening tijdens de looptijd. Krediet-, koers- en valutarisico's worden niet gelopen. Het gemiddelde rentepercentage van de langgeldportefeuille is 1,60 (2022 1,42%).

4.7 - Financiering

Bij de start van 2023 bedroeg de Rijnlandse financieringsbehoefte € 74,3 mln. In de begroting was rekening gehouden met € 72,4 mln. De financieringsbehoefte is in de loop van 2023 toegenomen tot € 212,9 mln. (begroting € 187,3 mln.).

De specificatie van de mutatie in de financieringsbehoefte is als volgt:

Mutatie in de financieringsbehoefte 2023	Jaarrekening	Begroting
Beginstand financieringsbehoefte 2023	€ 74,3 mln	€ 72,4 mln
Aflossing financiële vaste activa	€ -	€ -
Aflossing langgeldleningen	€ 36,9 mln	€ 36,9 mln
Mutatie reserves en voorzieningen	€ 12,7 mln	€ 10,2 mln
Investerings (netto)	€ 141,4 mln	€ 117,8 mln
Totaal bestedingen	€ 265,2 mln	€ 237,3 mln
Afschrijvingen	€ 52,4 mln	€ 50,0 mln
Eindstand financieringsbehoefte 2023	€ 212,9 mln	€ 187,3 mln

De dekking van de financieringsbehoefte ultimo 2023 van € 212,9 mln. is als volgt:

Dekking financieringsbehoefte 2023	Jaarrekening	Begroting
Nieuwe vaste geldleningen	€ 120,0 mln	€ 124,5 mln
Kortgeldleningen	€ 40,0 mln	€ 62,8 mln
Netto vlottende schuld (excl. Kortgeld)	€ 52,9 mln	€ -
Totaal	€ 212,9 mln	€ 187,3 mln

Rijnlands uitgangspunt bij het aantrekken van vreemd vermogen is een zo voordelig mogelijke financiering van de vaste activa, met inachtneming van de financieringsvoorschriften. Conform het delegatie- en mandaatbesluit is het college van dijkgraaf en hoogheemraden gemachtigd tot het aangaan van geldleningen.

De rentepercentages over 2023 bedroegen:

- langlopende geldleningen	1,49% (begroting: 1,49%)
- nieuw afgesloten langgeldleningen	3,28% (begroting: 2,50%)
- kortlopende geldleningen	3,05% (begroting: 0,10%)
- Reserves en voorzieningen	0,00% (begroting: 0,00%)
- netto vlottende schuld	0,00% (begroting: 0,00%)

Renteomslag

Er wordt pas overgegaan tot het aantrekken van externe financieringsmiddelen als de liquiditeitspositie van het waterschap daar aanleiding toe geeft. Mede gelet op het bovenstaande worden de beschikbare financieringsmiddelen niet aangewend

voor financiering per project maar voor de financiering van het gehele complex van vaste activa. Het omslagpercentage voor 2023 over de boekwaarde per 1 januari is 1,65 (begroot 1,35).

4.8 - Stand van zaken Rijnlandse verbonden partijen

4.8 - Stand van zaken Rijnlandse verbonden partijen

Rijnland werkt samen met verbonden partijen om gezamenlijk de gestelde doelen te bereiken. Hieronder volgt een overzicht van de verbonden partijen van Rijnland, met de beoogde en gerealiseerde resultaten 2023. Meer informatie per verbonden partij, waaronder de voordelen, belangen en doelstellingen, vindt u op www.rijnland.net/verbonden-partijen

Toelichting: wat is een verbonden partij?

Een verbonden partij is een privaatrechtelijke of publiekrechtelijke organisatie waarin Rijnland een bestuurlijk en een financieel belang heeft en is een instrument om beleid uit te voeren. Leidend bij het aangaan van een samenwerkingsverband zijn de drie K's, te weten: verbetering van kwaliteit, vermindering van kwetsbaarheid en verlaging van de kosten. Meer informatie is te vinden in de door VV vastgestelde kadernota verbonden partijen op www.rijnland.net/verbonden-partijen

Beoogde resultaten 2023	Gerealiseerde resultaten 2023
<i>1. Gemeenschappelijke Regeling Slibverwerking 2009/HVC</i>	
Optimalisatie in de slibketen met het zoveel mogelijk beperken van de slibproductie. Onverminderde inzet op terugwinning van fosfaat en andere grondstoffen. Zorgen voor een gematigde tariefontwikkeling. Match van aanbod en verwerking van slib en slibgranulaat door realisatie van de slibdrooginstallatie Alkmaar en realisatie van structurele verwerkingsmethode slibgranulaat. Energetische verduurzaming SVI Dordrecht en realisatie fosfaatterugwinning uit vliegias in de installatie Dordrecht. Optimaliseren van een robuust plan slibeindverwerking voor de korte termijn en voor calamiteiten.	De slibverbrandingsinstallatie blijft volledig bezet. De investering in slibdroger Alkmaar is vertraagd en zal in 2025 in plaats van in 2024 worden opgeleverd. De voorbereiding voor hergebruik van grondstoffen gaat onverminderd door maar hierin zijn nog geen concrete resultaten geboekt. Samen met HVC en STOWA onderzoeken we de Rubiphos techniek. Rubiphos is een partij die fosfaat uit vliegias verwijdert.
<i>2. Nederlandse Waterschapsbank</i>	
Betrouwbare partner voor kredietverlening. Voldoen aan duurzaamheidsdoelstellingen. Inzetten op een goed rendement en stabiele dividenduitkering conform de afgesproken uitbetalingsratio van de winst.	Kredietverlening door de bank naar tevredenheid. De bank voldoet aan hoge duurzaamheidseisen. Dividend 2022 is uitgekeerd conform de afgesproken uitbetalingsratio van de winst.
<i>3. Belastingssamenwerking Gouwe-Rijnland</i>	
Behoud van de ISAE-verklaring. Optimale prijs-kwaliteitverhouding door continue aandacht voor kostenreductie waarbij kwaliteit van de dienstverlening minimaal op een gelijk niveau houden. Groeistrategie handhaven d.w.z. verantwoorde, beheerste en gecontroleerde groei van het aantal deelnemers als instrument om tot vermindering van kwetsbaarheid, verlaging van kosten en verbetering van kwaliteit te komen. Blijven voldoen aan de hoge eisen van informatieveiligheid en privacy. Met gemeenten en waterschap toepassen van meer maatschappelijk invordering en vroegsignalering van inwoners die niet kunnen betalen.	De ontwikkeling van de kosten is een aandachtspunt mede als gevolg van de oplopende proceskosten door het optreden van no-cure-no-pay-bureaus (WOZ-bezwaren). De aanslagoplegging is voortvarend en veel beter verlopen dan in 2022. Er zijn in 2023 extra kosten gemaakt voor ICT en afhandeling van het stijgende aantal bezwaren tegen de WOZ-waarde. Een deel van deze bezwaren zal in 2024 worden afgehandeld. Voor Rijnland leidt dit tot een overschrijding van de begroting van € 0,4 mln.
<i>4. Unie van Waterschappen</i>	

4.8 - Stand van zaken Rijnlandse verbonden partijen

Beoogde resultaten 2023	Gerealiseerde resultaten 2023
Uitvoering Bestuursprogramma en Bestuursakkoord Water. Lobby op 'wateronderwerpen' in Den Haag en Brussel. Vergroting zichtbaarheid waterschappen en samenwerking met VNG en IPO. Ondersteuning van de waterschappen bij gemeenschappelijke vraagstukken zoals belastingstelsel, verduurzaming en energie.	Voorstel aanpassing belastingstelsel is vrijwel ongewijzigd door het ministerie overgenomen. Het Uniestandpunt op de geringe afwijkingen is naar voren gebracht. De Raad van State heeft een overwegend positief advies uitgebracht zodat dit de voortgang van wetgeving niet in de weg staat. De behandeling door de Tweede Kamer heeft niet meer in 2023 plaatsgevonden, maar dit zal naar verwachting in het eerste kwartaal 2024 gebeuren. De invoeringsdatum verschuift daarmee naar 1 januari 2026.
5. AQUON	
Oplevering centralisatie met nieuwbouw in Houten in 2024 verder voorbereiden. Voldoen aan de vraag van de waterschappen naar monsterneming en analyse. Verbeteren van de AQUON inwinning- en laboratoriumprocessen met behoud van accreditatie. Doorontwikkeling van innovaties als sensormonitoring DNA-gerelateerde technieken en big data.	De centrale huisvesting in Houten is op schema en wordt in 2024 opgeleverd. Hiervoor is door de negen waterschappen die eigenaar zijn van Aquon een krediet van € 50,1 mln. beschikbaar gesteld. De begrote productie voor 2023 is vrijwel volledig gerealiseerd.
6. Het Waterschapshuis (HWH)	
Evenwichtige groei rekening houdend met de behoefte van de waterschappen. Centralisering en uitwisseling van kennis optimaal ondersteunen. Het lopende koersplan loopt in 2023 af en daarom bijstelling van de koers met de volgende onderwerpen: ondersteunen digitale transformatie van de individuele waterschappen, het leveren van basisdiensten en doorontwikkeling van huidige sturing projecten en programma's en borgen beheer en onderhoud. Een oplossing vinden voor de optimalisatie van de flexibiliteit in combinatie met een vergroting van de structurele capaciteit.	De begroting van HWH is vrijwel volledig gerealiseerd, maar wel met een verschuiving in projecten. Nieuwe projecten zijn gestart en andere (begrote) projecten lopen door in 2024. Herprioritering blijft doorlopend aan de orde. HWH ondervindt hinder van de krappe arbeidsmarkt en neemt daardoor eerder mensen in dienst en huurt in, in plaats van in te lenen van de waterschappen (wat het oorspronkelijke concept was). Het programma Instandhouding is binnen de begroting gerealiseerd.
7. VOF MeerGrond	
Beheer van het terrein zonder incidenten en overlast voor de omgeving. De gemeente Haarlemmermeer stelt begin 2023 de MER en het bestemmingsplan voor Park21 vast en vervolgens een inrichtingsplan voor het terrein. MeerGrond maakt met de gemeente nieuwe afspraken over bestemming van de aanwezige grond en actualisering van de beëindigingsovereenkomst.	MER en bestemmingsplan zijn vastgesteld, maar nog niet onherroepelijk. MeerGrond heeft met de gemeente Haarlemmermeer een principeakkoord gesloten over de afwikkeling, overdracht en de kostenverdeling hiervan. Alle met PFAS en asbest verontreinigde- en niet-toepasbare grond is in 2023 afgevoerd.

4.9 - Bedrijfsvoering

Artikel 4.21 van het Waterschapsbesluit vereist dat we inzicht bieden in de stand van zaken en de beleidsvoornemens ten aanzien van de bedrijfsvoering. Deze zaken zijn toegelicht onder het programma Bestuur, Organisatie en Dienstverlening en in de personele paragraaf.

4.10 - EMU-Saldo

In het kader van de Economische en Monetaire Unie (EMU) is onder andere vastgelegd dat het overheidstekort van een lidstaat niet meer mag bedragen dan 3% van het Bruto Binnenlands Product. Er is sprake van een tekort als overheden in een jaar meer uitgeven dan ontvangen. Rijnland is als medeoverheid (net als andere decentrale overheden) medeverantwoordelijk voor het Nederlandse EMU-saldo. In Unieverband is daarom afgesproken dat alle waterschappen in de begroting en de jaarrekening een bijlage opnemen waaruit hun bijdrage aan het EMU-saldo blijkt. Lastig hierbij is dat het EMU-saldo is gebaseerd op het door de centrale overheid gehanteerde boekhoudstelsel (het transactiestelsel), terwijl waterschappen net als de andere decentrale overheden het baten- en lastenstelsel gebruiken. De informatie van de waterschappen moet daarom worden 'vertaald' met behulp van het hierna volgende overzicht.

Op transactiebasis zijn in 2023 de uitgaven hoger dan de ontvangsten. Dit komt vooral door investeringsuitgaven.

Analyse verschillen EMU-saldo op realisatie- en begrotingsbasis

De Unie van Waterschappen, IPO en VNG hebben met het kabinet afspraken gemaakt over de ruimte in het Nederlandse EMU-tekort voor de decentrale overheden. Deze ruimte bedraagt 0,4% van het Bruto Binnenlands Product (BBP) en is als volgt onderverdeeld: 0,27% gemeenten, 0,08% provincies en 0,05% waterschappen. De ruimte voor de waterschappen van 0,05% BBP leidt met de meeste recente raming van het BBP voor 2023 tot een maximaal EMU-tekort van € 496,9 mln in dat jaar. Dit bedrag is met de vastgestelde verdeelsleutel van de geraamde netto-exploitatiekosten van het voorgaande jaar (2022 dus) verdeeld over de waterschappen. Dit leidt tot een verwachte referentiewaarde 2023 voor Rijnland van € 34,8 mln. Een referentiewaarde is geen norm, maar een indicatie van het aandeel dat een waterschap in de gezamenlijke ruimte voor de decentrale overheden heeft. Tot nu toe was de ruimte voor decentrale overheden voldoende. In het geval deze ruimte gaat knellen volgt overleg met de minister.

EMU-saldo (x € 1 mln)	Jaarrekening 2023	Begroting 2023	Jaarrekening 2022
1. <u>EMU-exploitatiesaldo</u>			
Jaarrekening resultaat	4,8	0,0	5,3
Bij: Rente toevoeging reserves	-	-	-
Bij: Toevoeging aan reserves	1,7	-	7,4
Af: Ontrekkingen aan reserves	-/- 19,1	-/- 10,1	-/- 11,7
	-/- 12,5	-/- 10,1	1,0
2. <u>Invloed investeringen</u>			
Bruto-investeringsuitgaven	-/- 155,2	-/- 128,9	-/- 122,5
Investeringsubsidies	13,9	9,5	6,5
Verkoop materiële en immateriële activa	-	-	-
Afschrijvingen	52,4	51,6	50,4
	-/- 89,0	-/- 67,8	-/- 65,6
3. <u>Invloed voorzieningen</u>			
Toevoeging aan voorziening	0,9	0,4	0,0
Ontrekkingen aan voorzieningen	-/- 0,1	-	-/- 1,0
Betalingen rechtstreeks uit voorzieningen	-/- 0,9	-/- 0,4	-/- 0,4
	-/- 0,1	-/- 0,1	-/- 1,4
4. <u>Deelnemingen en aandelen</u>			
Boekwinst	-	-	-
Boekverlies	-	-	-
	-	-	-
Bijdrage Rijnland aan het EMU-exploitatiesaldo	-/- 101,7	-/- 78,0	-/- 66,0

Het aandeel van Rijnland in het EMU-tekort is € 23,7 mln hoger dan begroot. Dit wordt vooral veroorzaakt door hogere investeringsuitgaven waardoor de invloed van investeringen € 21,2 mln hoger is. In de begroting is bij de Bruto-investeringsuitgaven een concernbrede korting verwerkt. De investeringsprognose is ruimschoots gehaald waardoor de concernbrede korting in 2023 niet gebruikt is. De invloed van het EMU-exploitatiesaldo is € 2,4 mln hoger dan waarmee in de begroting rekening is gehouden. Dit betreft het saldo van de burapresultaten van € 7,3 mln negatief en het jaarrekening resultaat van € 4,8 mln positief.

4.11 - Topinkomens

Op grond van de Wet normering bezoldiging topfunctionarissen publieke en semipublieke sector (WNT) moet melding worden gemaakt van het totaal van uitkeringen indien deze meer bedragen dan de in deze wet gestelde Norm. In 2023 is dit niet voorgekomen. Verder dienen de volgende gegevens te worden gemeld van de Secretaris Algemeen Directeur (SAD):

Gegevens 2023

Naam:	M. Middendorp
Functiegegevens	SAD
Aanvang en einde functievervulling in 2023	1/1 – 31/12
Omvang dienstverband (als deeltijdfactor in fte)	1
Dienstbetrekking?	Ja

Bezoldiging

Beloning plus belastbare onkostenvergoedingen	€ 151.117
Beloningen betaalbaar op termijn	€ 22.417
Subtotaal	€ 173.534

Toepasselijk WNT-maximum	€ 223.000
--------------------------	-----------

-/- Onverschuldigd betaald en nog niet terugontvangen bedrag	n.v.t.
--	--------

Bezoldiging	€ 173.534
--------------------	------------------

Het bedrag van de overschrijding en de reden waarom de overschrijding al dan niet is toegestaan	n.v.t.
Toelichting op de vordering wegens onverschuldigde betaling	n.v.t.

Gegevens 2022

Naam:	M. Middendorp
Functiegegevens	SAD
Aanvang en einde functievervulling in 2022	1/1 – 31/12
Omvang dienstverband (als deeltijdfactor in fte)	1
Dienstbetrekking?	Ja

Bezoldiging

Beloning plus belastbare onkostenvergoedingen	€ 138.930
Beloningen betaalbaar op termijn	€ 22.522
Subtotaal	€ 161.452

Toepasselijk WNT-maximum	€ 216.000
--------------------------	-----------

-/- Onverschuldigd betaald en nog niet terugontvangen bedrag	n.v.t.
--	--------

Bezoldiging	€ 161.452
--------------------	------------------

4.12 - Openbaarheidsparaagraaf Woo

Op 1 mei 2022 is de Wet open overheid (Woo) in werking getreden. De inwerkingtreding van deze nieuwe wet betekent een implementatieopgave voor het Hoogheemraadschap van Rijnland.

Tussen de Unie van Waterschappen (UvW), de Inspectie der Rijksfinanciën (IRF) en het Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties (BZK) is afgesproken dat een waterschap zich via haar begroting en jaarverslaglegging zal verantwoorden over de besteding van deze middelen. Hiermee wordt aangesloten op artikel 3.5 van de Woo (de openbaarheidsparaagraaf). Dat artikel schrijft onder andere voor dat een bestuursorgaan in de jaarverslaggeving verslag doet van de uitvoering van de beleidsvoornemens over de uitvoering van de Woo.

In de openbaarheidsparaagraaf zal worden ingegaan op de volgende zes onderdelen, analoog aan de belangrijkste onderdelen van de Woo.

1. Actieve openbaarmaking voor verplichte categorieën informatie (artikel 3.3 Woo).
2. Inspanningsverplichting tot openbaarmaking voor andere documenten dan verplichte categorieën (artikel 3.1 Woo)
3. Passieve openbaarmaking (openbaarmaking op verzoek; hoofdstuk 4 Woo).
4. De informatiehuishouding (hoofdstuk 6 Woo).
5. Aanstelling en het in dienst hebben van een Woo-contactpersoon (artikel 4.7 Woo)
6. Besteding incidentele of structurele subsidie.

In deze paragraaf wordt verantwoording worden afgelegd over de stappen die in het voorafgaande jaar zijn gezet om de verschillende onderdelen van de Woo (1 t/m 5) te implementeren. Daarnaast wordt in de paragraaf een beeld worden gegeven van de wijze waarop de van het Rijk ontvangen middelen een bijdrage hebben geleverd aan deze implementatie en deze verbeteringen. Hierbij wordt duidelijk onderscheid gemaakt naar de onderdelen 1 tot en met 6 van de hierboven beschreven inhoud van de paragraaf, waarbij per onderdeel wordt aangegeven welke van het Rijk ontvangen middelen hieraan zijn.

In dit jaarverslag kan echter geen vergelijking worden gemaakt met beleidsplannen en voorgenomen besteding van deze middelen, omdat in de begroting voor het jaar 2023 nog geen openbaarheidsparaagraaf was opgenomen.

1. Actieve openbaarmaking voor verplichte categorieën informatie (artikel 3.3 Woo)

De actieve openbaarmakingsplicht van de Woo is in 2023 niet in werking getreden. Het is nog onduidelijk wanneer dit (gefaseerd) gaat gebeuren. Rijnland heeft zich in 2023 voorbereid op de actieve openbaarmaking van de volgende categorieën:

- De bereikbaarheid van het bestuursorgaan en zijn organisatieonderdelen en de wijze waarop een verzoek om informatie kan worden ingediend;
- Vergaderstukken en verslagen van het algemeen bestuur van Rijnland en zijn commissies;
- *Agenda's en besluitenlijsten van vergaderingen van het dagelijks bestuur van Rijnland;*
- Convenanten;
- De inhoud van de schriftelijke verzoeken op grond van artikel 4.1 Woo (oftewel Woo-verzoeken), van de schriftelijke beslissingen op die verzoeken (oftewel besluiten op Woo-verzoeken) en de daarbij verstrekte informatie.

Omdat de actieve openbaarmakingsplicht vooralsnog niet in werking is getreden, bestond de voorbereiding uit acties zoals:

- Het informeren met de organisatie, meer specifiek de bij de betreffende informatiecategorieën betrokken teams;
- Het optuigen van een website/webpagina om de actieve openbaarmaking van informatie te faciliteren;
- Het inrichten van applicaties om de openbaarmaking van Woo-verzoeken, besluiten daarop en verstrekte informatie te faciliteren.

2. *Inspanningsverplichting tot openbaarmaking voor andere documenten dan verplichte categorieën (artikel 3.1 Woo).*

De beschikbare capaciteit en aandacht gaat uit naar de voorbereiding van de openbaarmaking van de wettelijk voorgeschreven informatiecategorieën.

3. *Passieve openbaarmaking (openbaarmaking op verzoek; hoofdstuk 4 Woo)*

Rijnland voldoet al jaren aan de passieve openbaarmakingsplicht. In 2023 zijn meerdere aanspreekpunten aangewezen die verantwoordelijk zijn voor de zoekslag naar informatie binnen de organisatie. Dit heeft tot gevolg dat de zoekslagen efficiënter worden uitgevoerd.

4. *De informatiehuishouding (hoofdstuk 6 Woo)*

Voor het proces tot behandeling van Woo-verzoeken is een goede informatiehuishouding essentieel. In 2023 heeft Rijnland stappen genomen om de informatiehuishouding verder te versterken, zoals het aanbesteden van een zaakstelsel, verschillende migraties en het doorvoeren van wijzigingen met betrekking tot het centrale documentmanagementsysteem.

5. *Aanstelling en het in dienst hebben van een Woo-contactpersoon (artikel 4.7 Woo)*

In 2023 is een Woo-contactpersoon aangewezen. De Woo-contactpersoon begeleidt burgers die op zoek zijn naar informatie en coördineert daarnaast de zoekslag naar informatie bij de behandeling van Woo-verzoeken.

6. *Besteding subsidie*

De Rijksoverheid stelt incidentele en structurele middelen beschikbaar om de Woo te implementeren en om de extra uitvoeringskosten als gevolg van de Woo te dekken. In 2023 heeft het waterschap in totaal € 250.725,- aan middelen ontvangen (incidenteel: € 65.779,- en structureel: € 184.946,-).

De middelen zijn in 2023 als volgt ingezet:

- *Beheer en onderhoud*

Ten behoeve van de actieve en passieve bekendmaking en de verbetering van de informatiehuishouding is het aanschaffen van diverse systemen voorbereid.

- *Extra kwaliteitsmanagement*

Het extra kwaliteitsmanagement zit in het uitvoeren van interne audits, projecten en het creëren van bewustwording.

- *Formatie management Woo*

Medewerkers zijn aangewezen die structureel werkzaamheden verrichten ten behoeve van de uitvoering van de Woo. Daarnaast maken we gebruik van externe expertise.

- *Actief openbaar te maken documenten*

Structurele activiteiten om de (werk)processen te onderzoeken en waar nodig te verbeteren om de informatiehuishouding op orde te krijgen. Denk hierbij aan optimalisatie van beleid en procedures.

Rijnland circulair

Portefeuillehouders: Bas Knapp; Hans Schouffoer (energieneutraal)

Rijnland zet samen met de omgeving in op circulair werken door de kringloop van water, energie en grondstoffen zoveel mogelijk te sluiten.

Doel

De VV heeft als doel vastgesteld dat Rijnland in 2050 100% circulair is. Dit betekent 100% hernieuwbaar, 100% emissieloos en 100% afvalvrij.

Algehele eindstand 2023

Rijnland werkt toe naar een energieneutraal en circulair waterschap en heeft in 2023 belangrijke stappen daarin gezet. Maar we zijn er nog lang niet. In dit hoofdstuk staan de belangrijkste resultaten. In de programmahoofdstukken staat meer informatie over specifieke maatregelen.

Kentallen

		Realisatie 2023	Doel
Energieneutraliteit	😊	60% (2022)	65% -2024 80% - 2026
CO2-reductie t.o.v. 1990.	😊	34% (2022)	32% - 2023 59% - 2026

Belangrijkste resultaten 2023

In 2022 waren we 60% energieneutraal. De definitieve cijfers voor 2023 zijn pas in het voorjaar van 2024 beschikbaar. Door de grote hoeveelheid neerslag in 2023 is meer energie nodig geweest voor de watersystemen, maar de eerste cijfers laten ook zien dat de energievraag minder gestegen is dan verwacht.

In 2023 is de zonneweide op Bodevragen opgeleverd (zie hoofdstuk Waterketen).

Het doel CO2-reductie t.o.v. 1990 hebben we in 2022 al gehaald, vooral omdat Rijnland al ver op weg is richting energieneutraliteit. Met CO2-reductie bedoelen

we reductie van alle broeikasgassen, dus ook methaan en lachgas, uitgedrukt in CO2-equivalenten. Net als bij de energiecijfers zullen de definitieve cijfers over 2023 pas in de loop van de komende maanden beschikbaar zijn.

In 2023 zijn lachgasmeters geïnstalleerd om de feitelijke uitstoot van broeikasgassen te bepalen (zie hoofdstuk Waterketen).

In 2023 hebben we 7 valuecases afgerond. Samen met de 8 valuecases uit 2022 vormen deze de basis voor het begin 2024 gestarte BOB traject Circulair.

Rijnland Klimaatadaptief: Water en bodem meer sturend in de ruimtelijke ordening

Doel:

- 1 Alle gebieden in Rijnland zijn in 2050 Klimaatbestendig ingericht.**
Portefeuillehouders: Marjon Verkleij-Lemmers
- 2 We versterken het waterbewustzijn van onze inwoners, bedrijven en medeoverheden.**
Portefeuillehouder: Rogier van der Sande

Algehele eindstand 2023

De afgesproken resultaten 2023 voor WBS lopen op schema. De WBP6-doelstellingen (Water wijst de weg) worden onverkort voortgezet in de doelstellingen en speerpunten van het nieuwe bestuur.

Belangrijkste resultaten 2023 *Water meer sturend maken*

1 Vastleggen van de aangescherpte, klimaatbestendige beleidsregels in de Rijnlandse Keur.

Realisatie 2023

De VV heeft de nieuwe ontwerp-Waterschapsverordening met aangescherpte klimaatregels (februari 2023) vastgesteld. Definitieve vaststelling is verschoven naar de VV van september i.v.m. enkele juridische vraagstukken. Daarmee is Rijnland het eerste waterschap met klimaatbestendige doelnormeringen voor nieuwe ruimtelijke gebiedsontwikkelingen (m.n. voor wateroverlast, droogte en ecologie) gebaseerd op nationale kaders, zoals de kabinetsbrief WBS en de 'maatlat groene klimaatadaptieve gebouwde omgeving'. Dit heeft ook veel publiciteit gegenereerd (veelal positief). Deze aanpassing is een eerste stap. Het nieuwe bestuur wil verdere aanscherping van de regels, zodat ze ook gelden voor herstructurering bestaande gebieden en ook doelnormeringen voor andere taakgebieden.

2 Met het (nieuwe) bestuur bepalen van het ambitieniveau en prioriteiten ten aanzien van het beïnvloeden van ruimtelijke ordening en gebiedsontwikkelingen, in relatie tot de beschikbare mensen en middelen.

Realisatie 2023

In het coalitieakkoord van het nieuwe bestuur neemt WBS een centrale plaats in en voor dit thema is ook een coördinerend portefeuillehouder benoemd. De eerder ingezette koers om actief en vroegtijdig betrokken te zijn in belangrijke RO-ontwikkelingen in landelijk- en stedelijk gebied wordt voortgezet. Daarmee willen we bereiken dat nieuwe gebiedsontwikkelingen klimaatbestendig en waterrobuust (volgens de uitgangspunten van WBS) plaatsvinden en geen problemen naar de toekomst worden afgewenteld.

Hiervoor zal ook capaciteit beschikbaar worden gesteld. Op dit moment is Rijnland actief in diverse regionale NOVEX-trajecten (vooral Noordzeekanaalgebied, MRA, Groene Hart), Deltaregio Centraal Holland, in de gebiedsplannen van het Provinciaal Programma Landelijk Gebied (PPLG) en in diverse lokale woningbouwontwikkelingen, waarvan de grootste zijn de Gnephoek en Valkenhorst. We werken daarin volgens de uitgangspunten van WBS, de nationale maatlat en natuurlijk onze nieuwe Rijnlandse regelgeving. We zijn gestart met voorbereidingen voor de aanscherping van de Rijnlandse beleidskaders o.b.v. WBS en nieuwe klimaatscenario's, met onder andere Toekomstbestendig Watersysteem Rijnland, Veenweidestrategie en Nota Peilbeheer.

We bereiken in 2023 50% van de Rijnlandse jongeren via gastlessen en educatie in bovenbouw basisonderwijs en onderbouw middelbaar onderwijs.

Realisatie 2023

De eerder geformuleerde doelstelling van 50% bereik via gastlessen en educatie is aangepast omdat is gebleken dat deze destijds niet realistisch is geformuleerd. We zijn namelijk afhankelijk van de bereidheid van scholen om hiervoor tijd vrij te maken en gezien de vele uitdagingen in het onderwijs is dit niet haalbaar. Door wel actief scholen te benaderen zetten we in op het bereiken van zoveel mogelijk jongeren tussen de 10 en 14 jaar waarbij we inzetten op +15% meer in 2023 t.o.v. 2022.

Portefeuillehouders: Jan de Vries, Bas Knapp en Aad Straathof

Doel: Het onderhoud aan onze assets voeren we uit volgens de principes van assetmanagement. Dit betekent dat we bewuste keuzes maken op basis van de driehoek prestatie-kosten-risico's en de door het bestuur vastgestelde bedrijfswaarden en risicomatrix.

		Realisatie 2023	Doel 2023
Onderhoudsconcepten opstellen	☹️	97%	99%
Preventief onderhoud: uitvoering conform onderhoudsconcept	☹️	93%	97%
Correctief onderhoud: uitvoering binnen gestelde termijn	😊	87%	82%

Het inrichten van het preventieve onderhoud aan de hand van de onderhoudsconcepten is actueel 97% gereed. Het verwerken van het restant gaat moeizamer dan verwacht omdat hiervoor beleidsmatig nog een aantal zaken moet worden vastgesteld. Het gaat hierbij voornamelijk om natuurvriendelijke oevers, noodwaterkeringen, overtomen en vispassages.

De realisatie van het preventieve onderhoud op basis van de onderhoudsconcepten is geeindigd op 93%. 163 jobs van de 2505 zijn niet uitgevoerd, het betreft voornamelijk inspecties van civiele constructies zoals tanks, rioolgemalen, sluizen en bruggen. Door capaciteitsproblemen is hier vertraging ontstaan en zijn deze werkzaamheden in het eerste kwartaal van 2024 gerealiseerd.

De inspanning om de realisatiegraad van het correctieve onderhoud te verhogen werpt zijn vruchten af. Deze is 87% wat boven de gestelde norm voor 2023 is.

Voor het programma BOD staat assetmanagement nog in de kinderschoenen. In 2022 is een plan van aanpak opgesteld om BOD aan te sluiten op het assetmanagement van de primaire processen. In tweede helft 2023 is de configuratie van de 48 assets van FD (hoofdkantoor, 3 monumentale panden, 4 steunpunten, 36 dienstwoningen en 4 weesgemalen) uitgewerkt in het onderhoudsbeheersysteem. In 2024 gaan we de benodigde gegevens per asset invoeren, zodat het systeem ons kan ondersteunen in onze onderhoudswerkzaamheden.

6.1 Exploitatierekening naar programma's (bedragen x € 1 mln)

Omschrijving	Jaarrekening 2023	Begroting na wijziging 2023	Begroting 2023	Jaarrekening 2022
	€	€	€	€
Netto kosten van de programma's				
Waterveiligheid	34,5	33,1	32,6	31,6
Voldoende water	67,5	68,0	66,8	59,9
Schoon en gezond water	11,9	12,0	12,8	10,3
Waterketen	95,9	95,9	89,2	84,3
Bestuur, organisatie en dienstverlening	37,2	37,7	38,0	34,6
Totaal netto kosten van de programma's	247,0	246,7	239,4	220,7
Waterschapsbelastingen	234,5	229,3	229,3	221,8
Resultaat voor bestemming	-/- 12,5	-/- 17,4	-/- 10,1	1,0
Onttrekkingen aan bestemmingsreserves	14,6	14,6	8,8	8,7
Egalisatie van tarieven	4,5	4,5	1,3	-/- 2,5
Toevoeging bestemmingsreserves	-/- 1,7	-/- 1,7	-	-/- 1,9
Toevoegingen aan algemene reserves	0,0	-	-	0,0
Nog te bestemmen resultaat	4,8	0,0	0,0	5,3

De activiteiten van Rijnland zijn ondergebracht in vijf programma's. Het betreft:

1. Waterveiligheid
2. Voldoende water
3. Schoon en gezond water
4. Waterketen
5. Bestuur, organisatie en dienstverlening (BOD)

Analyse begrotingsoverschrijding per programma

Van de programma's Voldoende water, Schoon en gezond water, Waterketen en BOD zijn de netto lasten lager dan of gelijk aan de begroting na wijziging. Deze programma's hebben derhalve geen begrotingsoverschrijding.

De netto lasten van het programma Waterveiligheid zijn € 0,6 mln (3,8%) hoger dan de begroting na wijziging. Dit valt binnen de marge van 10% en betreft dus geen onrechtmatigheid. De middeleninzet past binnen het vastgestelde beleid en uit het positieve resultaat blijkt dat hiervoor de benodigde financiële ruimte elders binnen de begroting gevonden is. Een toelichting van de overschrijding van het programma Waterveiligheid wordt gegeven in de toelichting op de exploitatie bij de programmahoofdstukken.

6.2 Exploitatierkening naar taken (inclusief toelichting)

(bedragen x € 1 mln)

Omschrijving	Jaarrekening 2023	Begroting na wijziging 2023	Begroting 2023	Jaarrekening 2022
	€	€	€	€
Zuiveringsbeheer				
Netto-kosten	114,6	115,9	108,5	101,9
Dividenden en overige algemene opbrengsten	-/- 2,3	-/- 2,6	-/- 1,8	-/- 2,2
Onvoorzien	-	-	-	-
Totaal netto-lasten	112,4	113,3	106,7	99,7
Waterschapsbelastingen				
Kwijtschelding en oninbaar	-/- 4,4	-/- 5,2	-/- 5,2	-/- 4,2
Belastingopbrengsten	112,2	110,8	110,8	105,0
Totaal waterschapsbelastingen	107,8	105,6	105,6	100,8
Resultaat Zuiveringsbeheer	-/- 4,6	-/- 7,7	-/- 1,1	1,0
Onttrekkingen aan bestemmingsreserves	5,0	5,0	0,1	-/- 0,2
Egalisatie van tarieven	2,7	2,7	1,0	1,4
Toevoeging bestemmingsreserves	-	-	-	-
Toevoegingen aan algemene reserves	0,0	0,0	0,0	0,5
Nog te bestemmen resultaat	3,1	0,0	0,0	2,7
Watersysteembeheer				
Netto-kosten	136,9	135,9	134,4	123,2
Dividenden en overige algemene opbrengsten	-/- 2,3	-/- 2,6	-/- 1,8	-/- 2,2
Onvoorzien	-	-	-	-
Totaal netto-lasten	134,7	133,3	132,7	121,0
Waterschapsbelastingen				
Kwijtschelding en oninbaar	-/- 3,7	-/- 4,0	-/- 4,0	-/- 3,6
Belastingopbrengsten	130,4	127,7	127,7	124,6
Totaal waterschapsbelastingen	126,7	123,7	123,7	121,0
Resultaat Watersysteembeheer	-/- 8,0	-/- 9,7	-/- 9,0	0,0
Onttrekkingen aan bestemmingsreserves	7,9	7,9	8,7	8,1
Egalisatie van tarieven	1,8	1,8	0,3	-/- 4,4
Toevoeging bestemmingsreserves	-	-	-	-
Toevoegingen aan algemene reserves	-	-	-	-/- 1,1
Nog te bestemmen resultaat	1,7	-/- 0,0	0,0	2,6
Totaal nog te bestemmen resultaat	4,8	0,0	0,0	5,3

Nog te bestemmen resultaat Zuiveringsbeheer

Doordat de verkoop van een aantal zuiveringstereinen in 2023 niet haalbaar was, is het negatieve resultaat van € 5,8 mln tijdelijk onttrokken uit de reserve schuldreductie. Voorgesteld wordt om het jaarrekening resultaat van € 3,1 mln terug te storten in de reserve schuldreductie. Na verkoop van de zuiveringstereinen zal worden voorgesteld om het resterende deel van € 2,7 mln terug te storten in deze reserve.

Nog te bestemmen resultaat Watersysteembeheer

Voor het nog te bestemmen resultaat Watersysteembeheer van € 1,7 mln wordt voorgesteld om dit toe te voegen aan de verschillende egalisatiereserves per categorie.

Hierna worden de resultaten ten opzichte van de begroting na wijziging toegelicht.

Toelichting Exploitatierkening naar taken

Zuiveringsbeheer

Netto-lasten

De netto-lasten zijn € 0,9 mln lager. In 2023 is er vooral ingezet op investeringswerken voor zuiveringsinstallaties, waardoor de exploitatie uitgaven lager uitvallen.

Waterschapsbelastingen

De hogere waterschapsbelastingen van € 2,2 mln heeft vrijwel geheel betrekking op belastingopbrengsten zuiveringsheffing huishoudens. Zie voor een uitgebreide toelichting de paragraaf Waterschapsbelastingen.

Watersysteembeheer

Netto-lasten

De netto-lasten zijn € 1,4 mln hoger dan de begroting na wijziging. Dit betreft vooral hogere uitgaven voor het programma Waterveiligheid. Zie voor een uitgebreide toelichting het programma Waterveiligheid.

Waterschapsbelastingen

De waterschapsbelastingen zijn € 3,0 mln hoger. Dit betreft vrijwel geheel een voordeel op de categorie gebouwd. Zie voor een uitgebreide toelichting de paragraaf Waterschapsbelastingen.

6.3 Exploitatierekening naar kosten- en opbrengstsoorten (inclusief toelichting)

Bedragen x € 1 mln

No.	Omschrijving	Jaarrekening 2023	Begroting na wijziging 2023	Begroting 2023	Jaarrekening 2022	Resultaat Jaarrekening	
		€	€	€	€		
	<u>LASTEN</u>						
1.	Rente en afschrijvingen	65,1	64,9	61,9	58,3	-/-	0,2
2.	Personeelslasten	83,2	83,8	83,2	76,9		0,6
3.	Goederen en diensten van derden	114,4	113,3	113,5	99,6	-/-	1,0
4.	Bijdragen aan derden	14,9	14,1	14,1	14,8	-/-	0,8
5.	Toevoegingen aan voorzieningen/onvoorzien	0,9	0,4	0,4	0,0	-/-	0,5
	<u>Totaal lasten</u>	278,4	276,5	273,1	249,7	-/-	1,9
	<u>BATEN</u>						
6.	Financiële baten	4,6	5,3	3,6	4,4	-/-	0,7
7.	Personeelsbaten	0,7	0,5	0,2	0,5		0,2
8.	Goederen en diensten aan derden	15,3	15,3	22,1	15,2		0,0
9.	Bijdragen van derden	3,2	1,6	1,7	1,7		1,6
10.	Waterschapsbelastingen	234,5	229,3	229,3	221,8		5,2
11.	Interne verrekeningen	7,5	7,0	6,0	7,1		0,4
	<u>Totaal baten</u>	265,8	259,1	263,0	250,7		6,8
	<u>Saldo baten en lasten</u>	-/- 12,5	-/- 17,4	-/- 10,1	1,0		
12.	Onttrekkingen aan bestemmingsreserves	14,6	14,6	8,8	8,7	-/-	0,0
13.	Egalisatie van tarieven	4,5	4,5	1,3	2,5	-/-	0,0
14.	Toevoeging bestemmingsreserves	-/- 1,7	-/- 1,7	0,0	1,9	-/-	0,0
15.	Toevoegingen aan algemene reserves	0,0	0,0	0,0	0,0	-/-	0,0
16.	Resultaat	4,8	0,0	0,0	5,3		4,8

Hierna worden de resultaten ten opzichte van de begroting na wijziging toegelicht.

Programmajaarverslag 2023

6 - Jaarrekening 2023

Toelichting Exploitatierekening naar kosten- en opbrengstsoorten

1. Rente en afschrijvingen

Jaarrekening	65,1
Begroting na wijzigingen	64,9
Resultaat	<u>0,2 N</u>

Voor de hogere dan begrote investeringsuitgaven in 2023 is extra financiering noodzakelijk geweest. Hierdoor zijn er € 0,2 mln hogere rentelasten.

2. Personeelslasten

Jaarrekening	83,2
Begroting na wijzigingen	83,8
Resultaat	<u>0,6 V</u>

De onderschrijding van € 0,6 mln kan verklaard worden door een onderschrijding van de personele kosten (vast en inhuur samen) van 1,0 mln, doordat de vacatureruimte die gedurende het jaar ontstond minder snel ingevuld kon worden. Daarnaast zijn meer vakantie-uren gekocht door medewerkers dan voorspeld is en is er minder gebruik gemaakt van het concernbrede inhuurbudget.

Daartegenover zijn er meer opleidingskosten €0,3 mln en zijn er meer kosten voor cateringdiensten van €0,1 mln dit komt onder anderen door het personeelsfeest.

3. Goederen en diensten van derden

Jaarrekening	114,4
Begroting na wijzigingen	113,3
Resultaat	<u>1,0 N</u>

Op goederen en diensten van derden is een overschrijding van € 1,0 mln. Ten eerste vallen de uitgaven duurzame gebruiksgoederen €0,6 mln. hoger uit, wat met name veroorzaakt wordt door meer uitgaven aan ICT hardware. De lagere kosten voor overige gebruiksgoederen á € 0,2 mln. wordt met name veroorzaakt doordat de kosten op grondstoffen iets lager waren. Energiekosten zijn €2,0 mln. hoger. Deze worden met name verklaard door hogere netbeheerkosten en de vele regenval in het najaar wat zorgde voor meer stroomgebruik.

De kosten onderhoud door derden valt € 0,1 mln. lager uit dan begroot. Dit wordt met name veroorzaakt doordat er minder gebaggerd is á €0,9 mln. en lagere onderhoudskosten aan watersystemen en keringen á €0,7 mln. Daarentegen vallen de kosten voor onderhoud aan ICT (€0,6 mln.) en zuiveringsinstallaties (€1,2mln) hoger uit. Met name calamiteiten met betrekking tot persleiding Hoofddorp hebben impact gehad. De som van de overige posten laat een voordeel van €0,3 mln. zien.

De overige kosten door derden vallen €1,3 mln. lager uit dan begroot. De grootste meevallers zijn minder kosten aan beleids- en specialistische onderzoek á € 0,9 mln., minder ICT diensten/advies á €0,4 mln en minder bijdragen aan overige (geen kosten opruiming PFAS) en openbare lichamen á €0,4 mln., zoals het Waterschapshuis. De kosten voor laboratoriumonderzoek (Aquon) vallen € 0,2 mln. lager uit doordat de prijs per meting lager uitvalt dan verwacht. Daarentegen zien we dat de vergaderkosten €0,3 mln. hoger uitvallen en zijn er hogere kosten voor grensoverschrijdend afvalwater van € 0,6 mln. vanuit Delfland. De overige €0,3 mln. voordeel wordt verklaard door de som van meerdere kleine verschillen.

4. Bijdragen aan derden

Jaarrekening	14,9
Begroting na wijzigingen	14,1
Resultaat	<u>0,8 N</u>

De bijdragen aan derden vallen € 0,8 mln. hoger uit dan begroot. Dit wordt veroorzaakt door een hogere eindafrekening van het HWBP van € 0,9 mln. Daartegenover staat een voordeel van € 0,1 mln. door de lagere rijksfactuur van het Ministerie van Binnenlandse Zaken.

5. Toevoegingen aan voorzieningen/onvoorzien

Jaarrekening	0,9
Begroting na wijzigingen	0,4
Resultaat	<u>0,5 N</u>

Het nadelige verschil betreft een toevoeging aan de voorziening i.v.m. een ontvangen waardeoverdracht. Deze waardeoverdracht is als baat verantwoord

Toelichting Exploitatierkening naar kosten- en opbrengstsoorten

als overige diensten voor derden. Per saldo is de waardeoverdracht budgetneutraal verantwoord in het programmajaarverslag.

6. Financiële baten

Jaarrekening	4,6
Begroting na wijzigingen	<u>5,3</u>
Resultaat	<u>0,7 N</u>

Het nadeel heeft deels betrekking op de afwikkeling van deelneming in MeerGrond. Door sinds 2019 gewijzigde milieuwetgeving heeft MeerGrond in 2023 grote partijen grond die verontreinigd waren met PFAS en in mindere mate met asbest moeten afvoeren naar een erkende eindverwerker. Het is de bedoeling om het terrein van MeerGrond bouwrijp aan de gemeente op te leveren, die het vervolgens als deel van Park21 gaat inrichten. Omdat deze extra kosten niet door de gemeente als afnemer van het terrein vergoed worden, heeft de VOF de uitgaven voor de sanering als verlies moeten nemen.

7. Personeelsbaten

Jaarrekening	0,7
Begroting na wijzigingen	<u>0,5</u>
Resultaat	<u>0,2 V</u>

De uitkeringen sociale wetten vallen €0,2 mln. hoger uit dan begroot. Dit wordt voornamelijk veroorzaakt door zwangerschapsuitkeringen en uitkeringen voor de participatiewet.

8. Goederen en diensten aan derden

Jaarrekening	15,3
Begroting na wijzigingen	<u>15,3</u>
Resultaat	<u>0,0 V</u>

De uitgaven aan goederen en diensten aan derden zijn gelijk aan de begroting. Wel vallen er binnen deze rubriek een aantal posten hoger en lager uit dan begroot. Op de verkoop van grond is een nadeel van € 1,4 mln. Dit betreft minder verkoop van vastgoed (kleine percelen) wat veroorzaakt wordt door een slechtere vastgoedmarkt. Naast dit nadeel is er een voordeel van € 1,0 mln. op diensten voor derden door o.a. een

waardeoverdracht van een pensioen (€ 0,5 mln.). Hiertegenover staat voor hetzelfde bedrag een nadeel omdat de waardeoverdracht is toegevoegd aan de pensioensvoorziening (zie 5 Toevoegingen aan voorzieningen/onvoorzien). Per saldo is de waardeoverdracht budgetneutraal verantwoord in het programmajaarverslag. De invorderingsopbrengsten zijn ook € 0,4 mln. hoger en er is een hogere opbrengst vanuit de I&A samenwerking van € 0,1 mln. Verder is er nog een voordeel van € 0,3 mln. op de teruglevering van energie en is er een voordeel van € 0,1 mln. uit de contractopbrengsten van vastgoed (huurcontracten van steigers en dergelijken).

9. Bijdragen van derden

Jaarrekening	3,2
Begroting na wijzigingen	<u>1,6</u>
Resultaat	<u>1,6 V</u>

De bijdragen van derden vallen € 1,6 mln hoger uit dan begroot. Dit komt door een hogere opbrengst vanuit kwijtscheldingen € 0,8 mln en twee ontvangen subsidiebijdragen vanuit het Nationaal Programma Landelijk Gebied van € 0,3 mln en € 0,4 mln voor het dataportaal.

10. Waterschapsbelastingen

Jaarrekening	234,5
Begroting na wijzigingen	<u>229,3</u>
Resultaat	<u>5,2 V</u>

Zie voor een toelichting de [paragraaf Waterschapsbelastingen](#).

11. Interne verrekeningen

Jaarrekening	7,5
Begroting na wijzigingen	<u>7,0</u>
Resultaat	<u>0,4 V</u>

Bij de verkoop van de Grond Kwakkelwei is met de koper is overeengekomen dat de saneringskosten voor maximaal € 0,2 mln t.l.v. Rijnland komen. Voor deze saneringskosten is een voorziening gevormd. De koper heeft vijf jaar de tijd om de kosten van sanering uit te voeren.

Programmajaarverslag 2023

6 - Jaarrekening 2023

Toelichting Exploitatierkening naar kosten- en opbrengstsoorten

Inmiddels zijn deze vijf jaar om. Omdat er in deze vijf jaar geen gebruik gemaakt is van de voorziening wordt deze volgensafpraak voor de helft verdeeld tussen koper en verkoper. Voor Rijnland betekent dit dat de voorziening vrijval t.g.v. het exploitatieresultaat. Verder is er sprake van een hogere doorbelasting van personeelskosten naar investeringen, waardoor de geactiveerde lasten hoger uitkomen dan begroot.

12. Onttrekkingen aan bestemmingsreserves

Jaarrekening en begroting na wijziging	14,6
--	------

13. Egalisatie van tarieven

Jaarrekening en begroting na wijziging	4,5
--	-----

14. Toevoeging bestemmingsreserves

Jaarrekening en begroting na wijziging	-/- 1,7
--	---------

15. Toevoegingen aan algemene reserves

Jaarrekening en begroting na wijziging	0,0
--	-----

Alle mutaties in de reserves zijn verwerkt overeenkomstig de begroting na wijzigingen.

Programmajaarverslag 2023

6 - Jaarrekening 2023

6.4 Balans per 31 december 2023 (inclusief toelichting)

ACTIVA	31.12.2023	31.12.2022
Vaste activa		
1. Immateriële vaste activa	2,3	3,8
2. Materiële vaste activa	855,9	765,4
3. Financiële vaste activa	<u>1,0</u>	<u>1,0</u>
Totaal vaste activa	859,2	770,2
Vlottende activa		
4. <u>Kortlopende vorderingen</u>		
4.1 Belastingdebiteuren	21,9	42,5
4.2 Overige kortlopende vorderingen	<u>4,1</u>	<u>2,1</u>
<u>Totaal kortlopende vorderingen</u>	26,0	44,6
5. <u>Overlopende activa</u>	10,6	9,4
6. <u>Liquide middelen</u>	<u>0,0</u>	<u>0,0</u>
Totaal vlottende activa	36,5	54,0
Totaal activa	<u>895,7</u>	<u>824,2</u>

PASSIVA	31.12.2023	31.12.2022
Vaste passiva		
7. <u>Eigen vermogen</u>		
7.1 Algemene reserves	10,9	10,9
7.2 Bestemmingsreserve tariefegalisatie	24,0	27,1
7.3 Overige bestemmingsreserves	24,8	33,8
7.4 Nog te bestemmen resultaat	<u>4,8</u>	<u>5,3</u>
<u>Totaal eigen vermogen</u>	64,5	77,1
8. <u>Voorzieningen</u>	5,2	5,3
9. <u>Vaste schulden</u>	<u>696,6</u>	<u>613,5</u>
Totaal vaste passiva	766,3	695,9
Vlottende passiva		
10. <u>Netto-vlottende schulden met een looptijd korter dan één jaar</u>		
10.1 Overige kasgeldleningen	40,0	65,4
10.2 Negatieve bank- en giroaldi	40,5	20,5
10.3 Schulden aan leveranciers	14,0	11,3
10.4 Schulden i.v.m. te betalen belastingen, sociale en pensioenpremies	5,0	5,0
10.5 Overige kortlopende schulden	<u>6,5</u>	<u>5,4</u>
<u>Totaal netto-vlottende schulden</u>	105,9	107,6
11. <u>Overlopende passiva</u>	<u>23,4</u>	<u>20,7</u>
Totaal vlottende passiva	129,4	128,3
Totaal passiva	<u>895,7</u>	<u>824,2</u>

Programmajaarverslag 2023

6 - Jaarrekening 2023

Toelichting op de balans per 31 december 2023 (bedragen x € 1 mln)

Vaste activa € 859,2

1. Immateriële vaste activa

De boekwaarde van de immateriële vaste activa daalde in 2023 van € 3,8 mln. naar € 2,3 mln. Het verloop van de immateriële vaste activa kan als volgt worden weergegeven:

Omschrijving	Boek- waarde 1-1-2023	Overheveling onderhanden werk	In- vesteringen	Bijdragen van derden	Des- in- vestering	Af- schrijving 2023	Boek- waarde 31-12-2023
IMMATERIELE VASTE ACTIVA							
<u>In exploitatie</u>							
Uitgaven onderzoek en ontwikkeling	0,1	0,0	0,0	0,0	0,0	0,1	0,0
Bijdragen aan activa in eigendom van bedrijven	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Geactiveerde bijdragen aan het Rijk	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Bijdragen aan activa in eigendom van openbare lichamen	1,6	0,6	0,0	0,0	0,0	1,0	1,1
Bijdragen aan activa in eigendom van overigen	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Overige immateriële activa	0,6	0,0	0,0	0,0	0,0	0,1	0,4
Totaal immateriële vaste activa in exploitatie	2,2	0,6	0,0	0,0	0,0	1,2	1,6
<u>Onderhanden werk</u>							
Uitgaven onderzoek en ontwikkeling	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Bijdragen aan activa in eigendom van bedrijven	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Geactiveerde bijdragen aan het Rijk	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Bijdragen aan activa in eigendom van openbare lichamen	1,6	-0,6	1,6	1,9	0,0	0,0	0,7
Bijdragen aan activa in eigendom van overigen	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Overige immateriële activa	0,0	-0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Totaal immateriële vaste activa onderhanden werken	1,6	-0,6	1,6	1,9	0,0	0,0	0,7
TOTAAL IMMATERIELE VASTE ACTIVA	3,8	0,0	1,6	1,9	0,0	1,2	2,3

De boekwaarde "Uitgaven onderzoek en ontwikkeling" betreft het project Actualiseren legger regionale kering.

Programmajaarverslag 2023

6 - Jaarrekening 2023

Toelichting op de balans per 31 december 2023 (bedragen x € 1 mln)

2. Materiële vaste activa

De boekwaarde van de materiële vaste activa steeg in 2023 van € 765,4 mln. naar € 855,9 mln. Het verloop van de materiële vaste activa kan als volgt worden weergegeven:

Omschrijving	Boek- waarde 1-1-2023	Overheveling onderhanden werk	In- vesteringen	Bijdragen van derden	Des- in- vestering	Af- schrijving 2019	Boek- waarde 31-12-2023
MATERIELE VASTE ACTIVA							
<u>In exploitatie</u>							
Gronden en terreinen	4,5	0,0	0,0	0,0	0,0	0,1	4,4
Machines en apparaten	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Bedrijfsgebouwen	6,5	0,0	0,0	0,0	0,0	0,9	5,6
Woonruimten	0,8	0,2	0,0	0,0	0,0	0,0	1,0
Grond, weg en waterbouwkundige werken	331,6	31,4	0,0	0,0	0,0	24,3	338,8
Zuiveringstechnische werken	224,0	34,2	0,0	0,0	0,0	23,7	234,5
Overige materiele vaste activa	6,5	1,6	0,0	0,0	0,0	2,1	6,0
Totaal materiele vaste activa in exploitatie	574,0	67,4	0,0	0,0	0,0	51,0	590,4
<u>Onderhanden werk</u>							
Gronden en terreinen	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Machines en apparaten	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Bedrijfsgebouwen	2,5	0,0	2,1	0,0	0,0	0,0	4,6
Woonruimten	0,0	-0,2	0,2	0,0	0,0	0,0	0,0
Grond, weg en waterbouwkundige werken	108,6	-31,4	55,4	11,7	0,0	0,2	120,7
Zuiveringstechnische werken	72,0	-34,2	92,5	0,1	0,0	0,0	130,2
Overige materiele vaste activa	8,3	-1,6	3,5	0,2	0,0	0,0	10,0
Totaal materiele vaste activa onderhanden werken	191,4	-67,4	153,7	12,0	0,0	0,2	265,5
TOTAAL MATERIELE VASTE ACTIVA	765,4	0,0	153,7	12,0	0,0	51,2	855,9

Programmajaarverslag 2023

6 - Jaarrekening 2023

Toelichting op de balans per 31 december 2023 (bedragen x € 1 mln)

Investerings in 2023

De in voorgaande overzichten genoemde investeringen over 2023 bedragen voor immateriële en materiële activa totaal € 155,2 mln. Het volgende overzicht geeft de investeringen weer per programma.

(x € 1 mln)	Werkelijk	Begroot
<u>Bruto-investeringen</u>		
Waterveiligheid	30,6	22,1
Voldoende water, excl. bagger	20,6	22,7
Schoon en gezond water	8,4	10,4
Waterketen	92,5	83,5
Bestuur, organisatie en dienstverlening	3,2	5,0
Totaal bruto investeringswerken	155,2	143,7
Bijdragen van derden	-13,9	-9,5
Netto investeringen	141,4	134,2

De werkelijke bruto-investeringen in 2023 ad € 155,2 mln zijn € 11,5 mln hoger dan het bedrag van € 143,7 mln waarmee in de begroting rekening is gehouden.

In de toelichtingen per programma worden toelichtingen op de bruto-investeringen gegeven:

[Waterveiligheid](#)

[Voldoende water](#)

[Schoon en gezond water](#)

[Waterketen](#)

[Bestuur, organisatie en dienstverlening](#)

De bijdragen van derden ad € 13,9 mln. zijn € 4,4 mln. hoger dan begroot.

Dit betreft voor het grootste deel een bijdrage voor DiRK waarmee in de begroting geen rekening is gehouden.

Toetsing kredieten

Uit een interne analyse zijn geen kredietoverschrijdingen van meer dan 10% naar voren gekomen.

Programmajaarverslag 2023

6 - Jaarrekening 2023

Toelichting op de balans per 31 december 2023 (bedragen x € 1 mln)

Leasecontracten

Voor materiële vaste activa zijn de volgende meerjarige contracten afgesloten:

Omschrijving	Contract-waarde (Incl. BTW)	Startdatum	Looptijd
Huur/lease auto's	1672.000	1-3-2023	29-2-2028 daarna nog verlenging mogelijk tot maximaal 28-2-2029
Levering Warme Drankenautomaten	38.000	10-2-2020	01-02-2026 daarna nog verlenging mogelijk tot maximaal 01-02-2028
Drank/snoepmachine hoofdkantoor	1.600	1-apr-21	Looptijd is 36 maanden
Huur portofoons BHV Archimedesweg 1	18.508	10-10-2023	31-12-2025 zonder verlengingsopties
Quadient couverteer-/frankeer	10.600	1-4-2022	Looptijd is 4 jaar incl. de optie tot max. 2x met periode van telkens 12 maanden te verlengen
Quality services dameshygienebox	4.780 (opdracht uitgebreid met extra locatie)	Onbekend	Jaarlijks verlengen

Programmajaarverslag 2023

6 - Jaarrekening 2023

Toelichting op de balans per 31 december 2023 (bedragen x € 1 mln)

3. Financiële vaste activa

Kapitaalverstrekkingen aan bedrijven	€ 0,8
Leningen aan bedrijven	€ 0,2
Totaal financiële vaste activa	€ 1,0

De kapitaalverstrekkingen aan bedrijven betreft hoofdzakelijk aandelen Nederlandse Waterschapsbank (NWB).

Rijnland heeft een deelneming in MeerGrond. Op 31 december 2023 is het kapitaal van MeerGrond nihil. Rijnland participeert hierin voor 1/3 deel.

Viottende activa € 36,5

4. Kortlopende vorderingen

Belastingdebiteuren	€ 21,9
Overige kortlopende vorderingen	€ 4,1
Totaal kortlopende vorderingen	€ 26,0

Voor de belastingdebiteuren is rekening gehouden met een voorziening voor oninbaar van € 3,3 mln. Conform andere jaren is voor belastingjaar 2023 rekening gehouden met een percentage voor oninbaar van 0,5% van de netto belastingopbrengst.

Bij de overige kortlopende vorderingen is geen rekening gehouden met een voorziening voor oninbaar. Alle kortlopende vorderingen zijn direct opeisbaar.

5. Overlopende activa

De overlopende activa betreft:
€ 5,2 mln in 2024 ontvangen belastingopbrengsten 2023 van de BSGR.
€ 4,3 mln vooruitbetaalde bedragen die ten laste van 2023 komen.
€ 1,0 mln nog te ontvangen bedragen waarvan de opbrengst ten gunste van 2023 komen.
€ 0,1 mln betaalde waarborgen.

6. Liquide middelen

Drempelbedrag schatkistbankieren

Het is verplicht om overtollige middelen die boven een drempelbedrag komen onder te brengen in 's rijks-schatkist. Het drempelbedrag voor waterschappen is bepaald op 0,75% van de bruto-exploitatie kosten uit de begroting. Voor Rijnland bedraagt het drempelbedrag in 2023 derhalve € 2,0 mln.

Middelen buiten 's Rijks schatkist aangehouden

Berekening benutting drempelbedrag schatkistbankieren (bedragen x € 1,0 mln)					
2023					
(1)	Drempelbedrag	2,0			
		Kwartaal 1	Kwartaal 2	Kwartaal 3	Kwartaal 4
	Kwartaalcijfer op dagbasis buiten 's Rijks schatkist aangehouden middelen	-	0,0	-	0,5
(2)					
(3a) = (1) > (2)	Ruimte onder het drempelbedrag	2,0	2,0	2,0	1,6
(3b) = (2) > (1)	Overschrijding van het drempelbedrag	-	-	-	-
(1) Berekening drempelbedrag					
2023					
(4a)	Begrotingstotaal verslagjaar	273,1			
	Het deel van het begrotingstotaal dat kleiner of gelijk is aan € 500 miljoen	273,1			
(4b)					
(4c)	Het deel van het begrotingstotaal dat de € 500 miljoen te boven gaat	0,0			
(1) = (4b)*0,0075 + (4c)*0,002 met een minimum van €250.000	Drempelbedrag	2,0			
(2) Berekening kwartaalcijfer op dagbasis buiten 's Rijks schatkist aangehouden middelen					
		Kwartaal 1	Kwartaal 2	Kwartaal 3	Kwartaal 4
(5a)	Som van de per dag buiten 's Rijks schatkist aangehouden middelen (negatieve bedragen tellen als nihil)	-	2,8	-	45,1
(5b)	Dagen in het kwartaal	90	91	92	92
(2) - (5a) / (5b)	Kwartaalcijfer op dagbasis buiten 's Rijks schatkist aangehouden middelen	-	0,0	-	0,5

Bovenstaand overzicht laat per kwartaal het bedrag aan middelen zien dat in het kader van het drempelbedrag buiten 's Rijks schatkist is aangehouden. Er zijn in 2023 geen overtollige middelen ondergebracht in de schatkist.

Toelichting op de balans per 31 december 2023 (bedragen x € 1 mln)

Vaste passiva € 766,3

7 Eigen vermogen

Omschrijving	Saldo per 31-12-2022	Resultaat bestemming jaarrekening 2022	Saldo per 1-1-2023	toevoegingen (t.l.v. exploitatie)	Onttrekkingen	Saldo per 31-12-2023	Voorstel resultaat bestemming 2023	Saldo per 01-01-2024
Algemene reserves								
Algemene reserve watersysteembeheer	7,2	-	7,2	-	-	7,2	-	7,2
Algemene reserve zuiveringsbeheer	3,7	-	3,7	-	-	3,7	-	3,7
Totaal algemene reserves	10,9	-	10,9	-	-	10,9	-	10,9
Bestemmingsreserves voor tariefsegalisatie								
Egalisatiereserve categorie ingezetenen	12,4	-/- 1,1	11,3	-	1,4	9,9	-/- 0,1	9,8
Egalisatiereserve categorie gebouwd	10,9	-/- 0,1	10,8	-	0,2	10,6	2,2	12,8
Egalisatiereserve categorie ongebouwd/overige	0,9	-/- 0,1	0,8	-	0,2	0,6	-/- 0,5	0,1
Egalisatiereserve categorie natuurterreinen	0,5	-/- 0,0	0,5	-	0,0	0,4	0,0	0,4
Egalisatiereserve zuiveringsheffing	2,4	2,7	5,1	-	2,7	2,4	-	2,4
Totaal bestemmingsreserves voor tariefsegalisatie	27,1	1,4	28,5	-	4,5	24,0	1,6	25,6
Overige bestemmingsreserves								
Reserve subsidie aanleg natuurvriendelijke oevers	0,4	-/- 0,1	0,3	-	-	0,3	-	0,3
Reserve frictiekosten SPP	1,0	-	1,0	-	0,1	1,0	-	1,0
Reserve PFOS saneringen	2,0	0,2	2,1	-	0,2	2,0	0,2	2,1
Reserve baggerwerken	15,8	1,1	16,9	-	8,6	8,3	-	8,3
Reserve erfgoedpanden	4,4	-/- 0,1	4,3	-	-	4,3	-	4,3
Reserve schuldreductie	10,1	2,8	12,8	1,7	5,8	8,8	3,1	11,9
Reserve vitaliteit *	0,1	0,0	0,1	-	-	0,1	-/- 0,1	0,1
Totaal overige bestemmingsreserves	33,8	3,9	37,7	1,7	14,6	24,8	3,2	28,0
Totaal eigen vermogen	71,8	5,3	77,1	1,7	19,1	59,7	4,8	64,5

* Reserve vitaliteit

Door afronding van de bedragen lijken in dit overzicht de tellingen niet te kloppen. Bij deze reserve valt dat extra op. Ter verduidelijking - niet afgerond gaat het hier om de volgende bedragen:

Saldo per 31-12-2023	€ 145.430,39
Voorstel resultaat bestemming	-€ 75.113,17
Saldo per 01-01-2024	€ 70.317,22

Programmajaarverslag 2023

6 - Jaarrekening 2023

Toelichting op de balans per 31 december 2023 (bedragen x € 1 mln)

Het totale eigen vermogen daalt van € 77,1 mln. naar € 64,5 mln. De daling van € 12,5 mln. betreft voor € 19,1 mln onttrekkingen conform de begroting na wijzigingen. Hiertegen over staan € 1,7 mln. toevoegingen conform de begroting na wijzigingen en voor € 4,8 mln. het nog te bestemmen jaarrekeningresultaat.

Algemene reserves

Voor de hoogte van de algemene reserves worden de volgende criteria geformuleerd:

1. de algemene reserves moet een ondergrens hebben die is afgeleid van de jaarlijkse exploitatiekosten
2. de weerstandscapaciteit moet een afgeleide zijn van de belangrijkste risico's.

Beseft moet worden dat de hoogte van de algemene reserves eerder een bestuurlijke keuze is dan een bedrijfseconomische afweging; in theorie hoeft een waterschap als autonome overheidsinstantie met een eigen belastingheffing geen algemene reserves aan te houden. De ondergrens van de algemene reserves is bepaald op 5% van de begrote jaarlijkse netto-exploitatiekosten (voor egalisatie). Op basis hiervan zou de hoogte van algemene reserves in totaal minimaal € 12,0 mln. moeten bedragen. Op 1-1-2023 was de hoogte van de algemene reserve € 10,9 mln. Er zijn in 2023 geen wijzigingen in de hoogte van de algemene reserve zodat de reserve op 31-12-2023 ook € 10,9 mln. bedraagt. In de begroting 2024 is een storting in de algemene reserve opgenomen van € 2,3 mln zodat deze reserve weer boven de gestelde ondergrens komt.

Bestemmingsreserves voor tariefegalisatie

Deze reserves hebben tot doel egalisering van de huidige en toekomstige tarieven. Op 1-1-2023 bedraagt het saldo van deze reserve € 28,5 mln. Bij de programmabegroting en met begrotingswijzigingen is besloten om is besloten om € 4,5 mln te onttrekken uit deze reserves. Bij de resultaatverdeling wordt voorgesteld om € 1,6 mln toe te voegen waarmee de reserve op € 25,6 mln komt.

Overige bestemmingsreserve

Reserve Subsidie aanleg natuurvriendelijke oevers

Per 31 december 2023 is voor aanleg van natuurvriendelijke oevers € 0,3 mln. aan subsidies toegezegd waarvan de uitvoering pas in 2024 of later komt. Op 31 december bedraagt de stand van deze reserve € 0,3 mln. en is daarmee op de gewenste hoogte om reeds gedane toezeggingen te kunnen dekken.

Reserve frictiekosten SPP

Bij de resultaatbestemming 2017 is € 2,0 mln. gereserveerd als gevolg van SPP. Op 1-1-2023 is de stand van deze reserve € 1,04 mln. De in de begroting 2023 geraamde frictiekosten van € 0,09 mln. zijn onttrokken uit deze reserve waarmee de stand van de reserve eind 2023 € 0,95 mln. bedraagt. In 2023 is het niet nodig om de werkelijke besteding van de frictiekosten te dekken uit deze reserve. Bij de resultaat bestemming wordt er daarom geen onttrekking of toevoeging aan deze reserve voorgesteld.

Reserve PFOS saneringen

Voor de kosten van saneringen van de PFOS verontreinigingen op Schiphol is in 2010 een voorziening gevormd. In 2017 is deze voorziening vrijgevallen en is het volledige bedrag gestort in deze reserve. De in de begroting 2023 geraamde kosten voor PFOS saneringen van € 0,2 mln. zijn onttrokken uit deze reserve. In 2023 zijn er geen kosten voor PFOS saneringen. Voorgesteld wordt om de begrote onttrekking van € 0,2 mln. bij de resultaatbestemming weer te storten in deze reserve. Hiermee schuift het deel dat in 2023 niet nodig was voor dekking van de kosten door naar volgende jaren.

Reserve baggerwerken

In 2018 is de voorziening voor baggerwerken omgezet in een bestemmingsreserve. Dit betekent dat de uitgaven rechtstreeks via de exploitatierekening verlopen. Dit beperkt de administratieve lasten in relatie tot de verslaggevingsvereisten. Deze reserve heeft als doel om achterstanden in baggerwerken te financieren. Begin 2023 was de stand van deze reserve € 16,9 mln. Bij de begroting is een onttrekking gedaan uit deze reserve van € 8,6 mln. De hoogte van de reserve komt daarmee op € 8,3 mln.

Reserve erfgoedpanden

Op 1 april 2019 zijn de erfgoedpanden Gemeenlandshuis in Leiden en Polderhuis in Hoofddorp door SBG aan Rijnland terug verkocht. De laatste actieve functie van de stichting (het beheer van de twee panden) is daarmee beëindigd en daarom is de stichting in de loop van 2020 opgeheven. De eigendommen, vorderingen en schulden van de stichting moeten daartoe worden afgewikkeld. Een van de posten op de balans van de stichting is een onderhoudsreserve die bedoeld is om de twee genoemde panden tot in lengte van jaren in stand te kunnen houden. Omdat de panden zijn overgedragen, is deze instandhoudingsreserve overgedragen aan Rijnland. De stand van de reserve bedraagt € 4,3 mln.

Toelichting op de balans per 31 december 2023 (bedragen x € 1 mln)

Reserve schuldreductie

Met deze reserve wordt uitvoering gegeven aan het verbeteren van de schuldpositie. De stortingen en onttrekkingen worden per belastingcategorie geoormerkt. Op 1-1-2023 bedraagt het saldo van deze reserve € 12,8 mln. Met een begrotingswijzigingen is besloten om de hogere dividenduitkering van € 1,7 mln te storten in deze reserve. Daarnaast is met een begrotingswijziging besloten om tijdelijk € 5,8 mln te onttrekken uit deze reserve. Deze € 5,8 mln betreft een nadelig resultaat door dat begrote verkopen van zuiveringstereinen niet in 2023 gerealiseerd zijn. Bij de resultaatverdeling wordt voorgesteld om het voordelige resultaat op zuiveringsbeheer van € 3,1 mln weer terug te storten in in deze reserve. De reserve komt daarmee op een hoogte van € 11,9 mln. Na de voorgestelde resultaatverdeling is de specificatie per belastingcategorie als volgt:

Reserve schuldreductie Ingezetenen	€ 1,0 mln.
Reserve schuldreductie gebouwd	€ 4,5 mln.
Reserve schuldreductie ongebouwd/overige	€ 0,1 mln.
Reserve schuldreductie natuur	€ 0,0 mln.
Reserve schuldreductie zuiveringsheffing	€ 6,3 mln.
Totaal	€ 11,9 mln.

Reserve vitaliteit

Bij de resultaatbestemming 2019 is het resterende saldo van het "hulpfonds" in deze reserve gestort. Het hulpfonds vindt zijn oorsprong in 1856-1874 en is gevormd uit bijdragen van medewerkers. Door donaties en door renteopbrengsten is dit fonds gegroeid tot € 0,2 mln. In 2010 is het hulpfonds opgeheven en is er besloten om het saldo in te zetten voor gezondheidsbevorderende maatregelen ten behoeve van het personeel. In 2023 zijn € 0,1 mln. kosten gemaakt die uit deze reserve gedekt moeten worden. Voorgesteld wordt om bij de resultaatverdeling dit bedrag van € 0,1 mln. te onttrekken uit deze reserve.

8. Voorzieningen

Omschrijving	Saldo per 1-1-2023	toevoegingen (t.l.v. exploitatie)	onttrekkingen en uitgaven	Saldo per 31-12-2023
Voorziening wachtgeld- en pensioenverplichtingen DB	4,8	0,9	0,5	5,2
Totaal voor arbeidsgelerateerde verplichtingen	4,8	0,9	0,5	5,2
Voorziening sanering Kwakkelwei	0,2	-	0,2	-
Totaal voor overige onderhoudswerkzaamheden	0,2	-	0,2	-
Voorziening deelname baggerdepot Meergrond	0,3	-	0,3	-
Totaal overige voorzieningen	0,3	-	0,3	-
Totaal Voorzieningen	5,3	0,9	1,0	5,2

In de vastgestelde nota reserves en voorzieningen is per voorziening het ontstaan, het doel en de omvang aangegeven.

Voorziening wachtgeld- en pensioenverplichtingen DB

Deze voorziening wordt aangehouden voor de wachtgeld- en pensioenverplichtingen voor voormalige en huidige (hoog)heemraden van Rijnland en voormalige waterschappen.

Voorziening sanering Kwakkelwei

Bij de verkoop van de Grond Kwakkelwei is vervuiling geconstateerd. Met de koper is overeengekomen dat de saneringskosten voor maximaal € 0,2 mln t.l.v. Rijnland komen. Voor deze saneringskosten is een voorziening gevormd. De koper heeft vijf jaar de tijd om de kosten van sanering uit te voeren. Inmiddels zijn deze vijf jaar om. Omdat er in deze vijf jaar geen gebruik gemaakt is van de voorziening wordt deze volgens afspraak voor 50/50 verdeeld tussen koper en verkoper. Voor Rijnland betekent dit € 0,1 mln ten laste komt van de voorziening en dat het restant van de voorziening ad. € 0,1 mln vrijval t.g.v. het exploitatieresultaat.

Voorziening deelname baggerdepot Meergrond

Rijnland heeft een deelneming in MeerGrond. Het kapitaal van MeerGrond was op 1-1-2023 negatief. Rijnland participeert hierin voor 1/3 deel. Door kapitaalstortingen is er geen sprake meer van een negatieve deelname en is deze voorziening niet meer nodig.

Toelichting op de balans per 31 december 2023 (bedragen x € 1 mln)

9. Vaste schulden

De vaste schulden van € 696,6 mln. betreffen onderhandse leningen waarvan voor € 636,6 mln bij binnenlandse banken en voor € 60,0 mln bij overige geldverstrekkers.

In 2023 zijn er twee langlopende geldlening afgesloten van totaal € 120,0 mln. tegen een gemiddeld rentepercentage van 3,278. De aflossingen in 2023 bedragen € 36,9 mln. Het gemiddelde rentepercentage van alle langgeldleningen bedroeg per ultimo 2023 1,599% en de gemiddelde resterende looptijd is 11,5 jaar. De totale rentelast op de vaste schulden bedraagt in 2023 € 10,1 mln. Er zijn geen zakelijke zekerheden gesteld voor de vaste schulden.

Vlottende passiva € 129,4

10. Netto-vlottende schulden met een looptijd korter dan één jaar

Overige kasgeldleningen	€ 40,0
Negatieve bank- en giroaldi	€ 40,5
Schulden aan leveranciers	€ 14,0
Schulden in verband met te betalen belastingen, sociale en pensioenpremies	€ 5,0
Overige kortlopende schulden	€ 6,5
Totaal kortlopende schulden	€ 105,9

De kasgeldlening betreft een in december afgesloten kasgeldlening bij de NWB met een rentepercentage van 4,1 en een looptijd van één maand.

De negatieve bank- en giroaldi betreffen een met de NWB afgesloten rekening-courantovereenkomst. De maximale krediethoogte bedroeg in 2023 € 60,8 mln. De gemiddelde rente voor de rekening-courantovereenkomsten bedroeg over 2023 3,54% (2022: 0,41%).

11. Overlopende passiva € 23,4

Onder de overlopende passiva zijn voor € 19,1 mln. verplichtingen opgenomen die zijn opgebouwd in 2023, maar die in 2024 tot betaling komen. Hiervan heeft € 4,1 mln betrekking op nog te betalen rente van langgeldleningen. Daarnaast zijn hier voor € 4,3 mln. vooruit ontvangen bedragen van het Rijk verantwoord waarvan de baten ten gunste van 2024 of later komen. Dit heeft voor het grootste gedeelte betrekking op vooruit ontvangen bijdragen op investeringswerken. Het volgende overzicht geeft het verloop hiervan weer.

	Saldo 1-1-2023	Toe- voegingen	Aangewend	Saldo 31-12-2023
VIJG spoor 2 kunstwerken	2,0	0,0	0,2	1,8
Drainage in Parallel Boulevard	1,9	0,0	1,9	0,0
Kunstwerken Spaarndam (Woordersluis, Kolksluis, Boezemsluis en één duiker)	0,0	1,1	0,6	0,5
Maatregelen t/m 2027	0,2	0,2	0,2	0,2
Paccas	0,7	0,5	0,0	1,1
Covid-19 Rioolsubsidie	0,7	0,0	0,7	0,0
POP3-project "Verbetering Waterkwaliteit Langeraarsche Plassen door aanleg slibvang en natuurzone	0,0	0,7	0,0	0,7
Totaal	5,4	2,5	3,5	4,3

6.5 Grondslagen voor waardering en resultaatbepaling

Inleiding

De jaarrekening is opgesteld met inachtneming van de voorschriften, zoals opgenomen in hoofdstuk 4 van het Waterschapsbesluit en de Wet normering bezoldiging topfunctionarissen publieke en semipublieke sector (WNT).

Algemene grondslagen voor het opstellen van de jaarrekening

De waardering van de activa en passiva en de bepaling van het resultaat vindt plaats op basis van historische kosten. Tenzij bij het desbetreffende balanshoofd anders is vermeld, worden de activa en passiva opgenomen tegen nominale waarden.

De baten en lasten worden toegerekend aan het jaar waarop zij betrekking hebben. Baten en winsten worden slecht genomen voor zover zij op balansdatum zijn gerealiseerd. Verliezen en risico's die hun oorsprong vinden voor het einde van het begrotingsjaar, worden in acht genomen indien zij voor het opmaken van de jaarrekening bekend zijn geworden.

1 Immateriële vaste activa

De immateriële vaste activa worden gewaardeerd tegen de verkrijgings- c.q. vervaardigingsprijs verminderd met de lineaire afschrijvingen en waardeverminderingen die naar verwachting duurzaam zijn. Eventuele van derden verkregen specifieke investeringsbijdragen worden in mindering gebracht op het geactiveerde bedrag. Het drempelbedrag voor activeren van investeringen is € 150.000. Het beleid voor de waardering en afschrijving van activa is vastgelegd in de Nota vaste activabeleid.

Onderzoek en ontwikkeling

Deze kosten worden in maximaal 5 jaar afgeschreven.

Bijdragen aan investeringen van derden

Het betreft hier bijdragen die Rijnland aan derden betaalt voor de uitvoering van een investering. De afschrijvingstermijn is ten hoogste vijf jaar, tenzij gemotiveerd wordt dat een andere periode passender is.

Overige immateriële vaste activa

In deze categorie vallen alle overige immateriële vaste activa zoals het opstellen van strategische (water)plannen en het opstellen van peilbesluiten. Hiervoor geldt een afschrijvingstermijn van ten hoogste vijf jaar, tenzij gemotiveerd wordt

dat een andere periode passender is. Hierbij is de periode leidend dat de investering waarde oplevert voor de organisatie en de werkprocessen. Voor het opstellen van peilbesluiten wordt een afschrijvingstermijn van 10 jaar aangehouden. Dat is de verwachte gemiddelde termijn dat een peilbesluit actueel blijft.

2 Materiële vaste activa

De materiële vaste activa worden gewaardeerd op basis van de verkrijgings- of vervaardigingsprijs verminderd met de lineaire afschrijvingen en waardeverminderingen die naar verwachting duurzaam zijn. De verkrijgingsprijs omvat de inkoopprijs en de bijkomende kosten. De vervaardigingsprijs omvat de aanschaffingskosten van de gebuikte grond- en hulpstoffen en de overige kosten, welke rechtstreeks aan de vervaardiging kunnen worden toegerekend. In de vervaardigingsprijs kunnen voorts worden opgenomen een redelijk deel van de indirecte kosten. Er wordt geen rente toegerekend. Specifieke investeringsbijdragen van derden worden op de desbetreffende investering in mindering gebracht. Het drempelbedrag voor activeren van investeringen is € 150.000. Het beleid voor de waardering en afschrijving van activa is vastgelegd in de Nota vaste activabeleid.

Gronden en terreinen

Omdat grond in het algemeen zijn waarde behoudt, wordt daarop in de regel niet afgeschreven. Dit betekent dat verworven gronden en terreinen ongeacht hun verkrijgingsprijs altijd worden geactiveerd, dus ook als de verkrijgingsprijs lager is dan het drempelbedrag. Een uitzondering hierop wordt gemaakt voor gronden die opgaan in infrastructuur en daardoor in waarde verminderen. De afschrijvingstermijn voor deze gronden is 25-40 jaar.

Machines en apparaten 3-5 jaar

Bedrijfsgebouwen en woonruimte 10-40 jaar

Grond, weg en waterbouwkundige werken 5-40 jaar

Zuiveringstechnische werken 5-25 jaar

Overige materiele vaste activa 3-5 jaar

De genoemde afschrijvingstermijnen zijn richtlijnen. Als afschrijvingstermijn wordt de termijn zoals aangegeven bij de kredietaanvraag overgenomen.

3 Financiële vaste activa

Met uitzondering van de deelneming in MeerGrond v.o.f. zijn de kapitaalverstrekkingen aan bedrijven en de leningen aan bedrijven opgenomen

6.5 Grondslagen voor waardering en resultaatbepaling

tegen nominale waarde. De invloed van Rijnland in MeerGrond is van zodanige betekenis (1/3^e belang en 1/3^e zeggenschap) dat de deelneming in deze vennootschap onder firma is gewaardeerd tegen 1/3 van de netto-vermogenswaarde. MeerGrond exploiteerde een baggerdepot dat sinds de zomer van 2016 gesloten is. Het voormalig baggerdepot wordt ingericht als deel van Park21.

4 Reserves en voorzieningen

Het beleid ten aanzien van de vorming, de besteding en de omvang van de reserves en voorzieningen is vastgelegd in de Nota reserves en voorzieningen.

Reserves

Voor de hoogte van de algemene reserves zijn de volgende criteria geformuleerd:

De algemene reserves moet een ondergrens hebben die is afgeleid van de jaarlijkse exploitatiekosten.

De weerstandscapaciteit moet een afgeleide zijn van de belangrijkste risico's.

De bestemmingsreserves zijn reserves waaraan de VV een bepaalde bestemming heeft gegeven. Een onderdeel hiervan zijn de egaliseringsreserves die dienen om ongewenste schommelingen in de belastingtarieven op te vangen.

Voorzieningen

Voorzieningen worden gewaardeerd op het nominale bedrag van de betrokken verplichting c.q. het voorzienbare verlies. De voorziening voor wachtgeld- en pensioenverplichtingen voor (voormalige) dagelijks bestuur is echter tegen de contante waarde van de (al opgebouwde) toekomstige uitkeringsverplichtingen gewaardeerd.

Voorzieningen worden gevormd wegens:

- verplichtingen en verliezen waarvan de omvang op balansdatum onzeker is, maar redelijkerwijs te schatten;
- op balansdatum aanwezige risico's ter zake van bepaalde te verwachten verplichtingen of verliezen waarvan de omvang redelijkerwijs is te schatten;
- kosten die in een volgend begrotingsjaar zullen worden gemaakt, indien die kosten hun oorsprong vinden in het begrotingsjaar of een voorafgaand

begrotingsjaar en de voorziening strekt tot een gelijkmatige verdeling van lasten over een aantal begrotingsjaren (art. 4.54 van het Waterschapsbesluit).

5 Vaste schulden

Vaste schulden worden gewaardeerd tegen de nominale waarde, verminderd met gedane aflossingen. De vaste schulden hebben een rentetypische looptijd van één jaar of langer.

6 Vlottende activa en passiva

De vorderingen, overlopende activa en passiva, liquide middelen en de kortlopende schulden zijn op basis van de nominale waarden gewaardeerd. Bij de belastingdebiteuren wordt voor de verwachte oninbaarheid een voorziening in mindering gebracht. De voorziening wordt berekend door van de netto belastingopbrengst, met behulp van ervaringscijfers, een percentage te reserveren.

7 Interne verrekeningen

De onttrekkingen aan voorzieningen en de geactiveerde lasten worden hier verantwoord. De onttrekkingen aan voorzieningen hebben betrekking op de vrijval in situaties dat voorzieningen te omvangrijk zijn in relatie tot het doel waarvoor zij zijn gevormd of in het geheel niet meer nodig zijn. De geactiveerde lasten betreffen de kosten van het inzetten van eigen en ingehuurd personeel aan investeringen. Met ingang van 2018 wordt hier geen (bouw)rente meer toegerekend.

6.6 Niet uit de balans blijvende verplichtingen en rechten

1 Niet verschenen termijnen investeringswerken

De verplichtingen ad € 93,4 mln. per 31 december 2023 van nog niet verschenen termijnen betreffende investeringswerken zijn niet in de balans opgenomen.

2 Contract verplichtingen

De waarde van de lopende contracten met een Europese aanbesteding bedroeg in 2023 € 483,7 mln.

3 Garant- en borgstellingen

Ten behoeve van de Nederlandse Waterschapsbank N.V. (NWB) en de Bank Nederlandse Gemeenten (BNG) heeft Rijnland borgstellingen afgegeven overeenkomstig onderstaand overzicht.

Bedragen x € 1 mln	Oorspronkelijk bedrag van de geldlening	% waarvoor borgstelling is verleend	Borgstelling	Restant bedrag van de geldlening 01-01-2023	Restant bedrag van de geldlening 31-12-2023
Borg voor onderhandse leningen					
Gemeenschappelijke regeling Aquon (NWB)	19,5	100%	17,7	6,6	17,7
HVC/DRSH Zuiveringsslib NV (NWB)	15,0	100%	15,0	15,0	15,0
HVC (BNG)	2,7	100%	2,7	0,0	2,7
Unie van Waterschappen (NWB)	6,0	100%	4,6	4,8	4,6
Borg voor kortlopende schulden (negatieve banksaldi)					
HVC/DRSH Zuiveringsslib NV (NWB)	0,0	100%	0,0		
	43,2		40,0	26,4	40,0

Door Aquon zijn in 2023 leningen afgesloten voor een bedrag van € 20 mln waarvan de stortingen pas na 2023 plaatsvinden. Voor deze toekomstige verplichting van Aquon staat Rijnland garant.

De borgstelling voor kortlopende schulden is bepaald op basis van het maximale krediet.

Vanaf de toetreding tot de gemeenschappelijke regeling staan de waterschappen garant voor de financiering van de activiteiten die HVC ten behoeve van de waterschappen uitvoert. Een verdere aanpassing c.q. uitbreiding van de garantstelling zal plaatsvinden afhankelijk van besluitvorming over (financiering van) nieuwe investeringen ten behoeve van de waterschappen. Met een aandeelhouderschap type B met een beperkte aansprakelijkheid zijn de risico's beperkt tot de slibverbrandingsactiviteiten. De Waterschapswet laat andere taken niet toe.

De aandeelhouders B staan volledig garant voor de slibverbrandingsinstallatie zoals dat voorheen ook bij DRSH het geval was. De garantstelling loopt terug conform de afschrijving van de installatie en de aflossing van de hiervoor aangegane leningen. Omdat de aandeelhouders van HVC uitsluitend bestaan uit gemeenten en waterschappen die zorgen voor afzet zekerheid, worden de risico's als klein beoordeeld.

De waterschappen zijn hoofdelijk aansprakelijk voor de activiteiten, maar hebben bij een evt. garantstelling een regresrecht op de andere waterschappen voor hun aandeel.

6.7 Topinkomens

Op grond van de Wet normering bezoldiging topfunctionarissen publieke en semipublieke sector (WNT) moet melding worden gemaakt van het totaal van uitkeringen indien deze meer bedragen dan de in deze wet gestelde Norm. In 2023 is dit niet voorgekomen. Verder dienen de gegevens te worden gemeld van de Secretaris Algemeen Directeur (SAD). Deze gegevens zijn te vinden in paragraaf [4.11 Topinkomens](#)

De controle verklaring van de accountant wordt separaat aangeboden aan de Verenigde Vergadering.

BIJLAGEN

Programmajaarverslag 2023

Bijlage 1 Overzichten investeringen
Bijlage 1-1 Overzicht af te sluiten VV-Kredieten per 31 december 2023 (x € 1.000)

Omschrijving subproject	Actueel krediet/budget (x 1000)	Werkelijke uitgaven (x 1000)	Onder- of overschrijving (x 1000)	Toelichting
Bosbaansluis, gemeente Amsterdam	827	576	251	De Bosbaansluis is aanbesteed samen met de Koenensluis (projectnr. 00.32002/262). De aanbesteding en werkelijke kosten waren veel lager dan de ingeschatte kosten in de SSK waarop het krediet is gebaseerd. Deels ligt de verklaring in een goede aanbesteding en deels in een (kosten) efficiënte uitvoering van 2 sluizen tegelijkertijd.
Waterplannen; Inrichting Schalkwijk	2.690	2.362	328	De gemeente heeft minder declarabele kosten ingediend.
Kadeverbetering; Haarlemmermeerpolder (Lijnder-Schiphol-Vijfhuizer-Huigsloterdijk)	823	799	24	Onderschreiding doordat er zich minder risico's hebben voorgedaan dan geraamd.
Kadeverbetering; AGV, Jaagpad, Uithoorn	321	321	0	
Kadeverbetering; AGV, Haarlemmervaart (Akerdijk)	314	314	0	
Poldergemalen; Contract 1: Veenpolder, Mottigerpolder, Slaaghmolen, Roodenburg en Achtienkavel	2.640	2.640	0	
Poldergemalen; Contract 5: Westbroek, Hogewegpolder, Droogge Veender en Lijkerpolder	2.045	2.045	0	
Poldergemalen; Contract 4: Hemmeerpolder, Lisperpoelpolder, Vlietpolder, Kraaijheide	2.387	2.387	0	
Poldergemalen; Contract 3a J.P. Heije	1.665	1.665	0	
Poldergemalen; Contract 3b: Oosteinderpolder, Hellegatpolder, Oude Secretarie, Veerpolder	3.636	3.635	1	
Cluster landbouw - Blauwe diensten: voorbereiding en uitvoering	1.204	643	560	Zoals in een toelichting op het besluit al gesteld is, was de begroting van de omvang van de Blauwe diensten voor 6 jaar niet echt te voorspellen. Als waterschap hadden en hebben wij hierop geen directe sturing en zijn we met name afhankelijk van de inzet van de gebiedscollectieven en een positieve prikkel voor deelname van de agrariërs. De eerste jaren was het voor alle partijen pionieren en hebben we een gestage groei tot ongeveer 120 deelnemers gezien. De laatste jaren zaten we het financieel gezien op het beoogde niveau. De eerste jaren bleven we dus achter in de omvang van de uitgaven. Een grote en onvoorziene financiële meevaller vanuit de provincie Zuid-Holland. Doordat (achteraf) het cofinancieringspercentage door de EU is verhoogd van 50% naar 75% voor de eerste vijf beheerjaren heeft Rijnland € 184.000 minder bijgedragen aan de uitgevoerde beheerdiensten.
Vroonlandse Brug te Kaag & Braassem	235	205	30	De engineeringskosten zijn lager uitgevallen dan van te voren was geraamd.
Sluizen Papenveer en Langeraar, gemeente Nieuwkoop	178	133	45	Het positieve verschil tussen de besteksraming (SSK) en het daarop gebaseerde uitvoeringskrediet en de werkelijke kosten is te verklaren door de onderzoekskosten welke bekostigd zijn uit het slagvaardigheidsbudget, het ontbreken van engineeringskosten in de realisatie en de voordelig uitgevallen bouwkosten.
Gemeenlandshuis Spaarndam herontwikkeling complex	980	713	267	In maart 2021 is in D&H de keuze voorgelegd hoe om te gaan met de aangetroffen verontreiniging op het terrein van het GLH te Spaarndam (21.018761). De voorgestelde en gekozen maatregel is de noodzakelijke verontreiniging te verwijderen. De scope werd beperkt tot het uitvoeren van de verplichte sanering, na de aangetroffen verontreiniging en het bouwrijp maken en de verkoop van de 2 extra bouwkwavel kavels, zie actueel projectcontract (21.049029) Begin 2023 heeft de gemeente Haarlemmermeer aangegeven in een bestuurlijke brief 23.028128 dat op basis van het geldende bestemmingsplan het niet meer mogelijk is om woningen te bouwen.
Maatregelen overige zwemwaterlocatie (2020)	50	30	20	In het VV voorstel 20.002345 werd voorzien dat er maatregel getroffen moesten worden op de zwemlocaties Oosterduinse meer, Zoetermeerse Plas, Klinkenbergerplas en Haarlemmermeerse Bosplas Hiervoor is 80k aan voorbereidingskrediet verleent. 30K voor de Haarlemmermeerse Bosplas is overgeheveld naar een eigen projectnummer. Voor het Oosterduinse Meer is een onderzoek gestart, betaald uit het voorbereidingskrediet. In de Kinkenbergerplas vindt aanvullende monitoring plaats. Voor beide locaties is in 2022 ook een voorbereidingskrediet verleent. Daarmee kan het krediet van "012 Maatregelen overige zwemwaterlocatie (2020)" komen te vervallen. Voor de Zoetermeerse plas worden eerst de resultaten de KRW-maatregelen afgewacht. Deze pakken naar verwachting goed uit voor zwemwater en zijn er geen maatregelen nodig. Ook deze kan dus komen te vervallen.
Vervolgproject op project AWZI Velsen I	4.635	4.634	1	
Kadeverbetering; Rijsaterwoude, Herenweg, Fase 1 (realisatie)	3.232	3.233	-1	
Poldergemalen cluster 3; Krooshekreinigers	556	442	114	Een klein deel van de scope is uit het project gehaald en is een nieuw project geworden. daardoor blijft hier een stukje krediet over.
Poldergemalen cluster 3; Contract 2 Gemaal Govenwelle en Rhijnsaterwoudschepolder	819	819	0	
Poldergemalen cluster 3; Gemaal Lijnden	655	655	0	
Poldergemalen cluster 3; Contract 6: Weidemolen Aderpolder	35	35	0	
NVO bijdrage landschap Noord Holland (KRW2/3)	103	103	0	
DSO	330	325	5	
Aanschaf en implementatie Office365	220	210	10	Het oorspronkelijke krediet was € 200.000, er is gebruikt gemaakt van 5% overschrijding voor extra opleidingen bij Insights.
Watergebiedsplannen; Af te ronden projecten 2022	1.268	1.268	0	
Watergebiedsplannen; Af te ronden projecten 2022	908	908	0	
Oeververdedigingen; Spaarnetocht WG, Cruquius	388	388	0	
Oeververdedigingen; Wechelerveld/Bramenveld WG, Nieuw Vennep	246	258	-12	Kleine kredietoverschreiding ivm verhoogde houtprijzen.
Oeververdedigingen; Haarlemmermeerpolder Seevank 5 Zwanenburg	99	99	0	
Oeververdedigingen; Gogerpolder	189	189	0	
Oeververdedigingen; Veenderveld	141	141	0	
Vervangen damwanden BG Halfweg	770	767	3	Er is gebruik gemaakt van 10% overschrijding op het krediet van € 700.000, dit was nodig omdat het laatste deel damwanden meer complex was dan vooraf voorzien wat duurdere uitvoeringskosten met zich heeft meegebracht.
Vervangen E-installatie slielijn AWZI Gouda	462	462	0	
	35.051	33.403	1.647	

Programmajaarverslag 2023

Bijlage 1-2 Specificatie investeringen 2023 (€ 1.000)

Investeringsprojecten per cluster, in € 1.000	Krediet	Werkelijk 2023	Begroot 2023	Werkelijk t/m 2023
Waterveiligheid				
<i>Onderhandenwerk</i>				
Kustwerk Katwijk	47.325	133	0	47.268
Verbetering IJsseldijk Gouda	8.578	247	645	3.491
Cluster Dijkversterking Regionale Keringen DiRK	148.710	28.827	19.000	90.869
Toetsing regionale keringen	7.000	442	150	5.590
Kunstwerken Spaarndammerdijk	9.136	692	1.025	8.603
Vervanging balgstuwen in Ringvaart	14.550	212	500	285
Totaal onderhandenwerk Waterveiligheid	235.299	30.554	21.320	156.106
Dirk V (en later Dirk VI, VII)	0	0	800	0
Toekomstig werk Waterveiligheid	0	0	800	0
Totaal bruto	235.299	30.554	22.120	156.106
Totaal bijdragen derden	0	-4.393	-529	
Totaal Waterveiligheid netto	235.299	26.161	21.591	156.106
Volgende water				
<i>Onderhandenwerk</i>				
Stedelijke waterplannen	6.322	653	776	1.799
Piekberging N3MP	81.200	89	210	80.615
Piekberging Haarlemmermeer	32.374	2.667	3.109	25.333
Sluisjes Halfweg	19.000	1.164	1.093	4.172
Watergebiedsplannen	33.268	2.508	4.040	27.115
Poldergemalen cluster 2	12.929	1.491	1.450	10.935
Poldergemalen cluster 3	51.053	9.755	8.550	18.297
Noordwijk a/Zee maatregelen grondwateroverlast	5.546	902	1.357	5.288
Overnemen en afstoten assets, sluizen bruggen	986	92	480	364
Vervangen oeververdedigingen	1.890	470	0	688
vervangen damwanden boezemgemaal Halfweg	770	337	0	767
Invent. asbesthoudende bouwmaterialen in watersysteem + facilitaire assets	300	136	150	145
Vergroten doorvoer Krimpenerwaard	3.750	350	500	494
Totaal onderhandenwerk Volgende water	249.387	20.615	21.715	176.013
Poldergemalen vervangen telemetrie	0	0	250	0
Oeververdedigingen	0	0	750	0
Toekomstig werk Volgende water	0	0	1.000	0
Totaal bruto	249.387	20.615	22.715	176.013
Totaal bijdragen derden		-6.384	-6.194	
Totaal Volgende water netto	249.387	14.232	16.521	176.013

Investeringsprojecten per cluster, in € 1.000	Krediet	Werkelijk 2023	Begroot 2023	Werkelijk t/m 2023
Schoon en gezond water				
<i>Onderhandenwerk</i>				
KRW fase 2	17.479	3.041	1.730	15.636
Cluster planontwikkeling	2.226	72	300	266
Cluster landbouw	8.560	1.599	1.700	3.952
Zwemwater en menginstallaties	2.250	373	190	1.214
Vervanging beluchtinstallatie Nieuwe Meer	1.870	50	50	1.301
KRW3 Noord	10.100	1.436	985	2.179
KRW3 Zuid	20.250	1.821	5.125	4.034
Totaal onderhandenwerk S&G	62.735	8.393	10.080	28.582
Maatregelen zwemwater	0	0	100	0
Blauwalgenbestrijding	0	0	200	0
Toekomstig werk S&G	0	0	300	0
Totaal bruto	62.735	8.393	10.380	28.582
Totaal bijdragen derden		-2.987	-2.707	
Totaal Schoon en gezond water netto	62.735	5.406	7.673	28.582
Waterketen				
<i>Onderhandenwerk</i>				
AWZI Velsen	1.805	195	600	810
Cluster Zuiveren Noord-Holland, m.n. Zwanenburg	125.300	51.283	41.710	75.941
Cluster Waterketen 1 (was Zuiveren Zuid-Holland)	87.834	8.942	11.420	57.943
Cluster Waterketen 2 (was 4e zuiveringscluster)	18.960	4.121	4.500	12.729
Cluster AWZI Haarlem Waarderpolder	43.673	6.912	4.230	15.011
Renovatie 11 AWTG's Rondon cluster Zwaanshoek en Zwanenburg	0	0	0	0
Vervangen E-installatie sliblijn AWZI Gouda	462	71	116	462
Persleiding Hoofddorp vervangen	3.500	305	0	305
Maatregelen energieneutraliteit	2.020	50	0	50
Vervangen hoofdverdeler 1 E-installatie awzi				
Leiden Zuidwest	1.000	0	0	0
Zuiveringskring Gouda	10.200	0	0	0
AWZI Zuiveringskringen Alphen ad Rijn (ZANK)	45.950	20.625	19.400	31.790
Persleidingen Hoofddorp	0	-20	950	0
Valkenhorst	700	0	100	0
Totaal onderhandenwerk Waterketen	341.404	92.485	83.026	195.040
Assetmanagement AWZI's	0	0	50	0
Assetmanagement AWTS	0	0	950	0
Energieneutraliteit	0	0	500	0
Minder uren activeren coalitieakkoord	0	0	-1.000	0
Toekomstig werk Waterketen	0	0	500	0
Totaal bruto	341.404	92.485	83.526	195.040
Totaal bijdragen derden		-98	-100	
Totaal Waterketen netto	341.404	92.386	83.426	195.040

Programmajaarverslag 2023

Investeringsprojecten per cluster, in € 1.000	Krediet	Werkelijk 2023	Begroot 2023	Werkelijk t/m 2023
BOD				
<i>Onderhandenwerk</i>				
Gemeenlandshuis Spaarndam herontwikkeling	980	218	0	713
Aansluiten op digitaal stelsel omgevingswet	330	9	0	325
Aanschaf en implementatie Office365	2.322	846	0	2.270
Cluster bedrijfsvoering	9.695	2.106	4.570	4.576
Totaal onderhandenwerk BOD	13.327	3.178	4.570	7.884
Informatie en Automatisering	0	0	430	0
Toekomstig werk BOD	0	0	430	0
Totaal bruto	13.327	3.178	5.000	7.884
Totaal bijdragen derden		0	0	
Totaal BOD netto	13.327	3.178	5.000	7.884

Rijnlandbreed				
Onderhandenwerk	902.151	155.226	140.712	563.624
Toekomstig werk			3.030	
Totaal Rijnlandbreed bruto	902.151	155.226	143.742	563.624
Totaal bijdragen derden		-13.862	-9.530	
Totaal netto	902.151	141.363	134.211	563.624
Rijnlandbreed na concernbrede korting				
Onderhandenwerk	902.151	155.226	126.640	563.624
Toekomstig werk			2.273	
Totaal Rijnlandbreed bruto	902.151	155.226	128.913	563.624
Totaal bijdragen derden		-13.862	-9.530	
Totaal netto	902.151	141.363	119.383	563.624

Bijlage 2 Restriscio's

In aansluiting op de risicoparagraaf [\(Paragraaf 4.6\)](#) volgt hieronder een overzicht van de restriscio's.

	Omschrijving restrisico (met portefeuillehouder)	Beheersmaatregelen en evt. consequenties weerstandscapaciteit																
1	<i>Hogere rentelasten dan begroot (De Vries, allen)</i> Een wijziging van 1% rente voor langgeld betekent voor een kapitaalintensieve organisatie zoals Rijnland een begrotingsmutatie van ca € 1 mln. Voor de begroting 2023 was uitgegaan van 2,5%.	Dit risico is uitgekomen. Zowel de korte als de lange rente lag hoger dan begroot. In de voorjaarsburap van 2023 heeft de VV deze overschrijding geaccordeerd via een begrotingswijziging. De tegenvaller werd onder meer gedekt uit een meevaller (meer dividend) en uitgesteld gevelonderhoud.																
2	<i>Algehele prijsstijgingen en schaarste (De Vries, allen)</i> De begroting 2023 ging weliswaar uit van prijsstijgingen over de hele linie, maar de kans is reëel dat gedurende 2023 deze hoger kunnen uitvallen.	Rijnland heeft gedurende 2023 te maken gehad met enkele hoger dan begrote prijsstijgingen. Een volledig beeld is niet voorhanden. De stijgingen deden zich eerder voor bij de investeringsprojecten dan in het reguliere werk. De grootste prijsstijging zat bijvoorbeeld in het waterketenproject voor awzi Zwanenburg, wat heeft geleid tot een goedgekeurd aanvullend krediet van € 15 mln. Ook bij te renoveren poldergemalen was sprake van noemenswaardige prijsstijgingen. Prijsstijgingen waren verder zichtbaar voor grensoverschrijdend afvalwater (Delfland), energienetbeheerkosten vanwege netwerkcongestie en enkele chemicaliënsoorten.																
3	<i>Hogere onderhoudskosten dan begroot (Knapp, Straathof) (</i> Naarmate de data over de onderhoudstoestand ('asset health') ter beschikking komen, constateert Rijnland een instandhoudings-achterstand bij bepaalde groepen assets. Dit kan leiden tot meer onderhoud dan begroot. Daarnaast zijn in de begroting de onderhoudskosten voor schadeherstel aan regionale keringen structureel verhoogd. Intensievere inspecties laten meer schade zien. De kosten voor exotenverwijdering zoals de Grote Waternavel worden beïnvloed door het weer en fluctueren met plus of min een half miljoen.	De onderhoudskosten liggen iets boven de opwaarts bijgestelde begroting en komen uit op € 22,9 mln. Rijnland heeft met name binnen de waterketen meer correctief onderhoud dan gepland (o.a. persleidingbreuken H'meer, noodbeluchting awzi Leiden-Noord). Binnen preventief onderhoud lagen de kosten voor exotenverwijdering (€ 1,3 mln) boven de begroting. De inzet van noodgemalen tijdens de wateroverlast beliep ruim € 0,2 mln. Voor het urgente schadeherstel aan regionale keringen was eerder in 2023 door de VV € 0,3 mln extra toegezegd. Ondanks de moeilijke omstandigheden vanwege het natte najaar is het gelukt om deze te herstellen. De bestuurlijk te maken afweging in 2024 is of de schadeherstelregeling in deze eerste fase als een open einde-regeling dient te worden beschouwd of (alsnog) een financieel plafond nodig heeft. Het onderhoud wordt steeds meer via onderhoudsconcepten uitgevoerd en de (herstel)termijnen vallen grotendeels binnen de gestelde termijnen. Verder leert het vergrote inzicht in asset management dat meerdere instandhoudingsachterstanden fors zijn. Er is bijvoorbeeld sprake van 100 poldergemalen (25%) die aan het einde van hun technische levensduur zijn. Op orde komen vergt een lange adem. <table><tr><th>In mln €</th><th>Jaarrekening 2023</th><th>Begroting (aangepast)</th><th>Begroting (origineel)</th></tr><tr><td>Preventief onderhoud - Waarvan exotenverwijdering </td><td>17,7 (1,3)</td><td>19,0</td><td>18,7</td></tr><tr><td>Correctief onderhoud - Waarvan opschalingen water-overlast, breuk H'meer e.d. </td><td>5,2 (0,6)</td><td>3,4</td><td>3,4</td></tr><tr><td></td><td>22,9n</td><td>22,4</td><td>22,1</td></tr></table>	In mln €	Jaarrekening 2023	Begroting (aangepast)	Begroting (origineel)	Preventief onderhoud Waarvan exotenverwijdering	17,7 (1,3)	19,0	18,7	Correctief onderhoud Waarvan opschalingen water-overlast, breuk H'meer e.d.	5,2 (0,6)	3,4	3,4		22,9n	22,4	22,1
In mln €	Jaarrekening 2023	Begroting (aangepast)	Begroting (origineel)															
Preventief onderhoud Waarvan exotenverwijdering	17,7 (1,3)	19,0	18,7															
Correctief onderhoud Waarvan opschalingen water-overlast, breuk H'meer e.d.	5,2 (0,6)	3,4	3,4															
	22,9n	22,4	22,1															

	Omschrijving restrisico (met portefeuillehouder)	Beheersmaatregelen en evt. consequenties weerstandscapaciteit
4	<i>Hogere personeelskosten dan begroot (Verkleij-Lemmers)</i> De circa 900 Rijnlanders maken deze begroting waar. Binnen tien jaar zal ongeveer tweederde van de huidige medewerkers geleidelijk aan moeten worden vervangen, rekening houdend met het natuurlijk verloop (en pensioneringsgolf. Tijdelijk meer inhuur dan begroot is evenwel een mogelijk risico als gevolg van het moeilijker kunnen invullen van posities door (blijvende) krapte op de arbeidsmarkt. Een andere onzekerheid is de nieuwe cao [over 2023] die hoger kan liggen dan het inflatiecijfer waarmee is gerekend in de begroting. De kans is aanwezig dat het personele budget, uitgaande van een volledige bezetting, dan niet voldoende toereikend is.	Rijnland stuurt actief op de loonsom, de totale kosten voor personeel en aanverwante kosten. Over 2023 is de loonsom na een bijstelling in de burap binnen de begrotingskaders gebleven, zij het met minder formatie dan begroot (2%, ca. 15 fte). De lagere formatie was zowel het gevolg van bewuste keuzes om in voorkomende gevallen openstaande plekken niet op te vullen, als van het feit dat de openstaande vacaturetijd - soms bewust - langer was dan begroot. De hogere cao dan begroot werd in de burap reeds door de VV geaccordeerd en gedekt uit onder meer onttrekkingen uit de egalisereserves. Een derde van de medewerkers is 55 jaar of ouder. In de personele paragraaf is te lezen hoe Rijnlands personeel toekomstbestendig blijft.
5	<i>Specifiek: afwikkeling voormalige baggerdepot Haarlemmermeer (de Vries)</i> Rijnland participeert via een VOF (met twee aannemers) in de exploitatie en inmiddels liquidatie van een sinds 2016 gestopt baggerdepot in de Haarlemmermeer, MeerGrond. Op het terrein lag grond en bagger waar inmiddels zwaardere wettelijke eisen voor gelden. De niet-toepasbare grond is afgevoerd in overleg met de gemeente en de Omgevingsdienst. De grootste onzekerheid is het definitief worden van het bestemmingsplan van de gemeente. Hiertegen zijn bezwaren ingediend waarover de Raad van State eind 2024/begin 2025 uitspraak zal doen. Het bestemmingsplan zal dan mogelijk aangepast moeten worden wat tot vertraging zal leiden. Wanneer het bestemmingsplan ongewijzigd vastgesteld wordt, zou de VOF op zijn vroegst in 2025 kunnen worden ontbonden.	MeerGrond en de gemeente Haarlemmermeer hebben gedurende 2023 werkbare afspraken gemaakt over de herinrichting van het baggerdepot en de bijdrage van de gemeente aan de afvoer van de niet-toepasbare grond. De werkzaamheden gaan zover mogelijk door als plannen en vergunningen dat toelaten. Meer over MeerGrond in de paragrafen 'toelichting exploitatiekosten naar kostensoorten / financiële baten' en 'stand van zaken verbonden partijen'.
6	<i>Specifiek: opgeslagen pfos-bluswater en pfas in baggerwerken (V.d. Sande, Straathof)</i> In 2008 ontstond met pfos vervuild bluswater na een incident op Schiphol. Rijnland verzorgde mede vijf opslagbassins voor dit bluswater en werd onverwacht door de rechter gelast om de ontstane situatie te beheersen, hoewel we onszelf niet verantwoordelijk achten. Rijnland overlegt frequent met de betrokkenen van het incident (KLM, Schiphol) om te besluiten of gestart kan worden met de uitwerking van het alternatief. Pfas wordt ook in bagger geconstateerd, wat heeft geleid tot vertraging van meerdere baggerwerken. Sinds de vaststelling van opeenvolgende tijdelijke handelingskaders zijn inmiddels meer (eind)verwerkers bereid om met pfos verontreinigde grond/bagger te ontvangen.	<i>Bassins (dijkgraaf)</i> Rijnland volgt aandachtig de nieuwe ontwikkelingen van technieken om PFOS af te breken. Verjaring van de aansprakelijkstelling van KLM en Schiphol uit 2008 is in 2023 (opnieuw) gestuit. Mocht het bevoegd gezag (provincie) Rijnland gelasten de verontreiniging te verwijderen dan kan Rijnland kosten daarvoor trachten te verhalen op KLM en Schiphol. <i>Baggerwerken (Straathof)</i> In de investeringsuitgaven zijn de gevolgen van PFAS (hogere meet- en stortkosten e.d.) verwerkt. Dit heeft niet geleid tot aanvullende kredieten of budgettekorten.
7	<i>Financiering te herstellen calamiteiten (allen)</i> Jaarlijks heeft Rijnland te maken met diverse en uiteenlopende calamiteiten. De bestrijding en het herstel naar de oorspronkelijke of gewenste situatie vergt een noodzakelijke financiering die vaak niet geheel te begroten is. Mocht sprake zijn van substantiële herstelschade, dan zal hiervoor binnen de lopende begroting dekking voor worden gevonden.	Gedurende 2023 had Rijnland te maken met 12 opschalingen, zoals wateroverlast, droogte en de Hoofddorpse persleidingbreuken. Deze laatste vergden de meeste extra middelen (€ 0,4 mln). De structurele vervanging is inmiddels in gang gezet. De wateroverlast werd getemperd met de inzet van extra noodgemalen (€ 0,2 mln). De hogere energiekosten waren € 0,2 mln.

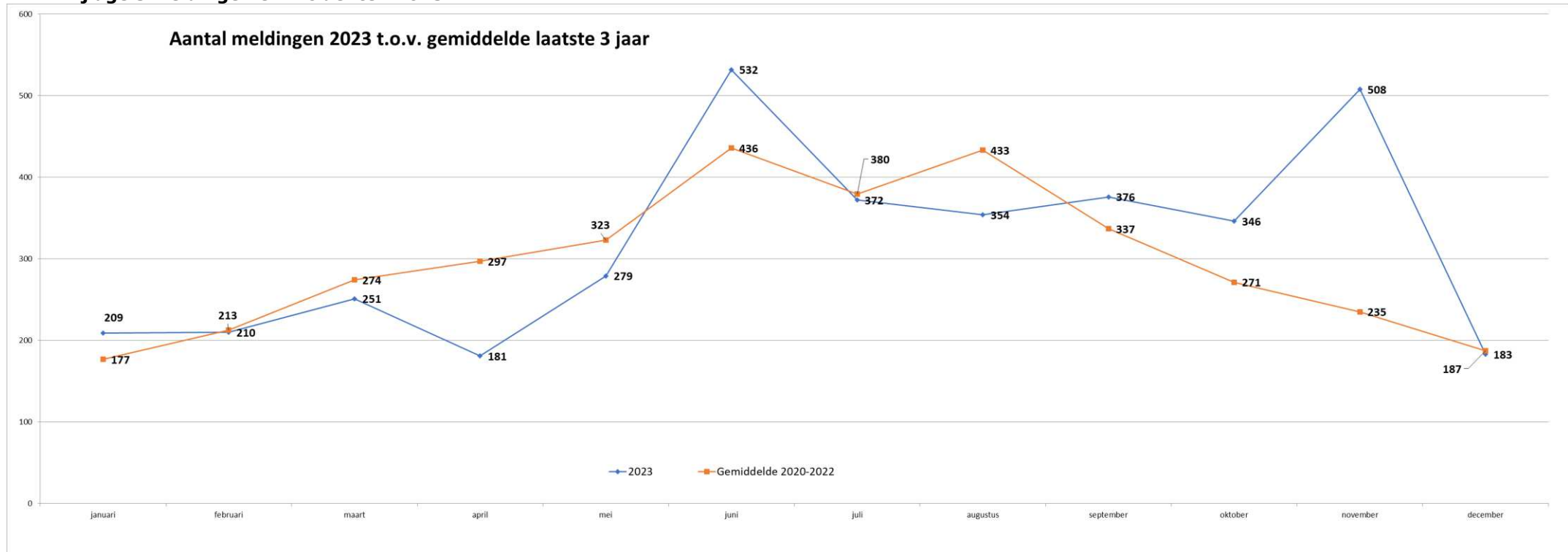
	Omschrijving restrisico (met portefeuillehouder)	Beheersmaatregelen en evt. consequenties weerstandscapaciteit
8	<i>Specifiek: mate van aanvullende maatregelen op awzi Velsen (Knapp)</i> De awzi Velsen is één van de twee zuiveringen die op zogeheten rijkswater lozen. Rijkswaterstaat (RWS) houdt toezicht of deze awzi voldoet aan de lozingseisen van effluent op het Noordzeekanaal.	Rijnland heeft sinds 2021 in overleg met RWS aanvullende maatregelen uitgevoerd op Velsen. Over 2023 voldeed de awzi het grootste deel van het jaar aan de lozingseisen. Mocht de opgaande lijn onverhoopt niet het structureel gewenste resultaat opleveren, dan heeft Rijnland voor dit scenario een denitrificerend zandfilter in voorbereiding.
9	<i>Specifiek: hogere HWBP-bijdrage dan begroot (Knapp)</i> Het HoogWaterBeschermsProgramma vereist jaarlijks van ieder waterschap een financiële bijdrage. Deze is voor 2023 geraamd op € 13,4 mln. Ondanks de zorgvuldige totstandkoming en afstemming van deze bijdrage leren de afgelopen jaren dat telkens een aanvulling is vereist.	Ook dit jaar was een aanvulling vereist van in totaal € 0,9 mln, mede door een late afrekening over 2022. Rijnland heeft hierop maar beperkt invloed. Wanneer de uitvoerende waterschappen in enig jaar minder uitgeven aan uitvoering, moeten alle waterschappen dit samen compenseren in de solidariteitsbijdrage. Via de Unie dringt Rijnland erop aan dat het HWBP de waterschappen tijdiger en volledig informeert. Verder stegen de kosten als gevolg van dezelfde oorzaken als waar Rijnland zelf mee te maken heeft (aannemers, inflatie, financiering etc.).
10	<i>Specifiek: toestand gevelbekleding (Verkleij-Lemmers)</i> De gevel van het hoofdkantoor aan de Archimedesweg is in slechte staat, er zijn zelfs enkele gevelpanelen losgeraakt en naar beneden gevallen. Uit onderzoek is gebleken dat er geen acuut gevaar van afvallende panelen meer is, maar dat herstel binnen redelijke termijn noodzakelijk is. Dit zou € 1,0 tot € 2,0 mln vergen en is niet in de huidige begroting opgenomen.	Gedurende 2023 werd in de buraps € 1,1 mln budget voor de gevelrenovatie aangevraagd. Mede door aangetroffen vleermuisfaeces start de renovatie eind 2024.
11	<i>Juridische risico's (meerdere pfh's)</i> Rijnland heeft een beperkt aantal rechtszaken c.q. juridische risico's lopen. In bijna alle gevallen is sprake van los van elkaar staande incidenten en lopen (hogere) beroepen. De verwachting is dat de juridische risico's beperkt en acceptabel blijven, gezien onder meer Rijnlands goede invulling van de zorgplicht. Er zullen altijd besluiten zijn van Rijnland die kunnen worden bediscussieerd bij de (bestuurs)rechter. Met inwerkingtreding van de Omgevingswet zal dit niet veranderen.	Eind 2023 was sprake van 20 lopende claims of rechtszaken. Het merendeel is ontstaan door vergunningverlening of handhaving. De mogelijke consequenties zijn voor Rijnland beperkt, zowel qua waterbeheer als financieel. Het overzicht van deze claims en rechtszaken wordt ieder kwartaal in D&H behandeld. De rechtszaak met ProRail is begin 2024 geschikt voor € 0,35 mln.
12	<i>Meer of minder belastingopbrengsten (De Vries)</i> Het is per definitie lastig om de belastingopbrengsten op 1% of nauwkeuriger te begroten, gezien onzekerheden zoals fluctuaties in WOZ-waarde, kwijtscheldingen en oninbare vorderingen. Rijnland heeft voor 2023 gerekend met hogere kwijtscheldings- en oninbaarheids-getallen gezien de economische situatie, als aanvulling op het (energie-)compensatie-programma van het kabinet. Eventuele meevallers uit de heffingsopbrengst gebruikt Rijnland om de schuldenpositie te verbeteren.	Eind 2023 bleek dat de belastingopbrengsten € 5,2 mln hoger bleken te zijn dan begroot, met name door Gebouwd (hogere WOZ-waarden) en de zuiveringsheffing voor huishoudens (meer meerpersoonshuishoudens door woningnood). De geautomatiseerde wijze van prognosticeren van de nog op te leggen aanslagen door de BSGR is laagstaand. Met de huidige software zal dat niet meer veranderen. Aan de andere kant is het overstappen op andere software op dit moment geen alternatief (vergelijk AGV/Waternet en de daar ontstane problemen met waterschaps-belastingen). Op basis van ervaring en analyse gaat Rijnland wel steeds beter zelf een inschatting maken van de nog op te leggen aanslagen op balansdatum. Hierbij maken we ook gebruik van de kennis en ervaring die beschikbaar is bij de eigen specialisten voor zuiveringsheffing bedrijven.

	Omschrijving restrisico (met portefeuillehouder)	Beheersmaatregelen en evt. consequenties weerstandscapaciteit
13	<i>Specifiek: incidentele mee- of tegenvallers eigendommen (De Vries)</i> De afgelopen jaren heeft Rijnland diverse overbodig geachte gronden, terreinen en overige eigendommen met een substantiële boekwinst verkocht. Van belang is dat dergelijke incidentele meevallers hoogstens tijdelijk structurele tegenvallers kunnen compenseren.	Rijnland heeft voor 1,6 mln aan eigendommen verkocht, terwijl in de oorspronkelijke begroting sprake was van een opbrengst van € 10,2 mln. Gedurende 2023 bleek dat mede door de gestegen (hypotheek)rente minder verkocht ging worden dan begroot. De wet voorkeursrecht gemeenten leidde bovendien in twee gevallen tot uitstel van geplande verkoop. Dit was reden om in de zomerburap € 7.2 mln minder te begroten en dit te dekken uit een onttrekking uit de reserve schuldreductie. Eind 2023 bleek dat de totale opbrengsten ca. € 1,4 mln lager zijn en over 2023 uitkwamen op € 1,6 mln.
14	<i>Specifiek: zwemwaterkwaliteit (Schouffoer)</i> De zwemwaterkwaliteit van de meeste officiële locaties voldoet weliswaar, maar de droogte en de bijbehorende aanpak zet de kwaliteit onder druk via o.a. meer blauwalgoverlast. Dit vergt extra menskracht en inventieve maatregelen die in deze begroting niet zijn opgenomen. Mocht sprake zijn van eenzelfde droogteopstapeling als in 2022, dan accepteert Rijnland het gevolg van een tijdelijk lagere oppervlaktewaterkwaliteit.	In 2023 voldeden 39 (88%) van de 44 officiële zwemwaterlocaties aan het bacteriologische kwaliteitsoordeel. Dit betekent dat het zwemwater in de klasse van 'aanvaardbare kwaliteit' valt. Op 28 van de zwemwaterlocaties trad in 2023 een blauwalgwaarschuwing of negatief zwemadvies op, variërend van één week in het zwemseizoen tot vrijwel het gehele zwemseizoen. Dat is meer dan de helft (64%) van alle locatie. De overlast is toe te schrijven aan de warme zomer en nutriëntrijke wateren. Nadere informatie staat in de effectmonitor 2023.
15	<i>Specifiek: risico afvalstoffenheffing HVC (Knapp)</i> Het kabinet overwoog de afgelopen jaren de vrijstelling van zuiveringsslib voor de afvalstoffenheffing op te heffen. Via HVC zou Rijnland hierdoor jaarlijks tot € 1,4 mln. meer kunnen betalen.	Geen nieuwe ontwikkelingen. Er zijn ook geen aanwijzingen dat de rijksoverheid overweegt het bestaande beleid te wijzigen.
16	<i>Specifiek: Atex-veiligheidsmaatregelen (Knapp, Verkleij-Lemmers)</i> Rijnland heeft veilig werken hoog in het vaandel staan en streeft naar trede drie van de officiële veiligheidsladder. De veiligheid van biogasinstallaties op vier awzi's vergde aanvullende maatregelen om brand- en explosiegevaar te beperken. De maatregelen van een externe audit uit 2022 zullen de komende jaren leiden tot aanvullende maatregelen die vooral gaan over werkprocessen, houding en gedrag. Deze worden opgepakt in de reguliere organisatie.	In 2023 heeft het arbohandboek plaatsgemaakt voor het arbokompas. Verder heeft Rijnland werk gemaakt van het opleidingstraject Zien-Handelen-Leren, dat in 2023 door 90 medewerkers is gevolgd. De Rijnlandse organisatie zal begin 2024 een nulmeting doen voor inzicht in de huidige trede van de veiligheidsladder. De opdracht voor uitvoering van 'no-regret' Atex-maatregelen op de awzi Haarlem Waarderpolder zijn in 2023 afgerond. Verder was in 2023 sprake van twee opschalingen met mogelijk explosiegevaar door lekkages in ondergrondse leidingen op het zuiveringsterrein. Deze waren snel onder controle.
17	<i>Specifiek: Btw-plicht Het Waterschapshuis (Verkleij-Lemmers)</i> Het Waterschapshuis, de IT-regie- organisatie voor de waterschappen, was btw-plichtig ten tijde van dit begrotingstraject in afwachting van een cassatiezaak voor de Btw-koepelvrijstelling. Mocht de Hoge Raad in het voordeel van het Waterschapshuis besluiten, dan is voor Rijnland sprake van een eenmalig niet begroot Btw-voordeel van € 0,3 tot € 0,6 mln.	Geen nieuwe ontwikkelingen, het beroep in cassatie loopt nog. Wanneer de uitspraak verwacht kan worden is niet bekend.

Bijlage 3 Meldingen en incidenten 2023

Totaal 2023:

3801 (+7% tov gemiddeld)

Totaal gem. 2020-2022:

3562

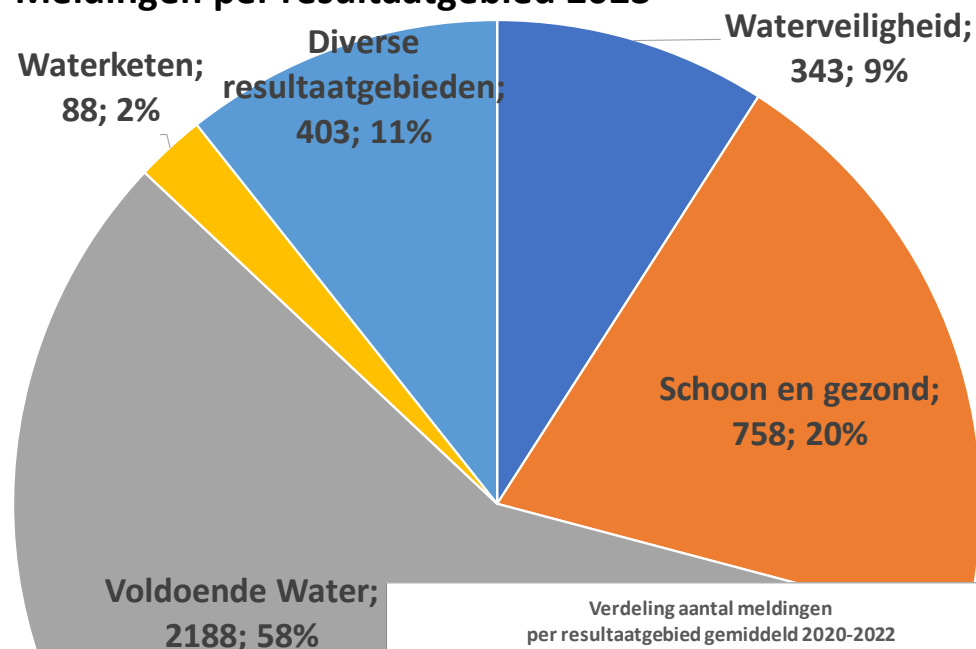
Totaal aantal opschalingen 2023:

1. 18-4 F1 Slibleidingbreuk AWZI Leiden ZW
2. 1-5 F1 Biogaslekkage AWZI Leiden N
3. 9-6 F1 Grote brand Ter Aar
4. 15-6 F2 Droogte
5. 1-7 F1 Persleidingbreuk Hoofddorp
6. 3-7 F2 Droogte
7. 27-7 F1 Lekkage influent AWZI Leiden ZW
8. 18-8 F1 Niet functionerende stuw Cruquius
9. 3-11 F1 Persleidingbreuk Waterwolfpad
10. 6-11 F1 Persleidingbreuk Waterwolfpad
11. 3-11 F1 wateroverlast
12. 26-12 F1 Persleidingbreuk Waterwolfpad

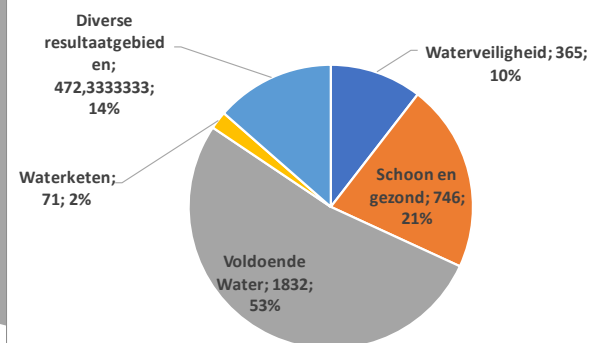
Subcategorie top 5: (t.o.v gem. 2020-2022)

1. Waterpeil (te) hoog polder 326 (+65%)
2. Overmatige plantengroei watergang 258 (0%)
3. Waterpeil (te) laag polder 240 (-12%)
4. Exotenbestrijding 207 (+92%)
5. Grondwateroverlast bebouwing 184 (+384%)

Meldingen per resultaatgebied 2023

Verdeling aantal meldingen per resultaatgebied gemiddeld 2020-2022

Waterveiligheid

Totaal: 343

Aantal opschalingen: 0

Subcategorie top 3 (tov gem. 2020-2022)

1. Lekkage waterkering 66 (-18%)
2. Overlast of schade bij kadeverbetering 63 (+41%)
3. Verzakking waterkering 62 (+55%)

Waterveiligheid

- In januari betreffen meldingen van lekkages vooral natte plekken die niet gerelateerd zijn aan de staat van de keringen, maar aan de hoeveelheid neerslag die er gevallen is. De meldingen waar het wel een lekkage betreft zijn opgepakt door onderhoud.
- In februari en maart zijn er een aantal klachten en vragen gemeld n.a.v. lopende en afgeronde projecten. Deze zijn opgepakt en beantwoord.
- In april en mei geen bijzonderheden. De meldingen betreffende verzakking waterkering zijn of al bekend en worden gemonitord, of Rijnland is niet onderhoudsplichtig. Enkele vragen van bezorgde ingelanden over activiteiten van aannemers, gemeentes of particulieren rondom de watergangen. Hierbij was geen actie van Rijnland nodig.
- In juni diverse meldingen over lekkages en scheuren, waarvan sommigen bekend en een aantal nieuwe. Deze zijn bekeken en worden indien nodig opgepakt door onderhoud.
- In juli zijn er diverse vragen en klachten n.a.v. lopende kadeverbeteringen. Vragen zijn beantwoord en klachten worden opgepakt door betreffende behandelaar. Verder enkele meldingen over lekkages en scheuren, geen zorgwekkende zaken.
- In augustus en september zijn er diverse meldingen over lekkages en scheuren, waarvan sommigen bekend en een aantal nieuwe. Deze zijn bekeken, in de kade inspectie app gezet en worden indien nodig opgepakt door onderhoud.
- In oktober, november en december is bij enkele locaties van meldingen over verzakking waterkering een geringe verzakking waargenomen. Deze zijn in de kade inspectie app gezet en worden door onderhoud nader bekeken. Geen urgente acties nodig

Voldoende water

Totaal: 2188

Aantal opschalingen: 2

Subcategorie top 3 (tov gem. 2020-2022)

1. Waterpeil (te) hoog polder 326 (+65%)
2. Waterpeil (te) laag polder 240 (-12%)
3. Exotenbestrijding 207 (+92%)

Voldoende water

- In januari zijn de hoog waterpeil-en grondwateroverlast meldingen voornamelijk gerelateerd aan de grote hoeveelheid neerslag die er is gevallen. Dit is voornamelijk veroorzaakt door duiker/stuw problemen.
- In februari zijn meer laag waterpeil-meldingen binnengekomen. De oorzaken hiervan zijn divers (inlaat, duiker of stuwprobleem) en zijn opgepakt.
- In maart zijn de oorzaken van laag-en hoog waterpeil meldingen vooral door functioneren duikers en inlaten, onderhoud gemaal en opstuwing van de wind, waardoor gemalen iets langer hebben gedraaid.
- In april valt de subcategorie top 3 in zijn geheel onder voldoende water. Het gaat om diverse meldingen, o.a. verstopte duikers en inlaten, overgaan zomerpeil en vragen n.a.v. lopende baggerprojecten. Geen bijzonderheden.
- In mei zijn vooral meldingen binnengekomen met betrekking tot peilregulerende werken en de gevolgen hiervan op het waterpeil. Het overgrote deel hiervan heeft te maken met kleine verstoringen zoals een verstopping van een inlaat of een gemaal in storing. Deze verstoringen zijn vaak dezelfde dag verholpen.
- In juni zijn er veel meldingen van droogvallende sloten op lokaal niveau, meestal door lokale verstoppingen van duikers of inlaten en incidenteel een storing aan een gemaal. Ook veel meldingen over dichtgegroeide watergangen en overwoekerde taluds. De oorzaken van peilregulerende werken-meldingen zijn divers (inlaat, duiker of stuwprobleem) en zijn Rijnland breed.

		➤ In juli is net als vorig jaar de droogte zonder grote problemen doorstaan qua waterpeilen en watervraag. Veel meldingen van droogvallende sloten op lokaal niveau, meestal door lokale verstoppingen van duikers-en of inlaten en incidenteel een storing aan het gemaal. Ook meldingen over dichtgegroeide watergangen, voornamelijk riet. ➤ In augustus is er opgeschaald naar F1 wegens een niet functionerende stuw bij de Haarlemmermeersche Golfclub Cruquius, deze is dezelfde dag weer afgeschaald. ➤ Veel meldingen over dichtgegroeide watergangen, voornamelijk riet en exoten, ook in september. ➤ In september en oktober een opmerkelijk hoog aantal meldingen exotenbestrijding, voornamelijk waternavel. ➤ In oktober zijn er veel kortdurende en zware regenbuien, en is er lokaal wat wateroverlast geweest. Hierdoor zijn er ook meer meldingen van hoog waterpeil, maar dit heeft nergens tot ernstige problemen geleid. ➤ Op 3 november is er opgeschaald naar F1 n.a.v. wateroverlast door de storm Ciaran en de grote hoeveelheid regen die begin november is gevallen. In combinatie met een verzadigde grond omdat we in oktober al extreem veel regen hebben gehad, hebben we naast een volledige inzet van onze boezem- en poldergemalen ook een 20-tal noodpompen in het gebied geplaatst om de overlastsituatie versneld te verkleinen dan wel op te lossen. Veel meldingen hadden betrekking op hoge waterstanden die door de storm en de neerslag zijn ontstaan. Er is op 5-11 afgeschaald. Ook zijn er extreem veel meldingen over grondwateroverlast. Dit is vooral vanaf 5-11 veel gemeld. Melders zijn erop gewezen dat zij zelf verantwoordelijk zijn voor o.a. het waterdicht maken van kelders en dat de gemeente eerste aanspreekpunt is. Er is op social media en internet een bericht geplaatst over hoe om te gaan met grondwaterproblematiek. ➤ In december is er behoorlijk veel neerslag gevallen en zakt het water niet overal even snel. De meeste hoog waterpeil problemen zijn veroorzaakt door een gemaal in beheer van de gemeente Alphen a/d Rijn. Dit is bekend bij de gemeente en zij pakken dit verder op. Op een enkele verstopte duiker/stuw na, zijn er verder geen bijzonderheden ondanks deze zeer natte maand.
Schoon en gezond Totaal: 758 Aantal opschalingen: 3 Subcategorie top 3 (tov gem. 2020-2022) 1. Vissterfte / Vissen in nood 175 (+19%) 2. Drijfslag olieproduct 128 (+3%) 3. Stankoverlast 86 (-7%)		Schoon en gezond ➤ In januari is 1x Ecoloss ingeschakeld bij een drijfslag olieproduct melding. De rest van de olie drijfslagen zijn tijdens bezoek op locatie niet meer zichtbaar of hebben een natuurlijke oorzaak waar niets aan gedaan hoeft te worden. ➤ In februari zijn er 5 incidentele lozingen op het oppervlaktewater, waarbij op locatie niets meer aangetroffen is. ➤ In maart zijn er een aantal dunne olie filmlagen op het water, welke uit zichzelf verdwenen zijn. 1 groter incident van een gezonken boot waarbij diesel vrijgekomen is. Hiervoor is Ecoloss ingeschakeld, dit gaf verder geen problemen. ➤ In de nacht van 4 april is een passagierstrein op een goederentrein gebotst bij de Geestbrugweg te Voorschoten. Goederentrein vervoerde kalk wat vrijgekomen is. Brokstukken zijn ook in het water terecht gekomen.

	➤ In mei is er een massale vis- en vogelsterfte bij Reeuwijk. Onderzoek naar de situatie verloopt via de gemeente. ➤ Meerdere meldingen van olieverontreiniging ter hoogte van Haarlem binnengekomen in het weekend van 19-05. Deze meldingen zijn datzelfde weekend afgehandeld. ➤ Op 9 juni is er opgeschaald naar F1 wegens een grote brand op een industrieterrein in Ter Aar. Afgeschaald op 11 juni. ➤ Op 15 juni is er opgeschaald naar F2 Droogte, deze is dezelfde dag afgeschaald. Dit is gedaan om maatregelen te kunnen treffen voor de droogte. ➤ Aanzienlijke vissterfte na overvloedige regenval op 20 juni. Hierdoor is er een piekbelasting op het rioolstelsel ontstaan waardoor er een overstort op het oppervlaktewater heeft plaatsgevonden. Deze vervuiling veroorzaakt minder zuurstof in het water en dit heeft geleid tot vissterfte. Dit is niet te voorkomen. ➤ Op 3 juli is er opgeschaald naar F2 wegens droogte. ➤ Er zijn in juli veel meldingen over blauwalg. Hier is niet veel aan te doen. Er is een bericht geplaatst op internet met uitleg. ➤ In augustus zijn er een aantal locaties met vissterfte. Tijdens bezoek op aangegeven locaties, bleek het mee te vallen met de vissen in nood. Op sommige locaties zijn inlaten verder opgezet en de dode vissen zijn verwijderd door betreffende gemeente. Verder geen bijzonderheden. ➤ In september t/m november zijn er relatief veel meldingen drijfslag olieproduct. De meeste meldingen zijn tijdens bezoek niet of nauwelijks meer zichtbaar. Op een paar dunne filmlagen na waar MTO (=afbrekmiddel voor oliedrijfslagen) gespoten is, was verder geen actie nodig. ➤ In december is er een grote olievlek in Oegstgeesterkanaal waar meerdere meldingen over binnen gekomen zijn. De coördinator Waterkwaliteit heeft in samenspraak met peilbeheer gemaal Katwijk gedurende het weekend laten draaien om de vlek uit elkaar te trekken. Hierna zijn er geen meldingen meer over binnen gekomen. Bij de overige drijfslagen is tijdens locatiebezoek niets of nauwelijks meer iets te zien.
Waterketen Totaal: 88 Aantal opschalingen: 7 Subcategorie top 3 (t.o.v. gem. 2020-2022) 1. Rioolgemaal in storing 25 (+168%) 1. Stankoverlast afvalwaterzuivering 25 (+92%) 2. Geluidsoverlast awzi of rioolgemaal 19 (0%) 3. Lekkage of breuk persleiding 13 (-3%)	Waterketen ➤ In januari zijn er geen bijzonderheden. ➤ In februari is er tijdens schoningwerkzaamheden in Ter Aar een leiding geraakt. Er werd gedacht aan een persleiding, maar na onderzoek blijkt dat het om een rioolleiding gaat. Dit is doorgegeven aan de gemeente en direct opgepakt. ➤ De andere melding over een vermoedelijke lekkage persleiding in Nieuw-Vennep, blijkt om kwelwater te gaan. ➤ In maart is in de gemeente Kaag & Braassem sprake van wateroverlast, waardoor stelsels vol zaten en toiletten niet meer doorgetrokken konden worden. Hier zijn een aantal meldingen over binnen gekomen. Een van de pompen bleek vervuild te zijn (dit gebeurt bij hevige neerslag) en een andere pomp is bijgezet. Rioolservice heeft dit verder opgelost. ➤ Op 18 april is er opgeschaald naar F1 i.v.m. een lekkage slibvergistingstank locatie AWZI Leiden Zuidwest, op 20 april afgeschaald.

- **Op 1 mei is er opgeschaald naar F1 in verband met een biogaslekage op het terrein van AWZI Leiden Noord. Op 2 mei is deze afgeschaald.**
- **In juni is door het zeer warme weer en ongunstige windrichting op AWZI Zwaanshoek stankoverlast ontstaan door overvolle slibcontainers. Binnen enkele jaren krijgt ook deze zuivering een slibsiloe en een geurloze slibverlading. Ook zijn er stankklachten afkomstig van AWTG De Loethe. Het vermoeden is dat er een open lucht verbinding is met de straatkolken en de influentkelder. Er wordt een hoger rioleringspeil ingezet. Effect hiervan wordt gemonitord.**
- **1 juli is er opgeschaald naar F1 wegens een persleidingbreuk nabij de Bijlmermeerstraat Hoofddorp. Deze is op 2-7 afgeschaald.**
- **27 juli is er opgeschaald naar F1 i.v.m. een lekkage influent AWZI Leiden Zuid-West. Deze is op 28-7 afgeschaald. Ook zijn er deze maand enkele meldingen over stankoverlast van de AWZI in Lisse. Oorzaak is een defect in de geurfilter. Er is een actiefkoolfilter bijgeplaatst. Dit zou over een paar weken de stankoverlast moeten stoppen.**
- **In augustus wordt er geluidsoverlast gemeld bij AWZI Alphen. Het lawaai was afkomstig van de tijdelijke blowerinstallatie (buiten opstelling voor de renovatie). Verder geen bijzonderheden.**
- **In september zijn er stankoverlast klachten veroorzaakt door AWZI Zwaanshoek. Dit wordt mogelijk veroorzaakt door een overbelasting van het lavafilter, welke gekoppeld is aan de roostergoedverwijdering. Er wordt daar een zeer hoge concentratie waterstofsulfide (H₂S) gemeten en de afdeling zuiveren is bezig met een oplossing.**
- **In oktober zijn er geen bijzonderheden.**
- **In november is er 2 x een Persleidingbreuk te Hoofddorp, Waterwolfpad. Deze zijn beide opgeschaald naar F1. 3-11 t/m 5-11 en op 6-11 t/m 7-11. Verder heeft het rioolstelsel door de vele neerslag vol gestaan, waardoor melders dachten dat sommige rioolgemalen niet werkten.**
- **Op 26 december is er opgeschaald naar F1, wegens een persleidingbreuk bij Waterwolfpad, Hoofddorp.**

Programmajaarverslag 2023

Bijlage 4 Verantwoording bijdragen via programmajaarverslag

Aanvraagformulier kwijtschelding van publieke schulden door waterschappen in het kader van de hersteloperatie kinderopvangtoeslag

Toelichting

Voor het jaar 2023 dient het hoogheemraadschap van Rijnland het aanvraagformulier kwijtschelding van publieke schulden door waterschappen wegens de hersteloperatie kinderopvangtoeslag in bij het Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties. De onderstaande bedragen zijn ontleend aan de administratie van de gemeenschappelijke regeling Belasting samenwerking Gouwe Rijnland.

Boekjaar 2023

Aantal gedupeerden in waterschap (paragraaf 3.3 uitkeringsregeling)	Berekend bedrag uitvoeringskosten (# gedupeerden x € 100) (paragraaf 3.3 uitkeringsregeling)	Kwijtscholden bedragen (paragraaf 3.2 uitkeringsregeling)
217	€ 21.700	a) Kwijtschelding belastingopbrengst € 63.766
		b) Kwijtschelding openstaande invorderingskosten € 11.950
		c) Oninbaar € 102.798

Aanvraagformulier Regeling uitvoeringskosten NPLG waterschappen

Toelichting

Voor het jaar 2023 dient het hoogheemraadschap van Rijnland een aanvraag in om subsidievaststelling voor de Regeling uitvoeringskosten NPLG waterschappen bij het Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit. De onderstaande bedragen zijn ontleend aan de administratie van het hoogheemraadschap van Rijnland.

Boekjaar 2023

Inzet aantal uren	Gemiddeld uurtarief	Kosten
3.115	€ 93,49	€ 291.210

Bijlage 5 Sisa verantwoording

Toelichting

Het hoogheemraadschap van Rijnland heeft met medeoverheden een aanvraag ingediend voor de Tijdelijke Impulsregeling Klimaatadaptatie 2021-2027. Zij heeft haar ondersteuning kenbaar gemaakt door de aanvraag te ondertekenen, maar er zijn geen kosten opgenomen voor Rijnland en geen subsidie. Daarnaast heeft zij subsidie toegekend gekregen voor de Tijdelijke regeling specifieke uitkering bodem 2022 voor het project ‘Bodemsanering terrein voormalig AWZI Rijsenhout’. Hiervoor is in 2023 een bedrag van € 60.743,- uitgegeven.

SiSa bijlage verantwoordingsinformatie 2023 op grond van artikel 3 van de Regeling informatieverstrekking sisa - d.d. 07-02-2024										
Verstrekker	Uitkeringscode	Specifieke uitkering Juridische grondslag Ontvanger	Indicator	Indicator	Indicator	Indicator	Indicator	Indicator		
IenW	E44B	Tijdelijke impulsregeling klimaatadaptatie 2021–2027 (SiSa tussen medeoverheden)	Hieronder per regel één CBS(code) uit (jaar T) selecteren en in de kolommen ernaast de verantwoordingsinformatie voor die medeoverheid invullen	Beschikingsnummer	Besteding (jaar T) ten laste van de verstrekker	Cumulatieve besteding (t/m jaar T) ten laste van de verstrekker	Besteding ten laste van cofinanciering (jaar T)	Besteding cofinanciering cumulatief (t/m jaar T)		
			Aard controle n.v.t. Indicator: E44B/01	Aard controle n.v.t. Indicator: E44B/02	Aard controle R Indicator: E44B/03	Aard controle n.v.t. Indicator: E44B/04	Aard controle R Indicator: E44B/05	Aard controle n.v.t. Indicator: E44B/06		
			1 060394 Gemeente Haarlemmermeer	5000005982	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0		
			2							
			15							
			Kopie CBS(code)	Kopie beschikingsnummer	Eindverantwoording (Ja/Nee)					
			Aard controle n.v.t. Indicator: E44B/07	Aard controle n.v.t. Indicator: E44B/08	Aard controle n.v.t. Indicator: E44B/09					
			1 060394 Gemeente Haarlemmermeer	5000005982	Nee					
			2							
			15							
			Kopie CBS(code)	Kopie beschikingsnummer	Naam/nummer maatregel	Maatregel afgerond in (jaar T)? (Ja/Nee) - per maatregel				
			Aard controle n.v.t. Indicator: E44B/10	Aard controle n.v.t. Indicator: E44B/11	Aard controle n.v.t. Indicator: E44B/12	Aard controle n.v.t. Indicator: E44B/13				
			1 060394 Gemeente Haarlemmermeer	5000005982	Werkregio Haarlemmermeer	Nee				
			2							
			15							
IenW	E83B	Tijdelijke regeling specifieke uitkering bodem 2022	SiSa tussen medeoverheden	Hieronder per regel één provincie(code) of gemeente(code) uit (jaar T) selecteren en in de kolommen ernaast de verantwoordingsinformatie voor die provincie of gemeente invullen	Projectnaam / nummer	Besteding (jaar T) per project	Cumulatieve besteding (t/m jaar T) per project	Project afgerond (Ja/Nee)		
				Aard controle n.v.t. Indicator: E83B/01	Aard controle n.v.t. Indicator: E83B/02	Aard controle R Indicator: E83B/03	Aard controle n.v.t. Indicator: E83B/04	Aard controle n.v.t. Indicator: E83B/05		
				1 030007 Provincie Noord-Holland	Bodemsanering terrein voormalig AWZI Rijsenhout 1847121/184130	€ 60.743	€ 60.743	Nee		
				2						
				25						
				Kopie projectnaam / nummer	Uitvoering is volgens aanvraag uitgevoerd (Ja/Nee), zo nee geef in indicator 09 de reden aan	Optionele toelichting. Verplicht als bij 08 nee is ingevuld				
				Aard controle n.v.t. Indicator: E83B/06	Aard controle n.v.t. Indicator: E83B/07	Aard controle n.v.t. Indicator: E83B/08				
				1 Bodemsanering terrein voormalig AWZI Rijsenhout 1847121/184130	Ja					
				2						
				25						
				Eindverantwoording (Ja/Nee)						
				Aard controle n.v.t. Indicator: E83B/09						
				Nee						

Bijlage 6 Gebruikte afkortingen

AHI	asset health indicator
Arbo	Arbidsomstandigheden
ATEX	ATmosphere EXplosible
AVI	Algemene voortgang indicator
AWTG	Afvalwater transportgemaal
Awzi	Afvalwater zuiveringsinstallatie
BG	Boezemgemaal
BOB	beeldvorming, oordeelsvorming en besluitvorming.
BOD	Bestuur, Organisatie en Dienstverlening
BSGR	Belastingsamenwerking Gouwe-Rijnland
Burap	Bestuursrapportage
CAO	collectieve arbeidsovereenkomst
CBS	Centraal bureau voor de statistiek
CWS	Commissie Watersystemen
DAW	Deltaplan Agrarisch Waterbeheer.
DIRK	Dijkverbetering Regionale Keringen
FG	Functionaris gegevensbescherming
FTE	Full Time Equivalent
GR	gemeenschappelijke regeling
HVC	Huisvuilcentrale
HWBP	Hoogwaterbeschermingsprogramma
HWH	Het Waterschapshuis
IPCC	Intergovernmental Panel on Climate Change
IT	Informatie Technologie
ICT	Informatie- en Communicatietechnologie
IKB	Individueel Keuze Budget
KWA	Klimaatbestendige Water Aanvoer
KRW	Kaderrichtlijn Water
LTAP	Lange Termijn Asset Planning
LNv	landbouw natuur en voedselkwaliteit
MD	Management Development
MIn.	Miljoen
N3MP	Nieuwe Driemanspolder
NPLG	Nationaal Programma Landelijk Gebied
NVO	Natuurvriendelijke oevers
PBB	Persoonsgebonden basis budget
PE	polyelectrolyet
Pfh	Portefeuillehouder
PFAS	poly- en perfluoralkylstoffen
PFOS	perfluorooctaansulfonaten
RI&E	Risico-Inventarisatie & Evaluatie
RWS	Rijkswaterstaat
SBB	Staatsbosbeheer
Stowa	Stichting Toegepast Onderzoek Waterbeheer
SPP	Strategisch Personeelsplanning
TBWR	Toekomst Bestendig Watersysteem Rijnland
UvW	Unie van Waterschappen
VV	Verenigde Vergadering
WBP	Waterbeheersplan
WOZ	Waardering onroerende zaken
ZANK	Zuiveringskringen Alphen ad Rijn
ZWR	Zwemwaterrichtlijn

Programmajaarverslag 2023

Bijlage 7 Besluit

De verenigde vergadering van het hoogheemraadschap van Rijnland,
gelezen het voorstel van dijkgraaf en hoogheemraden d.d. 26 maart 2024, nr. 24.025231.
en gelet op artikel 106 van de Waterschapswet,
besluit:

1. tot het vaststellen van het programmajaarverslag 2023 van het hoogheemraadschap van Rijnland;
2. het voordelig jaarrekening resultaat ad € 4.844.769 als volgt te verdelen:
(ten gunste van)
 - € 3.136.665 ten gunste van de Reserve schuldreductie;
 - € 2.222.222 ten gunste van de Egalisatiereserve gebouwd;
 - € 150.000 ten gunste van de Reserve PFOS saneringen;
 - € 1.713 ten gunste van de Egalisatiereserve natuurterreinen;(ten laste van)
 - € 471.775 ten laste van de Egalisatiereserve overige ongebouwd;
 - € 118.943 ten laste van de Egalisatiereserve ingezetenen;
 - € 75.113 ten laste van de Reserve Vitaliteit.
3. de beschikbaar gestelde investeringskredieten per 31 december 2023 met een restantkrediet van € 1,6 mln af te sluiten (Zie programmajaarverslag 2023 bijlage 1-1 Overzicht af te sluiten VV-Kredieten per 31 december 2023).

Leiden, 15 mei 2024

De verenigde vergadering,

R.A.M. van der Sande,
dijkgraaf

M. Middendorp,
Secretaris